

1984
GEGUŽES—MAY
Nr. 5

KARYS

KARYS

1984
Nr. 5 (1602)

Redaktorius — ZIGMAS RAULINAITIS; SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasižvalgius, Kronika. Administratorius — ALFONSAS SAMUŠIS.

**Tremties Trimitas: Redaguoja — STEFA KAUNELIENĖ
Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖS NEW YORKO SKYRIUS**

TURINYS

K. Miklas — Vida Jankauskienė skaito Prūsų Taut. Tarybos aktą Klaipėdos prisijungimo 61 m. sukakties minėjime, New Yorke, kurį suruošė "Simo Kudirkos" š. kp. Prie vėliavos š. K. Bačauskas	Viršelis
A. Budreckis — Apie DLK Kęstučio mirtį	193
R. Vilkas — Lietuvos laivynas ir jo likimas	198
A. Ž. — Lietuvos kunigaikščių antspaudai	201
A. Kutka — Nepriklausomos Lietuvos karo aviacijos lakūnų prisiminimai, nuotykiiai ir aukos	202
J. Rūtenis — Žalasis Velnias, II veiksmas	207
M. Tytuvenis — Lietuvos karininko keliai	213
A. Gustaitis — Lietuvių įnašas Pietų Amerikos Valstybių laisvei ir kultūrai	217
B. B. — Doktrina nėra dogma	219
TREMTIES TRIMITAS	
J. Mikaila — Ginklų dirbtuvės Linkaičiuose	222
Šaulių kronika	225
KARINĖS ŽINIOS	234
Mokslas ir Technika	235
Mūsų spaudoje pasižvalgius	237
Kronika	238

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prakapas.

SPAUSDINA
Franciscan Press,
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walsgott St., North
Geelong, Vic. 3215
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. 9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1602)

GEGUŽĖS — MAY

1984

APIE DIDŽIOJO LIETUVOS KUNIGAİKŠČIO KĘSTUČIO MIRTĮ

ALGIRDAS BUDRECKIS

1. 600 metų sukaktis

Prieš šešis šimtus metų, t.y. 1382 m. rugpiūčio 15 d.¹ didysis Lietuvos kunigaikštis Kęstutis Gediminaitis buvo "rastas negyvas" Krėvos pilies bokšto rūsyje, kalėjime. Kunigaikštis Skirgaila Algirdaitis (1353-1397) buvo pirmas, kuris pranešė Vilniaus dvarui apie Kęstučio mirtį. Oficialiai buvo pranešta, kad DLK Kęstutis pats pasismaugęs.

Kas buvo Lietuvos gynėjo mirties kaltininkas, tebėra neaišku ir šiandien. Be abejo, jis žuvo būdamas DLK Jogailos dvaro intrigų auka, nuo dvariškių rankų. Bet kiek kaltas buvo pats Jogaila? Gvildenant šį klausimą reikia grįžti į 1377 metus, kada pasimirė Kęstučio brolis DLK Algirdas Gediminaitis.

2. Jogailos priešiskumas Kęstučiui

Didysis Lietuvos kunigaikštis Algirdas buvo susitaręs su broliu Kęstučiu, kad jų bendro valdymo santvarka bus ir ateity pratęsta. Algirdo valdžią turėjo paveldėti Jogaila, o Kęstučio — Vytautas. Po Algirdo mirties, 1377 m. gegužės 24 d., taip ir įvyko: jo vietą Vilniuje užėmė Jogaila. Kęstutis pripažino Jogailai tokią pat pirmenybę, kokią turėjo Algirdas.

Apie tai paliudijo ir Vytautas Kęstutaitis savo garsiajame Skunde prieš Jogailą ir Skirgailą.²

Ir po to mūsų dėdė kunigaikštis Algirdas mirė, o kunigaikštis Jogaila tebebuvo jaunas. Tuomet mūsų tėvas kunigaikštis Kęstutis (tada jis buvo galingas, jei būtų norėjęs, būtų atėmęs Vilnių ir kunigaikščiui Jogailai, jei būtų panoręs, būtų davęs kunigaikštystę, nes kunigaikštis Jogaila po savo tėvo (mirties) tebebuvo visai jaunas. Mūsų tėvas šito padaryti, atimti iš jo Vil-

nių, visiškai nenorėjo dėl savo brolio, kaip vyriausiojo, ir kunigaikštį Jogailą pasodino Vilniaus pilyje ir saugojo jį iš visų pusių, kol jis paaugo ir kol prie jo priprato žmonės.

Algirdo pirmosios žmonos Marijos sūnūs nebuvo patenkinti Jogailos pakėlimu į didžiuosius kunigaikščius. Jų vyriausias Andrius skundėsi, kad jis turėjęs daugiau teisių tapti Didžiuoju kunigaikščiu, negu Jogaila. Taipgi ir jo brolis Briansko kunigaikštis Dimitras Algirdaitis. Keldamas maištą prieš Jogailą Andrius net susidėjo su Lietuvos priešu Maskvos didžiuoju kunigaikščiu Dmitru Ivanovičiumi.

Vyresniųjų Algirdaičių grėsmė įbaugino Jogailos motiną Julijoną Algirdienę. Nė vienas jos sūnų neturėjo valdų. Gauti kurią nors sritį rusinų žemėse nebuvo įmanoma. Visos žemės buvo vyresniųjų Algirdaičių bei kitų Gediminaičių rankose.

Našlei Julijonai atėjo mintis, jog jos 7 pagony sūnūs turi gauti sau dalį iš pagonybės gynėjo Kęstučio žemių. Nors iš pradžių DLK Kęstutis vykdavo į Vilnių pasitarti su savo broliu, tačiau netrukus kilo nesantaika su Vilniaus dvaru. Julijona ir jos vaikai buvo priešiskai nusistatę Dėdės Kęstučio atžvilgiu. Nesutarimas vis didėjo.³ Julijonos paveiktas, Jogaila pradėjo ieškoti sąjungininkų prieš Andrių iš vienos pusės ir — prieš dėdę didįjį kunigaikštį iš kitos. Tariamų sąjungininkų jis rado Kryžiuočių Ordino vadovybėje. Jogaila pradėjo pasikeisti su Ordinu dovanomis ir laiškais.⁴ 1379 m. vasarą Jogailos jaunesnysis brolis Skirgaila keliavo į vakarų Europą. Jis išvyko liepos mėnesį ir grįžo vėlyvą rudenį. Liepos 3 d. Marienburge didysis magistras Vinrichas von Kniprode vaisingai priėmė Skirgailą,

atvežusį brolio dovanų.⁵ Ta viešnage įvyko kaip tik tuo metu, kai kryžiuočiai ir kalavijuočiai puldinėjo Lietuvą. Iš Kniprodės pranešimo Julijonai galima daryti išvadą, kad vienas iš Skirgailos kelionės tikslų yra buvęs sustiprinti Algirdienės pradėtą akciją prieš Kęstučių.

Kęstučiui buvo netikėtas kryžiuočių įsiveržimas į jo valdomas krikščionių sritis, į Drohičiną, Melniką, Lietuvos Kamenecą, Bielską ir į lietuviškąjį Gardiną. Atrodo, kad šio niokojančio žygio tikslas buvo nuteikti krikščionis gyventojus prieš pagonį valdovą.

1379 m. rugsėjo 29 d. Kryžiuočių Ordino atstovai Trakuose pasirašė dešimt metų paliaubas su Kęstučiu ir Jogaila. Kryžiuočiai pažadėjo nepuldinėti Lietuvos krikščioniškųjų sričių, lietuviai pažadėjo nepuldinėti Osterodės, Ortelsburgo, Alenšteino, Seeburgo pilių ir joms priklausančių žemių. Abiems šalims buvo paliekama teisė tose žemėse rinkti kariuomenę, jei ji nebus naudojama paliaubų apimtoje srityse. 1379 m. paliaubos, tačiau, neapsaugojo Žemaičių, nes jų žemė buvo pagonių kraštas.

Po karališkų vaišių kryžiuočių atstovai nuvyko į Vilnių, kur tris dienas ir naktis slapta tarėsi su Jogaila.

3. Slapta Dovydiškių sutartis

1379 m. žiemą Maskva pradėjo pulti rytines Lietuvos žemes. Jogaila matė grėsmę Polockui ir pradėjo ieškoti paramos Livonijos Ordine, kuris tuo metu buvo palankus maištininkui Andriui Algirdaičiui. Vis vien Jogailai pavyko išsiderėti trumpas paliaubas: nuo 1380 m. vasario 27 d. iki gegužės 13 d. Į paliaubų susitarimą neįėjo Kęstučio žemės (Žemaitija). Taipgi Jogaila pasirašė su kryžiuočiais slaptą neriboto laiko sutartį 1380 m. gegužės 31 d.. Ši sutartis buvo slaptų pasitarimų Vilniuje vaisius.

Sutarties pasirašymui pridengti Dovydiškių apylinkėse (prie Gardino) buvo suruošta medžioklė, kuri su puotomis truko 4 dienas. Medžioklėje dalyvavo Jogailos pusbrolis Vytautas, kuris nieko nežinojo apie derybas. Buvo sutarta, kad tarp Jogailos ir Ordino laikomasi taikos, kai Kęstučio žemės išskiriamos, jei kartais Jogaila būtų priverstas Kęstučiui padėti, ar Kęstučio prispausta kryžiuočių kariuomenė įsiveržtų į Jogailos žemes, tai tas nereikštų sutarties sulaužymo.

Kuriam tikslui vilniškiams buvo reikalinga Dovydiškių sutartis? Jogaila, besiruošdamas padėti totoriams jų rengiamame žygyje prieš Maskvos didįjį kunigaikštį Dimitrą, norėjo užsitikrinti iš kryžiuočių saugumo. Tačiau Jogaila dar nesuprato,

kad negalima užtikrinti valstybės saugumo, jei priešui leisi naikinti jos didelę dalį.

4. Dovydiškių sutarties pasekmės

Nieko gero neišėjo iš 1380 m. suplanuoto žygio prieš Maskvos Dimitrą. Totorių chanas Mamajus, Riazanės kunigaikštis Olegas ir DLK Jogaila buvo sutarę 1380 m. rugsėjo 1 d. susitikti prie Okos upės, kur sueina Riazanės ir Maskvos sienos. Tai patyręs Dimitras sutelkė didžiulę rusų kariuomenę ir Kulikovo laukuose užpuolė totorius. Jam telkino Jogailos vyresnieji broliai Andrius su Dimitru. Totorių kariuomenė buvo sumušta. Jogaila su lietuvių kariuomene atvyko dieną po mūšio. Nenorėdamas rizikuoti mūšiu, Jogaila greit pasitraukė. Ši Dimitro, dabar praminto Doniškiu, pergalė įkvėpė Maskvai daugiau drąsos ir pakenkė DLK Jogaios autoritetui rusų žemėse.⁶

Jogailos planams nepavykus, 1381 m. vasario pradžioje kryžiuočiai išžygiavo Trakų link ir pakeičiui užpuolė Naujapilį. Birželio mėn. kalavijuočiai naikino žemaičius iš šiaurės, o iš pietų juos puolė Ragainės komitūras. 1381 m. vasarą sukilo polockiečiai, ir išvyjo ten Jogailos įsodintą vietininku Skirgailą. Sukilimą malšinti padėjo Jogaila ir kalavijuočiai.

Kęstutis suprato, kad čia kažkas yra netvarkoje: kryžiuočiai, kurie pasirašė splotą Dovydiškių sutartį prieš Kęstučių, siunčia pas jį savo žmogų, tariamai draugiškai pranešti Trakų valdovui apie jo brolvaikio išdavimą. Kryžiuočiams rūpėjo kuo greičiausiai pasėti nesantaiką Lietuvos valdovų tarpe. Gudrusis didysis magistras von Kniprode tikėjosi įvaryti kylį tarp Kęstučio ir Algirdaičių, kad patsai galėtų pagaliau užimti Lietuvą.

5. Kęstutis paima aukščiausią valdžią

Iš Osterodės komitūro Liebšteino Kęstutis gavo slaptą pranešimą apie Dovydiškių sutartį.⁷ 1381 m. lapkričio pradžioje Kęstutis su kariuomene užpuolė Vilnių ir užėmė be pasipriešinimo. Padarė rūmuose kratą ir archyvo skyriuje rado Jogailos slaptos sutarties su kryžiuočiais dokumentus. Jogaila buvo suimtas, taip pat jo motina Julijona ir kiti giminaičiai.

Savo garsiajame *Skunde* Vytautas taip aptaria šį perversmą:⁸

Ir paskui mūsų tėvas patyrė iš kai kurių savo draugų, kad kunigaikštis Jogaila, be mūsų tėvo žinios, nuslėpdamas nuo mūsų tėvo, sudarė taiką su Prūsų kraštu ir su Livonijos kraštu ir mūsų tėvą išdavė; tasai, kurs turėjo ir prižadėjo kariauti, nebenorėjo mūsų tėvui padėti ir nuolatos galvojo tik, kaip mano tėvą ir mane

DLK kunigaikštis Kęstutis su sūnum Vytautu

patį sugauti ir kaip mano tėvą ir mane nužudyti ir mūsų žemę pasiglemžti. Mūsų tėvas šitą tikrai patyrė ir, pamatęs ant savo galvos nelaimę, nužygiavo į Vilnių, užėmė Vilnių, paėmė į nelaisvę patį kunigaikštį Jogailą, ir jo brolius, ir jo motiną, ir jo visas žemes bei pilis jis paėmė taip pat į savo rankas; ir jo auksą, ir išdą, ir žirgyną, viską tą jis paėmė.

Buvo rimto pagrindo Kęstučiui nubausti brolių ir brolienę. Bet čia pat per vieną parą atskubėjęs iš Gardino Vytautas prašo tėvą atleisti pusbroliui jo vaikystės draugui. Aštuoniasdešimtmetis Kęstutis neverčia savęs ilgai prašyti, nes įžvalgiai supranta, kad tikrieji kaltininkai yra didysis magistras Vinrichas von Kniprode ir kiti kryžiuočių vadai.

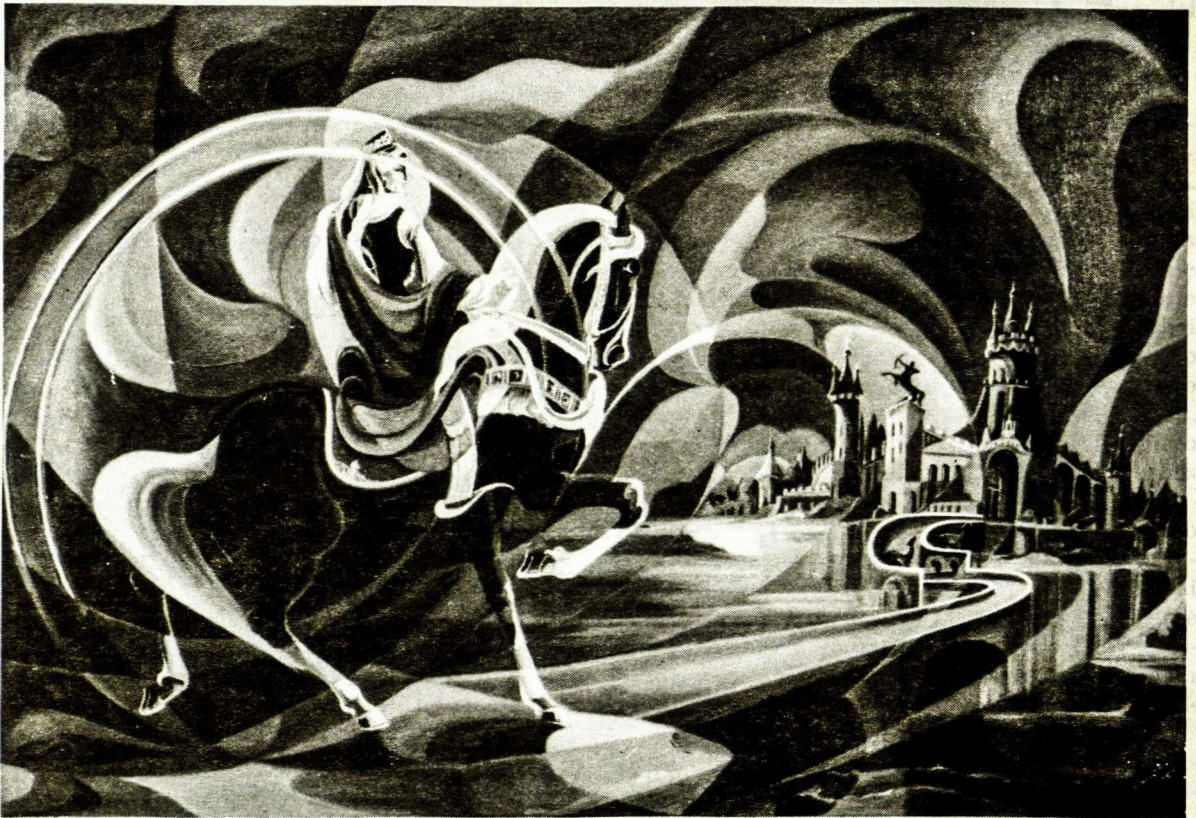
Kęstutis tarė savo sūnui Vytautui: „Tu manim netikėjai. Štai, tos sutartys, kurias buvo sudarę prieš mus. Bet dievai mus apsaugojo. Tačiau aš didžiajam kunigaikščiui Jogailai nieko nepadariau, nepaliečiau nei jo išdo, nei kaimenių. Būdami mano suimti, jie vaikšto tikrai nedidelės sargybos saugojami. O jo tėvoniją — Vitebską ir Krėvą, ir visas žemes, kurias jo tėvas turėjo — visa tai jam duodu ir nieko nepaimu. O visa tai padariau, savo galvą saugodamas, pajutęs, kad prieš mane kėsinaisi“.⁹

Jogaila labai apsidžiaugė Vytauto atvykimu. Su Jogaila iškilmingai prisiekia Vytautas savo tėvui, niekada neiti prieš jį, bet visada paklusti jo valiai. Jogaila pažada pasitenkinti paliekama jam tėvonija — Vitebsku ir Krėva. Čia pat susirinkę bajorai pasižada Kęstučiui ištikimai tarnauti. Gedimino bokšte buvo iškelta jo vėliava. Buvo atliktos senovės apeigos. Kęstutis vienas perėmė į savo rankas aukščiausiąją valdžią, tapdamas vyriausiuoju Lietuvos kunigaikščiu.¹⁰

Tada Kęstutis paleido Jogailą kartu su motina ir broliais, ir su visu jų turtu. Jogaila tuoj vyksta į Krėvą, o Vytautas palydi jį iki Krėvos, Jogaila iš Krėvos nuvyksta į Vitebską.

Užėmęs Vilnių, DLK Kęstutis pasiunčia į Polocką du žmones, vieną į kariuomenę, o kitą į miestą. Polockiečiai apsidžiaugė ir šauksmu pranešė kariuomenei. Kariai atsimetė nuo Skirgailos ir patraukė į Vilnių, pas Kęstutį. O kunigaikštis Skirgaila su nedaugeliu tarnų paspruko į Livoniją.¹¹

Lietuvos didžioji kunigaikštija pripažino Kęstučio valdžią. Kęstutis atmetė planus nužeminti Maskvą ir susitakė su Dimitru Doniškiu. Įstatydamas brolių Andrių į Polocko vietininkus,

Dail. J. Juodis — Birutė Trakuose

didysis kunigaikštis nuramino vietos gyventojus. Po to, Kęstutis savo jėgas nukreipė į vakarus.

6. Kovos su kryžiuočiais vakaruose ir naujas sąmokslas rytuose

Amžiaus naštos prislėgtam Kęstučiui¹² nelengva buvo išlaikyti valdžią. Su kryžiuočiais karas tebesitęsė. 1382 m. pradžioje Kęstutis kelis kartus užpuolė kryžiuočių žemes, pasiekdamas net Alnos ir Priegliaus krantus. 1382 m. balandžio mėn. pradžioje Kęstutis į laivus sukrovė bombardas¹³ ir Nemunu labai greit pasiekė Jurbarką. Lietuviai puolė Jurbarko (Georgenburgo) pilį, bet kryžiuočiai patys padegė priemiestį, kad lietuviams būtų sunkiau prieiti ir pradėjo derybas.

Tuo tarpu Jogailos motina Julijona susimokė su vokiečiais ir sūnumis Jogaila, Skirgaila ir Kaributu. Skirgaila buvo sąmokslu tarpininkas Livonijoje, taipgi, Jogailos vardu, kreipėsi į Kryžiuočių Ordino maršalką Kuną von Hatenšteiną pagalbos. Naugardo-Seversko srityse vietininkas Kaributas-Dimitras Algirdaitis irgi pradėjo sukilimą prieš Vilniaus valdžią. Per Jurbarko apgulimą sužinojęs apie Kaributo sukilimą, DLK Kęstutis

pasitraukė su kariuomene ir vyko į tolimą žygį, net už Dniepro, prieš Naugardo-Seversko vietininką. Nenujausdamas, kad tai gali būti tik vylus, Kęstutis išskubėjo malšinti sukilimo, Vilniuje palikdamas Vytautą. Išvykdamas, Kęstutis liepia Jogailos svainį Vaidylą pakarti, o kunigaikščiui Jogailai įsako vykti drauge su juo į rytus.¹⁴

Tačiau, Jogaila savo priesaiką greitai pamiršo žygin į rytus nevyko. Jogailos šalininkai prikaltė Vilniaus vokiečius pirklius su rygiečiu Hanulu (Hanike) sukilti ir užimti Vilnių. Vokiečiams miestiečiams buvo melniau turėti jauną, lankstesnį valdovą Jogailą, kuris jau spėjo parodyti savo palankumą krikščionims, negu seną karžygi, prisiekusį krikščionių priešą — Kęstutį. Vytautui su žmona ir motina išvykus į Trakus, jie sukilo 1382 m. birželio 12 d. Tarsi ieškodami pabėgusių piktadarių, jie įsiveržė į Gedimino pilį, išvaikė ar išžudė Kęstučio sargybinius ir užėmė pilį. Jogaila su visa kariuomene iš Vitebsko atskubėjo į Vilnių ir paėmė vyriausią valdžią Lieuvoje.¹⁵

7. Jogailos perversmas ir vidaus karas Lietuvoje

Jogailai atsiradus Vilniuje, Vytautas mėgino

atgauti sostinę, bet neturėjo pakankamai jėgų. Tada jis pasiuntė greitąjį pasiuntinį į Naugardo Seversko žemę pas savo tėvą su žinia apie perversmą. O kryžiuočiai, išgirdę apie tai, pasiuntė maršalką su kariuomene į pagalbą Jogailai, kuris suskato pulti Trakus.

Vos tik Vytautas išgirsta, kad kryžiuočiai traukia į Vilnių ir Trakus, o Jogaila taip pat žygiuoja iš Vilniaus į Trakus susijungti su vokiečiais, su motina Birute jis išvyksta iš Trakų į Gardiną.¹⁶ Ties Trakais Jogaila susijungia su kryžiuočiais. 1382 m. liepos 6 d. Bražuolės kaime tarp Jogailos ir Ordino buvo pasirašyta nauja sutartis. Abi šalys pasižadėjo ligi rugsėjo 8 d. viena kitos nepulti ir nedaryti jokios žalos. Liepos 8 d. jie jau apsupo Trakus. Po dviejų dienų ir Skirgailos gąsdinimų, pilies įgula pasidavė.

Kęstutis, sužinojęs apie naują perversmą, skubiai grįžo iš tolimųjų sričių ir pasuko tiesiog į Gardiną. Čia jis sutarė su Vytautu veikimo planą. Savo žmoną Birutę išsiunčia į saugesnę vietą, į Lietuvos Brastą, o pats miškais traukia į Žemaičius.

Kęstučio žentas, mozūrų kunigaikštis Jonušas, užmiršęs savo uošvio bičiulystę, vyksta su kariuomene į Drohičiną, įveda ten savo įgulą; puola Suražą, puola Kamenecą ir apgula Lietuvos Brastą. Tačiau, neįveikęs Brastos, grįžta atgal į Mozūrus.¹⁷

Rugpiūčio 3 d. DLK Kęstutis sutelkęs 9,000 žemaičių traukė prie Neries, o sūnus Vytautas surinko kariuomenę iš savo tėvonijos. Tėvas ir sūnus susijungė dvi mylios aukščiau Kauno ir nužygiavo Trakų link. Iš Vilniaus Trakų link, padėti broliui Skirgailai, išžygiavo Jogaila. Jogailai talkon atžygiavo Livonijos Ordino pagalba. Tuo metu Kęstutis su savo sūnūmi Vytautu pasiruošė kautis su Jogailos kariuomene. Tikrų žinių nėra, kiek karinių pajėgų buvo susitikusių ties Trakais. Iš fakto, kad Jogaila tuojau pradėjo derybas, galima daryti išvadą, kad jėgų persvara buvo Kęstučio pusėje.

(*Bus daugiau*)

Išnašos

¹Kęstutis buvo nužudytas Krėvos pilyje 1382 m. rugpiūčio mėn., tarp 8 ir 15 d.

²“Vytauto skundas prieš Jogailą ir Skirgailą”, Riman-tas Jasas, red. Lietuvos metraštis — Bychovco kronika, Vilnius, 1971, p. 179-186.

³Adolfas Šapoka, Lietuvos istorija, Kaunas, 1936, p. 97.

⁴Viename laiške kryžiuočiai dezinformavo Julijoną, esą, Kęstutis ruošiasi atimti valdžią iš Jogailos.

⁵“Die Chronic Wigands von Marburg” (toliau Vygan-do kronika), Teodor Hirsch, *Scriptores Rerum Prussicarum*, II Tomas, Leipcigas, 1863, p. 593.

⁶žr. Algirdo Budreckio “Kulikovo mūšis”, *Karys*, Nr. 1-2 (Niujorkas, 1981 m. sausis-vasaris).

⁷Akademija Nauk SSSR, Institut Istoriii SSSR, “Chronika Bychovca”, *Polnoe Sobranie Russkich Letopisej (PSRL)*, XXXII, Maskva, 1975, p. 141.

⁸Minimoje vietoje, p. 180. Taipgi skundo originalas vokiečių kalba pas Teodor Hirsch. “Dis ist Witoldes Sache weder Jagaln und Skargaln”, *Scriptores Rerum Prussicarum*, II T., Leipcigas, 1863.

⁹R. Jasas, red., Lietuvos metraštis, p. 84; “Chronika Bychovca”. *PSRL XXXII*, p. 141.

¹⁰“Tačiau mūsų tėvas, vengdamas apie save pikty kalbų ir nenorėdamas nieko iš savo giminės išvyti, sugražino jam visą jo tėvo dalį — Vitebską ir kitas sritis, kurios buvo jo tėvo, — ir auksą, ir išdą, ir žirgyną, o kunigaikštis Jogaila prižadėjo mūsų tėvui su savo motina ir savo broliais ir prisiekė ištikimybę, sutvirtindamas tai raštais ta prasme, kad jis Vilniaus niekados nebereikalaus ir bus mūsų tėvui paklusnus savo tėvo dalyje Vitebske. “žr. “Vytauto skundas”, p. 180

¹¹“Chronika Bychovca”, *PSRL*, XXXII p. 141; Lietuvos metraštis, p. 84.

¹²Kęstutis buvo gimęs 1300 m. Kernavėje.

¹³Bombarda — senoviška patranka išvystyta XIV a. pusėje.

¹⁴Lietuvos metraštis, p. 85; “Chronika Bychovca”, *PSRL*, XXXII, p. 141; “Chronika litovskaja i žmojtskaja”, *PSRL*, XXXII, Maskva, 1975, p. 64; Constantine Jurgėla, *History of the Lithuanian Nation*, Niujorkas, 1948 p. 110.

¹⁵Vanda Sruogienė, Lietuvos istorija, Čikaga, 1956, pp. 142-143.

¹⁶Lietuvos metraštis, p. 85.

¹⁷Ten pat.

¹⁸“Vytauto skundas”, p. 181; 1390 m. skundo tekstas — “Dis ist Witoldes Sache weder Jagaln vnd Skargaln”. *Scriptores Rerum Prussicarum*, II, p. 712.

JUDITA VAIČIŪNAITĖ

BIRUTEI

*Paskutine pagone,
paskutine Kęstučio meile,
kunigaikštiene be kūno,
kunigaikštiene be krikšto,
žemaičių motina,*

*karžygių motina,
vandenų moteriške,
ežerų ir marių moteriške.*

*Tebūna tau lengvas
jūros smėlis,
inkarų smėlis,
žuvėdrių smėlis,
švyturių smėlis...*

LIETUVOS LAIVYNAS IR JO LIKIMAS

R. VILKAS

Garinis vilkikas AUŠRA

Pastatytas 1876 m. F. Schichau laivų statykloje Elbinge, Vokietijoje, 200 tonų. Laivo užsakytojas A. G. Kallberg, Elbinge, davė jam vardą "Gotthilf Hagen".

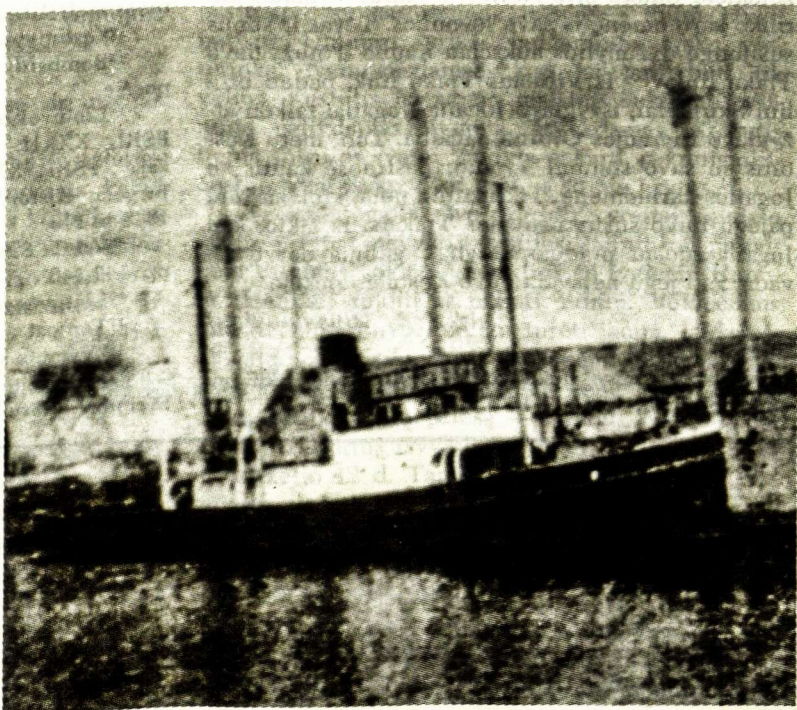
188? laivą nupirko Klaipėdos karališkoji uosto inspekcija, jis pasiliko tuo pačiu vardu ir buvo naudojamas uosto tarnybiniam susisiekimui ir taip pat kaip vilkikas. 1919 m. alijantų komisija rado laivą Danzige ir jį tuojau perdavė į prancūzų valdomą Klaipėdą. 1922 metais perstatytas į ledlaužį.

1923 m. vasario 19 d. ledlaužį "Gotthilf Hagen" prancūzai perdavė naujai Klaipėdos uosto valdybai, kuri jo vardą sutrumpino ir paliko tikrai HAGEN 1934 metais vardas buvo pakeistas į AUŠRA.

1930 m. Klaipėdos uoste ledlaužio pareigas perėmė naujai pastatytas "Perkūnas", o AUŠRA buvo naudojama kaip hidrografinis laivas, matuodavo Kuršių ir uosto gilumą parengiant naujus planus, pavasarį išdėdavo plūdurus (bojas) uoste ir Kuršių marėse, rudenį vėl juos iškeldavo žiemos periodui, kada navigacija marėse pasibaigdavo. Taip pat

dirbo kaip vilkikas statant naują uostą ir reikalui esant pakeisdavo locų laivą "Šarūnas". O jau vasaros metu AUŠROS įgula retą sekmadienį galėdavo pailsėti. Tos ekskursijos skautų, studentų, mokinių, jaunaliuvių, šaulių ir visokios kitos apguldavo Klaipėdos uostą. Ką gi turėjo daryti uosto pirmninkas, negu galėjo neduoti kokio laivo jiems mūsų vandenyse paplaukioti? Sakydavo, "reikalinga lietuvius sujūrinti". Ir taip tie uosto laivai įskaitant pasienio policijos laivus, aplipę ekskursantais, pakrypę į šoną išplaukdavo į jūrą ar Kuršių mares. AUŠRAI dažniausiai tekdavo plaukti į Juodkrantę ir net nekartą į Nidą. Kyla klausimas, kas mokėjo uosto valdybai už anglis, tepalus ir įgulos viršvalandžius? Faktinai niekas, nei vienas centas negautas uosto kasoje už šias keliones, nes oficialiai valdyba savo laivų neuomodavo ir visos išlaidos buvo nurašomos darbų sąskaiton.

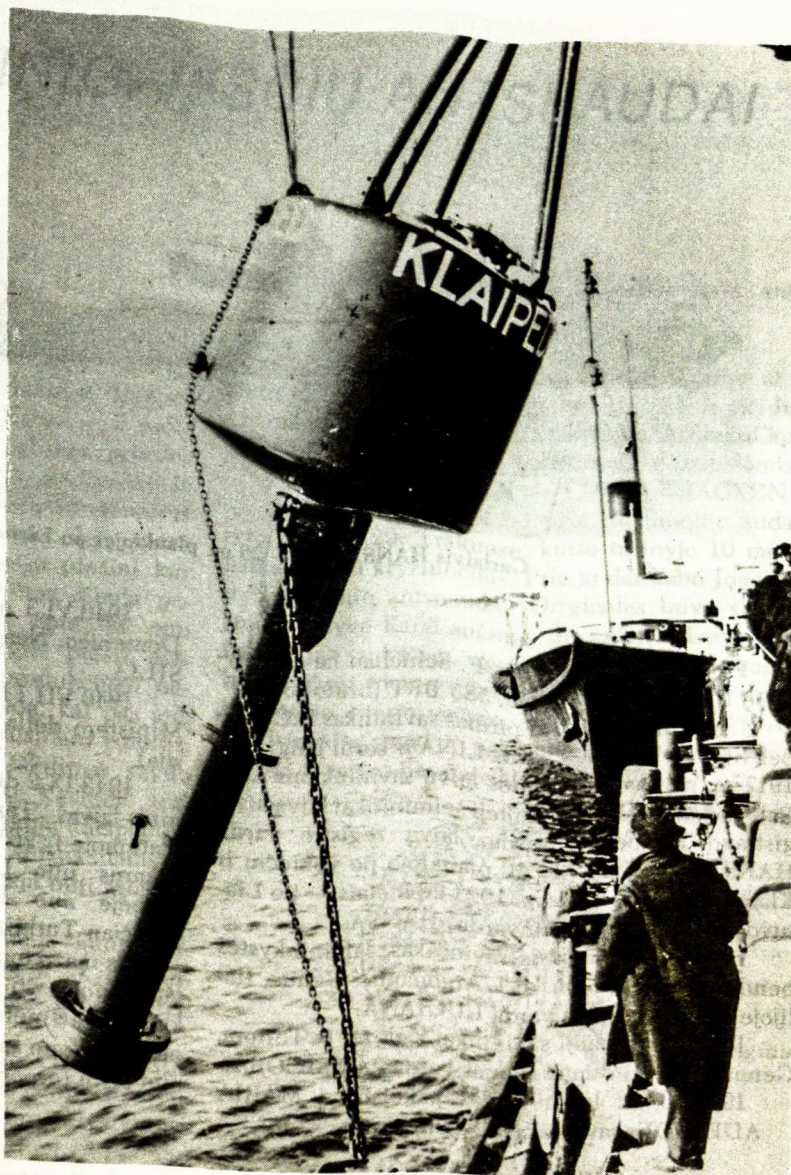
1939 m. kovo 22 d. AUŠRA liko Klaipėdoje ir nauja uosto direkcija laivui grąžino seną vardą HAGEN. 1940 m. balandžio 22d. laivas perduotas

Vilkikas HAGEN (AUŠRA)
Emdeno uoste 1948 m.

Plūduris(boja) KLAIPĖDA, prie krantinės locų laivas ŠARŪNAS. Šis garsinis ir šviečiantis plūduris būdavo nuleidžiamas ant inkaro 5 jūrmyles nuo Klaipėdos uosto molų ir pažymėdavo įplaukimą į uostą. Jis palikdavo savo pozicijoje ir žiemos metu. Tik reikalui esant jis būdavo iškeliamas nuvalymui ir d dažymui. Nupirktas Klaipėdos uosto valdybos.

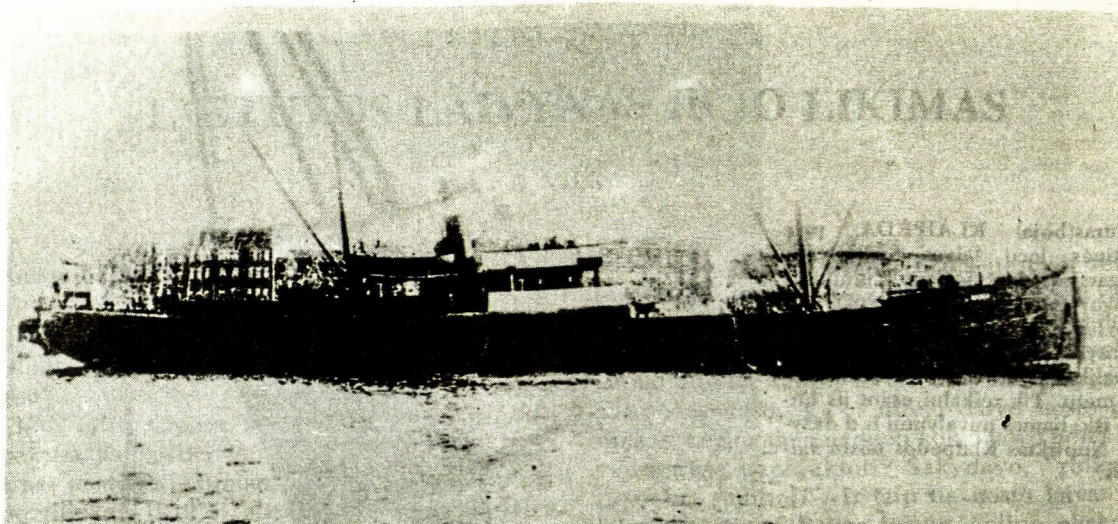

Danzigo vandens kelių derekcijai ir buvo naudojamas sulig savo paskirties kaip jūros kelių paženklinimo laivas (plūdurai ir kiti ženklai).

Rugpiūčio 8 d. laivą paėmė savo žinion karo laivyno tarnyba Danzige (KMD-Danzig), bet jau rugsėjo 3 d. grąžino į seną tarnybą neatliekamiems darbams pabaigti. 1942 m. nuo darbo perkrovimo senas plūdurų išdėjimo-iškėlimo įtaisas, tai yra gervė, ir specialus stiebas su bomais sulūžo ir laivas buvo nuošaliai pastatytas, nes trūko medžiagų remontui. 1943 m. pagerėjus padėčiai, vandens kelių direkcija pareikalavo laivą sutaisyti, bet remonto metu, per lėktuvų bombardavimą jis buvo sužalotas ir tas vėl prailgino remontą.

1945 m. artinantis rusų frontui prie Danzigo, lai-

vas buvo perkeltas į Kielį ir jame vandens kelių valdyba Ostsee įrengė gyvenamas patalpas švyturlaivių įguloms. Tų pačių metų lapkričio 29 d. HAGEN perduotas vandens kelių ir mašinų valdybai Rendsburge, kur 1946 m. kovo mėn. jį perstatė ir pritaikė locų tarnybai Kielio uoste. 1948 m. vandens kelių v-ba Ostsee jį trumpą laiką naudojo kaip plūdurų laivą ir vėliau nusiuntė į Emdeną vandens kelių matavimo darbams atlikti. 1952 m. Kielio valdyba pareikalavo laivą grąžinti ir rugsėjo 10 d. vilkikas "Mellum" atvilko HAGENĄ į Kielį ir gruodžio 10 d. jis buvo parduotas firmai Eisen & Metall K.G. & CO. Hamburge, geležies laužui. Iš savo 76 metų amžiaus laivas 16 metų išplaukiojo po Lietuvos vėliava.

Garlaivis HANSA, 1923 - 26 m. plaukiojęs po Lietuvos vėliava

Garlaivis HANSA

Pastatytas 1880 metais F. Schichau laivų statykloje Elbinge, Vokietijoje, 585 BRT (bruto tonų).

Laivo užsakytojas ir pirmas savininkas R.C. Gribel, Stetine davė jam vardą LINA ir karui baigiantis 1917 m. pardavė Klaipėdos laivų savininkams A.H. Schwedersky Nachf. Naujieji šeimininkai laivą užregistravo Klaipėdos teismo laivų registre vardu HANSA ir jis iki 1923 m. plaukiojo po vokiečių ir Klaipėdos krašto vėliava. 1923-26 metais — po Lietuvos vėliava, tuo pačiu vardu, HANSA.

1926-32 m. naujasis savininkas, laivininkystės bendrovė "Soc. Anon. di L'Argonauta" Genua, Italijoje jam davė naują vardą LUCIANA.

1932-38 m. nauji savininkai Zolezzi & Tortora, Genua, ir laivui duotas naujas vardas AMSICORA.

1938-40 m. laivo vardas pakeistas į MARIA ADELIDE, savininkai lieka tie patys.

1940.VI.3 naujas savininkas Romano Raffaele Domenico, Neapolyje ir laivui naujas vardas VERSILIA.

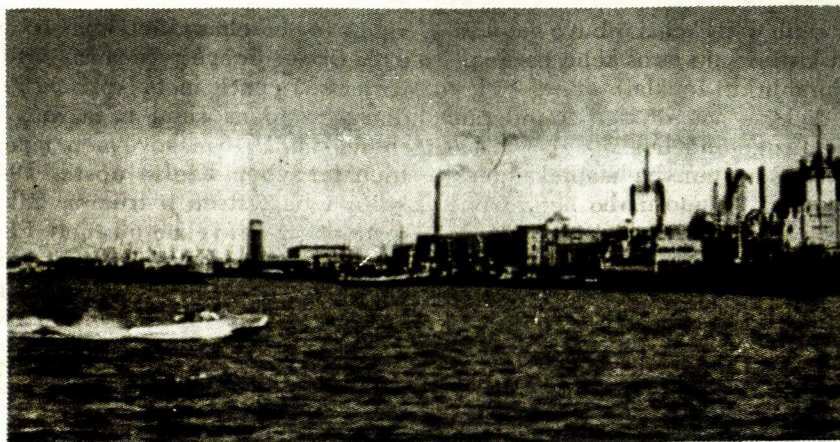
1940.VII.1 laivą VERSILIA perėmė savo žinion Ministero della Guerra (ginkluotų pajėgų ministerija).

1943.IX.2 dieną laivą torpedavo britų povandeninis laivas "Torbay" ir jis paskendo 37° 15' šiaurės platumoje ir 26° 43' rytų ilgumoje, tai yra į šiaurės vakarus nuo Leros salos, Dhodhekanisos salų grupėje nuo 1923 metų priklausančių Italijai, anksčiau Turkijai (1912), dabar priklauso Graikijai.

Šis mažo tonažo laivas pastatytas Rytprūsiose, išplaukiojęs 46 metus Baltijos ir Šiaurės jūrose, iš kurių apie 9 metus su klaipėdiškių įgula, būdamas 63 metų senumo savo gyvavimo galo sulaukė tragiškai nuo britų torpedos prie vakarinių Turkijos krantų.

□

Klaipėdos uostas 1966 metais

LIETUVOS KUNIGAİKŠČIŲ ANTSPAUDAI

A.Ž.

KĘSTUTIS

(Žiūr. KARIO 4 Nr.)

Antspaudo skersmuo 45 mm. Jis nuplėštas nuo dokumento yra Torunės miesto archyve. Neabejotina jog jis buvo pridėtas prie Kęstučio ir Liubarto duotos (apie 1353 m.) prekybinės privilegijos Torunės pirkliais. Tai pats seniausias iš šiandien žinomų Kęstučio antspaudų ir vienas iš didžiausių savo išmatavimais, kurie dėja, nėra tiksliai nustatyti. Engelis patiekia jo piešinį kur skersmuo yra 45 mm, Suchanievičius duoda paveikslą 40 mm, o apraše kalba apie 48 mm skersmenį. Be to, Engelis jo dugne piešia arabeskas, kurių Suchanievičiaus reprodukcijoje nėra, tačiau kuris patiekia tuščią skydą, kai pas aną ten yra lyg ir koks kryžius. Nors susidaro įspūdis, kad tai ne kryžius, bet greičiau iškilimas skydo viduryje, toks kokį matome kituose Kęstučio antspauduose, arba daugelyje mozūriškųjų antspaudų. Atrodo, kad tiems lietuviškiems antspaudams su pėsčiu riteriu vidury, pavyzdys galėjo būti Mozūrų kunigaikščių antspaudai.

b) Apskritas antspaudas, kuriame kunigaikštis šarvuotas ir pėsčias su kalaviju ir skydu rankose, ir apvade, aplinkui, lotyniškas įrašas gotiškais didžiosiomis:

SIGILLVM KYNSTUTI DVCIS TROCENSIS

Toks antspaudas buvo prikabintas prie 1358 m. VIII, 13 d. dokumento, kuriuo buvo tvarkomas sienos ginčas tarp Mozūrų ir Lietuvos. Tas dokumentas yra Čartoriskųjų rinkiniuose Krokuvoje, bet jau be to antspaudo, kuris yra aprašytas 1434 m. nuoraše, taip kaip aukščiau nusakyta.

c) Apskritas antspaudas, kuriame tiesiai stovi kunigaikštis, rankose laikydamas kalaviją ir skydą, kuriuo jis dalinai yra pridengtas. Aplink, apvade rusiškas įrašas, kurio didesnė dalis yra sunaikinta.

СЕ ПЕЧАТЬ КИИ.....

Toks antspaudas kabojo prie 1366 m. dokumento, kuriuo buvo sudaryta taikos sutartis tarp Kazimiero Didžiojo ir Algirdo su Kęstučiu. Dokumento originalą su dviem lietuviškais antspaudais dar matė Čackis Karūnos archyve. Jis nukopijavo ir aprašė Kęstučio antspaudą. Dėl to žinia

apie jį pasiekė ir mūsų laikus. Tą įrašą antspaude Barvinskis siūlo taip papildyti:

Se Pečat Kijstutija kniazia trockoho

d) Apskritas (44 mm) antspaudas, jame stovintis šarvuotas kunigaikštis su kalaviju ir skydu. Antspaudo dugnas nusėtas kryžiuokais. Aplinkui apvade lotyniškas užrašas gotiškais didžiosiomis:

S KYNSTVTTE DVX — +DE + TRACKEN

Toks antspaudas kabo prie dokumento sudaryto 1379.IX.29. Trakuose, kurio turinyje 10 metų paliaubos su kryžiuočiais. Prie jo dar kabo Jogailos ir Lengvenio antspaudai. Originalas buvo slaptajame archyve Karaliaučiuje. Šis antspaudas yra pakartojimas aukščiau aprašytojo, ir galima pastebėti, laikosi visuose Kęstučio antspauduose tipingo pėsčio riterio vaizdo. Raižiniu jį reprodukovo Kielisinskis, pagal jį pakartotojo Dzialynskis, Vossbergas ir mūsų Basanavičius:

(Bus daugiau)

AŠ IR MANO TAUTA

Aš — mirtingas, o mano tauta
Amžina, patvari, nemirtinga,
Nors jos žemė šventa pavergta,
Išnaudojama ir nelaiminga.

Aš — klajūnas, ir mano tauta
Išblaškyta po visą pasaulį;
Nekalta, bet bausta ir tremta,
Kenčia prievartą, smurtą, apgaulę.

Aš — jau senas, bet mano tauta
Niekados nesusens — gyvastinga,
Nors išeivių dažnai užmiršta,
Jai energijos niekad nestinga:

Iševijoj, tėvynėj, tremty
Nepalūžti baisioje nevilty!

1983.IX.8 išeivijoje JUOZAS MIKŠTAS

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS KARO AVIACIJOS LAKŪNŲ PRISIMINIMAI NUOTYKIAI IR AUKOS

(Pradžia KARIO 1 Nr.)

A. KUTKA

Savo horizontaliu ir vertikaliu kilimo greičiu ANBO 41 žymiai pralenkė tos paskirties užsienio gamybos lėktuvus. Mainais už ANBO 41 gamybos licenziją Anglija siūlė Lietuvai vieną modernių naikintuvų eskadrilę.

Seka žinios apie tragiškus įvykius Karo Aviacijos dirbtuvėse, kur buvo statomi inž. generolo A. Gustaičio lėktuvai. Apie tuos įvykius man papasakojo Sydney gyvenantis Bronius Stasionis, kuris tuo laiku tarnavo dirbtuvių raštinėje. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, padienis dirbtuvių darbininkas Sergejus Smirnovas tuojaus buvo Lietuvos okupanto paskirtas dirbtuvėse politruku. Prieš tai S. Smirnovas dirbtuvėse tarnavo vertėju, nes mokėjo anglų ir vokiečių kalbas. Po paskyrimo politruku, nors jis dėvėjo tik kareiviška miline, tačiau ant milinės buvo brigados generolo sovietiški ženklai.

Aviacijos Mokyklos puskarininkis Skumbinas buvo paskirtas politruku Aviacijos Mokykloje. Jis taip pat dėvėjo kareiviška miline, o ant milinės buvo sovietiniai pulkininko ženklai. Taigi, jie vaizdavo proletarus.

Vieną dieną Br. Stasioniui įėjus į aviacijos dirbtuvių viršininko raštinę, jis nustebo. Už stalo sėdėjo Karo Aviacijos v-kas gen. A. Gustaitis, o gale stalo stovėjo plk. Gavelis — dirbtuvių v-kas. Politrukas S. Smirnovas su kumščiu daužė stalą ir rėkė ant gen. A. Gustaičio: “Tu turi daryti ką aš sakau!” Br. Stasionis skubiai išėjo iš kambario. Taigi, politrukas jautėsi, kad jis yra gen. A. Gustaičio viršininkas.

Aviacijos dirbtuvės buvo aptvertos aukšta vielų tvora. Prie įėjimo buvo būdelė, kurioje sėdėjo sargas Kazys Brazėnas ir tikrino įeinančius į dirbtuves, kad niekas iš pašalinių neįeitytų. Vieną dieną sargas K. Brazėnas įėjo į raštinę, atnešė gen. Timošenkos paveikslą ir įsakęs Br. Stasioniui nukabinti Lietuvos Prezidento Antano Smetonos paveikslą, kuris kabėjo ant sienos, pavadindamas prezidentą kraugeriu, barzdočium; padavė pakabinti liaudies herojaus gen. Timošenkos paveikslą. Br. Stasionis trenkė gen. Timošenkos paveikslą už spintos. Išeidamas, sargas pagrasinęs.

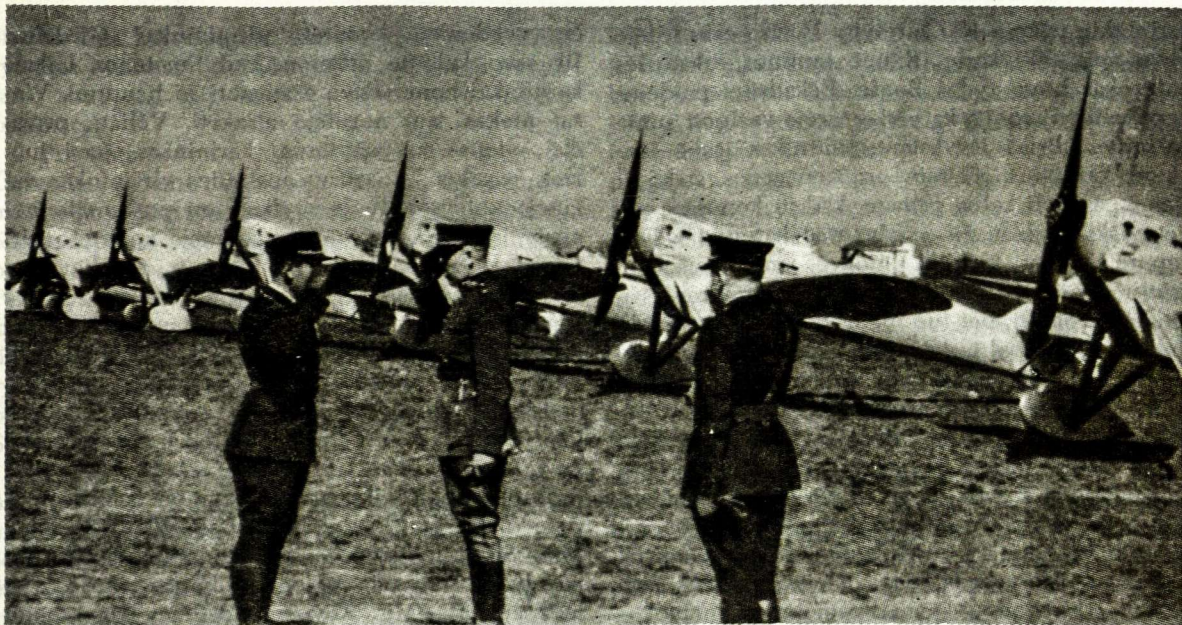
Po to, į raštinę atėjo keletas dirbtuvių darbininkų. Br. Stasionis jiems paaiškines apie sargo K. Brazėno įsakymą nukabinti nuo sienos prez. A. Smetonos paveikslą. Tuomet dirbtuvių tarnautojas Stasys Jasevičius pareiškęs, kad Stasionis turi tą padaryti. Tačiau Br. Stasionis, išeidamas iš raštinės pasakęs, kad to nedarys; jis pats gali įvykdyti sargo įsakymą. Po pusvalandžio grįžęs į raštinę Br. Stasionis rado ant stalo padėtus abu paveikslus, prez. A. Smetonos ir gen. Timošenkos, kuriuos jis ir padėjęs į archyvą.

Po keletos dienų prie dirbtuvių įvyko dirbtuvių darbininkų mitingas, kuriame vienas pareiškęs, kad aviacijos v-kas gen. A. Gustaitis turi būti pašalintas iš aviacijos. Visi plojo. Kitas darbininkas pareiškęs, kad būtų pašalintas aviacijos tiekimo v-kas plk. Grigiškis, kpt. Paliejus ir Br. Stasionis. Tas viskas vyko pirmomis okupacijos dienomis, nes dar buvo spausdinamas laikraštis “Aidai”, kuriame buvo parašyta, kad aviacijos dirbtuvių darbininkai per mitingą reikalavo, kad būtų pašalinti iš aviacijos virš paminėti asmenys. Laikraštis “Aidai” greit buvo uždarytas.

Po poros savaičių į dirbtuves atėjo gen. štabo av. plk. lt. Narcizas Tautvilas. Į atskirą kambarį jis pasikvietė Br. Stasionį ir pranešė, kad jam yra sudaryta byla dėl gen. Timošenkos įžeidimo. Br. Stasionis papasakojęs Tautvilui viską apie virš minėtą įvykį. Plk. lt. N. Tautvilas surašė tokį Stasionio parodymą: atėjęs sargas ir atnešęs gen. Timošenkos paveikslą liepdamas nukabinti prez. A. Smetonos paveikslą ir jo vieton pakabinti liaudies herojaus gen. Timošenkos paveikslą, bet tuo metu jį pašaukė atvykti pas dirbtuvių v-ką. Grįžęs, jis radęs ant stalo padėtus prez. A. Smetonos ir gen. Timošenkos paveikslus ir abu paveikslus jis padėjo į archyvinę spintą. Po tokio parodymu ir pasirašęs.

Keletai dienų praėjus Br. Stasionis buvo atleistas iš tarnybos.

Taigi, peršasi mintis kad paskirtieji politrukais ir dirbtuvių sargas buvo jau anksčiau užverbuoti. O, kai kurie darbininkai patikėjo apgaulingai okupanto propagandai ir prie jų pri-

Krašto apsaugos ministras brig. gen. S. Dirmantas lankosi Kauno aerodrome

sijungę ir kiti. Tačiau Br. Stasionis pasakojo, kad jis skaitęs kokiam tai laikrašty, kad virš minėti politrukai buvę išstremti į Sovietų Sąjungą. Kaip priežodis sako: mauras atliko savo pareigas, tai jau ir nebereikalingas.

Pervedant Lietuvos kariuomenę į bolševikinės kariuomenės sudėtį, Lietuvos Karo Aviacija buvo pradėta likviduoti. Iš buvusių 4-rių Karo Aviacijos grupių buvo sudaryta tik viena žvalgybos eskadrilė — Tautinė eskadrilė. Operaciniu atžvilgiu ji priklausė 29-tam korpusui. Visi pagrindiniai Lietuvos Karo Aviacijos aerodromai buvo užimti bolševikų. Tautinei eskadrilei buvo įsakyta įsikurti prie Ukmergės esančiame Pivonijos kurorte. Pradėjo kurtis 1940 m. spalio mėnesį, tačiau, buvo pradėta organizuoti Kaune, A. Fredoje rugsėjo mėnesį.

Tuo laiku be Karo Aviacijos karių kitų ginklo rūšių karių Kaune jau nebebuvo. Vieną šeštadienį keletas grupių karių buvo išleista į kino teatrus. Vienai grupei vadovavo politrukas. Išėję iš kito teatro visos grupės susijungė ir pražygiavo Laisvės Alėja pavyzdinčiai lygiuodamos, gretose po keturis. Savo dainomis ir tvirtu kojų mušimu į žemę kariai sužavėjo žmones. Vieni plojo kiti mėtė gėles, net nosines einantiems kariams po kojomis o kai kurie žiūrovų apsiverkė. Tai buvo paskutinis Lietuvos karių žygis per Kauną.

Bolševikai pradėjo tardyti kareivius ir karininkus, klausinėjo kas organizavo šį žygį, bet

niekam jokių priekabių nerado. Buvo įsakyta nė vieno iš kareivių neišleisti į miestą, ir per tris dienas likviduoti Aviacijos Mokyklą paleidžiant visus mokinius namo. Prieš bolševikinę okupaciją Aviacijos Mokykla buvo išplėsta, nes buvo įsteigta dar ir mechanikų ir oro šaulių klasės. Keletas Mokyklos mokinių išsiprašė komandos viršininko ltn. Gecevičiaus, kad jis išleistų į miestą pasiimti civilinius rūbus, kuriuos esą palikę mieste pas pažįstamus. Ltn. Gecevičius patikėjo ir keletą išleido. Išleistieji, pasiėmę drabužius, užėjo į Versalio restoraną ir apsėdę stalą dar šiek tiek išgėrę pradėjo dainuoti. Bolševikų patrulis išgirdęs dainuojant, iėjęs į restoraną norėjo juos suimti, bet jie nepasidavė ir išėjo laukan. Paskutinį iš jų patrulis sulaukė ir neleido jam išeiti, išaiškindamas, kad tai buvo Aviacijos Mokyklos mokiniai.

Buvo apklaustas Aviacijos Mokyklos viršininkas plk. Reimontas, kad paaiškintų kodėl nepildomas įsakymas ir mokiniai buvo išleisti į miestą. Ltn. Gecevičius būtų labai nukentėjęs, bet jį išgelbėjo plk. Reimontas, prisiimdamas kaltę sau. Jis paaiškino, kad užmiršęs pranešti ltn. Gecevičiui apie uždraudimą. Ltn. Gecevičius, kiek prisimenu, visgi buvo nubaustas keleta parų daboklės.

Plk. Reimontas nebuvo baustas, nes tuo metu jis sirgo džiova.

Tautinėje eskadrileje buvo apie 60 karininkų, įskaitant ir neskraidantį personalą, ir tiek pat pus-

karininkų ir apie 150 kareivių. Iš viso eskadrilėje buvo apie 300 karių. Kaune tautinės eskadrilės politrukas buvo žydas Bogin. Eskadrilei pradėjus persikelti į Pivoniją kareiviai turėjo važiuoti sunkvežimiais. Prieš išvykstant politrukas įsakė išrikiuoti kareivius aikštėje prieš aviacijos štabą ir išėjęs pasakyti kalbą pamatė, kad jų kepurėse yra lietuviški ženklai. Jis griebė nuo kareivio galvos kepurę, tačiau kareivis sudavė jam kumščiu į krūtinę ir jis parkrito. Atsistojęs politrukas išsitraukė revolverį, bet tuo metu visi kareiviai puolė link jo. Tada politrukas pabėgo į štabą, kur dežuravo mjr. Jablonskis. Jam jis pavedė sutvarkyti karius. Mjr. Jablonskis, nuėjęs pas karius, paaiškino kad turi nuimti ženklus nuo kepurų ir kareiviai pakluso. Lietuviški ženklai, kaip karininkams taip ir kareiviams, buvo pakeisti sovietiniais ženklais po dviejų savaitių po okupacijos.

Vienas kareivis buvo tardomas, nes pareiškė kad pagal Lietuvos kariams išleistą statutą, karininkams buvo draudžiama apmokinant naujokus taisyti klaidas rankomis, o kol kas kitoks statusas dar nebuvo aiškintas. Tas kareivis nebuvo nubaustas.

Kareiviams važiuojant į Pivonijos aerodromą prie Ukmergės, politrukas važiuavęs pirmajame sunkvežimyje sustojo patikrint ar visi važiuoja. Jis pamatė, kad užpakaliniame sunkvežimyje iškelta lietuviška vėliava. Tačiau, kuo tas pasibaigė, neteko sužinoti.

Tautinės eskadrilės vadu buvo paskirtas mjr. Kovas (anksčiau prieš įstojant į kariuomenę buvo Kapukovas) Jis į majoro laipsnį buvo pakeltas bolševikams okupavus Lietuvą. Jo padėjėjas buvo rusas ltn. Jarčiuk, o politrukas ltn. Zaika. Jie visi trys buvo slavai ir tik mjr. Kovas mokėjo lietuviškai. Reikia spėlioti, kad politrukas Bogin buvo atleistas iš eskadrilės dėl įvykio su kareiviais Kaune. Eskadrilėje dar buvo 7 rusų motorininkai iš kurių vienas buvo inžinierius. Eskadrilėje buvo 23 lėktuvai, kurių dauguma ANBO IV.

1941 m. pavasarį į eskadrilę buvo atsiųsta 100 rusų naujokų. Eskadrilės mokymas vyko pagal bolševikinius statutus, kurie buvo patvirtinti gen. Šmuiskevičiaus (Šmuilos), kilusio iš Lietuvos, iš Rokiškio miesto, kur gyveno jo tėvai. Netrukus jį pakeitė 36 m. amžiaus rusas gen. mjr. Novikov. Per teoretines pamokas buvo dėstoma komunistinė istorija. Politinės pamokos buvo įkyrios ir naivios. Kariui yra svarbus karinis mokslas, o ne žinoti kur ir kokiame kalėjime sėdėjo Leninas. Prie politinio paruošimo priklausė ir susirinkimai - mitingai.

Kartą į susirinkimą atvyko Ukmergės apskri-

čio vykdomojo komiteto pirmininkas Girdžius. Jis savo kalboje priminė, kad Smetonos laikais karininkai nenorėdavo draugauti su liaudimi. Viešai niekas jam negalėjo atsakyti. Vėliau, privačiai, vienas jo pažįstamas karininkas, tarsi juokais, pasakė: "Anksčiau apskrities viršininkas važinėjo automobiliu ir su liaudimi pusbonkio negėrė, o dabar apskrities vykdomojo komiteto pirmininkas važinėja automobiliu ir su liaudimi čerkutės negeria. Tą pat daro ir karininkai.

Prasidėjus karui su vokiečiais tautinei eskadrilei buvo įsakyta skristi į Gomelį. Eskadrilei pakilus į orą skristi į Gomelį lėktuvai pabėgo, vieni nusileido prie Raudondvario, kiti Vokietijoje. Tik mjr. Kovas su savo padėjėju ltn. Jurčiuku žuvo Gudijoje 1941 m. birželio m. 23 d. Gudijos teritorijoje bolševikų priešlėktuviniai daliniai juos pašovė, nors ant lėktuvo buvo bolševikiški ženklai. Mat, tokių lėktuvų jie nebuvo matę, tai turbūt pagalvojo, kad tai vokiečių lėktuvai, kurie nori juos apgauti. Mjr. Kovo eskadrilėje, dar būnant Pivonijoje, keliolika karininkų ir du puskarininkai buvo suimti ir dingo be žinios.

Aviacijos tiekimo v-kas plk. Grigiškis A. Fredoje turėjo dviejų aukštų medinį namuką. Pas jį antrame aukšte buvo apgyvendintas bolševikų ltn. su žmona. To karininko žmona ateidama į virtuvę pradėjo dalintis viskuo pusiau. Kai ponia Grigiškienė užprotestavo, tuomet ji pagrasino. Ir po dviejų savaitių Grigiškių visa šeima buvo išvežta ir dingo be žinios.

Mjr. Špokevičiaus likimas irgi buvo liūdnas. Lietuvos Karo Aviacijoje jis buvo foto laboratorijos vedėjas (buvo baigęs specialius kursus Prancūzijoje). Po 1934 m. birželio mėn. įvykių jis buvo degraduotas į eilinius ir po to gavo vietą Susisiekimo ministerijoje eiti Orinio Susisiekimo inspektoriaus pareigas. 1940 m. bolševikams okupavus Lietuvą jis buvo jau pirmomis dienomis areštuotas ir pasodintas į kalėjimą. 1941 m. prasidėjus karui su vokiečiais jis buvo varomas į Sovietų Sąjungos gilumą ir ties Červene masinio šaudymo metu buvo sušaudytas.

Kpt. Stasio Jasiunsko tragiški pergyvenimai. Jis, kaip ir daug kitų aviacijos karininkų, 1940 m. buvo atleistas iš kariuomenės. Kpt. S. Jasiunskas, aviacijos inž. Jąkstys ir pora kitų per radio siustuvą bei priimtuvą palaikė ryšius su Lietuvos pasiuntinybe Vokietijoje. Jis gyveno A. Fredoje netoli manęs. Vieną vakarą pas jį atėjo žmogus vaizduojantis ubagą ir pasakė slaptažodį kaip įrodymą kad jis yra bendradarbis. Kpt. S. Jasiunskas jam pasisakė apie ryšių palaikymą su už-

sieniu, bet kas daugiau dalyvauja nepasakė. Ant rytojaus eidamas į tarnybą buvo suimtas ir nuvežtas į saugumą, kur niekam nebuvo leista su juo pasimatyti.

Prasidėjus karui su vokiečiais, jis grįžo iš Červenės ir man papasakojo kaip jis buvo tardomas ir kaip jam pasisekė gyvam grįžti į Lietuvą. Saugumiečiai, norėdami išgauti iš jo kas daugiau bendradarbiavo, per tardymus jį labai kankino. Per 18-ką tardymų jis 12 kartų buvęs atneštas į kamerą be sąmonės. Kai jį šaukdavo tardymui tai jis meldavęs Dievą, kad galėtų išlaikyti savo pasiryžimą neišduoti kitų bendradarbių. Nuo kankinimų jam buvo susilpnėjęs regėjimas. Varant į Sovietų Sąjungą daug kas žuvę.

Paminėsiu keletą atsitikimų. Išvedant juos iš kalėjimo, vienas pamatęs vandenį bėgant iš sienoje esančio čiaupo, pribėgęs bandė atsigerti. Prie jo prišoko enkavedistas ir pistoletu smogė į galvą. Kalinys nuvirto, prie jo priėję kiti du enkavedistai jį kur tai nuvilkę. Kai juos išvedė į gatvę ten jau stovėjusi ilga kalinių vora, moterų ir vyrų. Lietuviai dar kalėjimo kieme buvo susitarę žygyje neišsisklaidyti, su kitais kaliniais nesimaišyti ir laikytis vienas prie kito. Jau gatvėje pasigirdo komanda: "Meskite visus daiktus, jie jums nebebus reikalingi; kas bandys iš rikiuotės išeiti tas bus vietoje nušautas; griežtai draudžiama kalbėtis; greitai žingsniu žengte marš!" Priekyje buvęs per kelius sutrauktomis kojomis vyras verkdamas prašęs enkavedistų jo pasigailėti, nes negalįs paeiti, ir prašęs jį palikti. Prie jo priėjo enkavedistas ir pistoletu dviem šūviais į pakaušį visų akivaizdoje nušovė.

Po keliolikos minučių buvęs dar baisnis reginys: gulėjo moteris, turbūt ji buvo apalpusi, kai prie jos prišoko enkavedistas ir šautuvo buože smogė jai galvą." Greitu žingsniuėjome degančio miesto gatvėmis, kuris buvo subombarduotas. Enkavedistai bijojo kad išaušus vokiečių lėktuvai vėl puls miestą. Nuo bėgimo atsikvėpę jau lėčiau žygiavome plentu ir dabar paaiškėjo kokia buvo ilga mūsų vora: apytikriai galėjo būti apie penki ar šeši tūkstančiai. Keliolika kilometrų už Minsko buvo nedidelis miškas. Enkavedistas uždraudė mums žiūrėti; aš pasižiūrėjęs pamačiau miško pakraštyje kniūbsčius, suguldytus ir enkavedistų apsuptus žmones. Jų buvo nemažas būrys. Vėliau girdėjom gudus pasakojant kad tai buvę mirties bausme nubausti ir anksčiau už mus išvaryti iš Minsko kalėjimo. Galimas spėti, kad toje grupėje buvo ir mirties bausme nuteisti kauniškiai. Saulei kaitinant labai kankino troškulys, vandens nebuvo. Plk. J. Šarauskas turėjo dar iš Kauno

kalėjimo pasiėmęs šiek tiek duonos ir po truputį ją dalino, paaiškinęs kad duonos nereikia praryti, bet po liežuviu laikyti, nuo ko burnoje atsirasią seilių ir jos mažins troškulį. Ir netrukus troškulys sumažėjo. Dėl kaitros ir nuovargio silpnėsi pradėjo atsilikti, o kai kurie jau visai nebegalėjo paeiti ir enkavedistai juos dviem šūviais iš pistoleto į pakaušį nušaudavo. Viena moteris, gudė, turėjusi šešių metų berniuką; vaikas pavargęs pradėjo verkti. Motina paėmusi jį ant rankų nešė, bet greit ir ji pati pavargo. Ji ėjo lietuvių grupėje. Tada mūsų stipresni vyrai pasikeisdami tą vaiką nešė. Netoli mūsų pasigirdo du šūviai, berniukas išsigandęs išsprūdo iš jį nešusio vyro ir pribėgo prie motinos. Ji paėmė jį ant rankų ir, priėjus prie paplentės griovio sustojo. Tuo metu prie motinos ir vaiko pribėgo enkavedistas, išplėšė vaiką iš motinos rankų ir paleidęs jam du šūvius į pakaušį, numetė ant žemės. Motina parkrito ant vaiko lavono, tuomet ir į ją enkavedistas paleido du šūvius į pakaušį ir nuėjo".

"Einant pro nedidelį miškelį pamačiau prie pušelės kniūbsčių gulintį uniformuotą vyrą ir prie jo klūpančią jauną moterį ir girdėjau kaip moteris verkdamas maldavo vyrą keltis ir eiti, bet jis nejudėjo ir pamačiau artėjantį prie jų enkavedistą. Netrukus išgirdau 4-rius pistoleto šūvius. Vėliau sužinojau iš lenkų, kad tai buvo lenkų armijos kapitonas. Nelaimingų, pavargusių žmonių šaudymas tęsėsi visą laiką, iki pat Červenės."

"Vakare, prieš saulei nusileidant priėjome didelį mišką, kur įsakė grupėmis po 30 sustoti ir po to sėstis. Sutemus įsakė gulti ten kur sėdėjome. Giliau miške matėsi tankai ir sunkieji kulkosvaidžiai nukreipti į mus. Ant rytojaus įsakė susėsti po 20, ir kiekvienai grupei davė po dviejų kilogramų kepalą duonos, kurį turėjo visi lygiomis pasidalinti. Saulei tekant pradėjome žygiavimą toliau. Greitai priėjome upelį ir mums leido atsigerti. Vanduo buvo drumzlinas, nešvarus, rusvos spalvos ir turėjo durpių prieskonį, tačiau ištroškę žmonės godžiai gėrė. Žygiavome toliau. Vėl priėjome didelį mišką, kuriame žuvo saugumo valdininkas J. Zdanavičius ir Kauno miesto savivaldybės tarnautojas B. Bikinis".

(Bus daugiau)

GEN. JIMMY DOOLITTLE

E. JASIŪNAS

Š.m. Balandžio 4 d. Washingtonė, Smithsonian institucijos Oro ir Erdvių muziejuje buvo atidaryta "Golden Age of Flight" (Auksinio Skridimų Amžiaus) paroda. Tarp daugelio kitų roduinių, joje buvo išstatytas ir vienas Dariaus-Girėno paveikslas — iškarpa iš "Margučio" žurnalo viršelio. Trumpame jų žygio aprašyme, deja, neišvengta klaidų.

Parodos atidarymo išskilmėse dalyvavo pati spalvingiausia JAV aviacijos istorijoje asmenybė — 87 metus amžiaus sulaukęs gen. James H. (Jimmy) Doolittle.

Doolittle gimė 1896 m. Kalifornijoje. Jaunystėje jam teko būti aukso ieškotoju Aliaskoje, vėliau profesiniu boksininku. I Pas. karo metu jis tapo kariniu lakūnu ir skraidymų instruktorium. Aeronautiką studijavo Mass. Technologijos Institute, gaudamas magistro ir mokslų daktaro laipsnius.

1922 m. jis laimėjo greičio rekordą, trumpiausiu laiku nuskrįdamas iš Pablo Beach, Floridoje, į San Diego, Kalifornijoje. Vienintelis tarpinis nutūpimas buvo Kelly Field, Teksas (tarp kitko, ten I Pas. karo metu tarnavo būsiamasis Atlanto nugalėtojas Stasys Girėnas).

Doolittle buvo vienintelis lakūnas, laimėjęs visas tris garsiąsias aviacines trofėjas: Schneider, Bendix ir Thomp-

son. Bendix perskridimo greičio trofėją jis laimėjo 1931 m., skrisdamas inž. E.M. (Matty) Laird pastatytu "Super Solution" lėktuvu. Kaip žinome, tas pats inž. Laird 1932-33 m. žiemą perstatė Dariaus ir Girėno "Lituanicą", ją pritaikydamas transatlantiniam perskridimui.

Jimmy Doolittle buvo pats pirmasis pilotas, 1926 m. išdrįšęs lėktuvu atlikti "išvirksčios mirties kilpos" aerobatinę figūrą. Būdamas bandymų pilotu ir aeronautikos inžinierium, jis labai daug prisidėjo prie pagrindinių aklojo skridimo instrumentų — dirbtinio horizonto ir giroskopinio kompasu — išradimo. Tarnaudamas Shell alyvos kompanijoje jis išvystė aukšto oktano skaičiaus benzina, kuris turėjo lemiamą reikšmę amerikiečių aviacijos sėkmingumui II Pas. kare.

Plk. ltn. Doolittle labiausiai pasižymėjo II Pas. karo metu Pacifiko teatre: 1942.IV.18 jo vadovaujama šešiolikos B-25 (Mitchel) bombonešių grupė, pakilusi nuo lėktuvnešio "Hornet", pirmą kartą bombardavo karinius taikinius pačioje Japonijoje. Už šį herojišką žygį jis buvo pakeltas į brig. gen. laipsnį ir apdovanotas Kongreso garbės medaliu.

Netrukus po to jis buvo paskirtas 12-sios JAV oro pajėgos Vidur-

žemio jūroje vadu, o dar už trumpo laiko vadovavo 8-jai JAV oro pajėgai Anglijoje. II Pas. karui baigiantis jis jau buvo trijų žvaigždžių generolu ir dalyvavo japonų kapituliacijos pasirašyme, įvykusiame JAV kovos laive "Missouri".

Per 30 savo aviacinės karjeros metų Jimmy Doolittle išskraidė apie dešimt tūkstančių valandų, turėjo vieną susidūrimą ore ir tris kartus išsigelbėjo parašiotu. Šiuo metu jis gyvena Santa Monicoje, Calif., daug žuvauja, medžioja ir sportuoja.

Jimmy Doolittle yra lankęsis ir Lietuvoje. 1930 metu Kario Nr. 27 buvo paskelbta žinutė, jog tų metų birželio 20 d. majoras J. Doolittle su keturių JAV karinių lėktuvų grupe atskrido iš Rygos ir nutūpė Kauno aerodrome. Svečius pasitiko tuometinis Lietuvos karinės aviacijos viršininkas plk. S. Pundzevičius, aviacijos karininkai ir JAV atstovybės Kaune nariai. Sekančią dieną svečiai pademonstravo savo lėktuvų techninę kokybę ir aukštąjį pilotažą (figūrinį skraidymą). Aerobatikos demonstravime ypatingai pasižymėjo mjr. J. Doolittle. Amerikiečiai svečiai pasiskraidino užs. reik. ministerį dr. D. Zaunių su žmona, "Eltos" direktorių dr. E. Turauską, mjr. J. Naraką, LAK pirmininką prof. Z. Žemaitį ir kitus. Po skraidymų svečiai buvo pakviesti į aviacijos karininkų ramovę vaišėms, o birželio 22 d. išskrido į Estijos sostinę Taliną. □

K A I M Y N A I

Nors mazgas Gordijaus painus,
Bet mes atrišti jį privalom.
Nes naujas priešas įžulus,
Jau baigia bristi Pinsko balom.

Tik vakar, rodos, mūs Brasta,
Eikliuosius žirgus upėje girdė.
Šiandien lyg perlas prarasta
Gudams — sukruvino man širdį.

Ten protėviai, seneliai ir tėvai paliko.
Tenai nuo amžių mūs tautos dalis!
Bet Lietuvą — skaudi tragedija ištiko,
Kai drasko vanagai palikuonis!

Nežinot jūs, nejaučia jie . . .
Kodėl taip širdį skausmas gelia?
Gal tu viena tamsi naktie,
Gali apverkt Tėvynės dalią? . .

Aptemęs pietryčių dangus
Virš tėviškės pilkų arimų.
O aš, praradęs prosenių namus,
Žvalgaus viltingai tarp kaimynų.

Vai, Ukraina, mielas krašte!
Bendrų kovų narsi dalyve . . .
Tavoj platybėje bekraštėj,
Jus nuo mongolų bočiai gynė!

Rankas paduokim ties Brasta!
Tebus ji langu mūsų šaliai!
Ir jums ir mums neišspręsta
Lenkų klasta baltų erelių!

Grėsmė siaubingai visados
Budriai prie mūsų vartų stovi.
Dėl jūsų LVIVO ir Lietuvos
SUVALKŲ, VILNIAUS IR PASTOVIŲ!

Tad brėžkim sieną ties Brasta,
Kurį pasaulis amžiais žino.
Ten UKRAINA — čia LIETUVA!
Čia senas kraštas Gedimino!

Kaimynais buvom — jais palikom,
Tebūna nublokšta klasta!
Tik antspaудą atspausti liko:—
LAISVOJI LIETUVOS BRASTA!

Jonas Gediminas Žaibas

Jonas Rutenis

Zaliasis Velnias

3-ju veiksmų lyrinė drama

Miškinis, Ūdrė ir Alva

Miškinis
Nekartą aš savo mintyse
Esu bandęs vėl atkurti
Karaliaus Mindaugo valstybę—
Laisvę, garbę ir jos galybę...

Ūdrė ir Alva
Kilnių svajonių
Nelengvas kryžius
Laisva valia tu jį dediesi...
Įnešt į kalną
Medinį kružių—
Reikėjo Viešpaties palaimos...
Nebėra jau žemėj
Nazarėno,
Nebėr ir Samariečio gailėstingo...

Miškinis
O ne, mergaitės, jūs klystat!...

Ūdrė ir Alva
Žinok, pasaulis šiandien kitas—
Ir vėjai jau šiandien kiti—
Praeitais jau tik legenda...

Miškinis
Nel
Niekados!—
Amžiais nenurimsim!
Amžiais nesustosim!
Gyva gimtoji žemė,

Dar jos vaikai nemirę!
Ji gyva!

Moterys ir vyrai
Gyva! Gyva! Gyva!

Miškinis ir visi
Būsim narsūs, kaip lūšiai,
Gyvybės nebosim savos!
Eikim ryžtingai į mūšį,
Už garbę laisvos Lietuvos!

Nemuno mėlyna juosta—
Ryžtą gaivina ir viltį
Širdį smūkelių paguostą
Laisvėn į erdvę pakilti...

Einam kovoti už šalį
Ir kaimo kur gimėm laukus.
Sustiprink mus Visagali,
O Viešpatie, laiminki mus.

Debesys čia dar sutemę—
Pašvaiščių ir bombų kruša,
Kyla jau protėvių žemė
Ir vėl bus laisva Lietuva!

Būkim narsūs, kaip lūšiai,
Gyvybės nebokim savos!
Eikim ryžtingai į mūšį,
Už garbę laisvos Lietuvos!

Uždanga

(I veiksmo pabaiga)
(klaidingai pažymėta
KARIO 4 Nr. 159 psl.)

ANTRASIS VEIKSMAS

Pamiškė. Speciali, mišką vaizduojanti, uždanga su maža trobele. Už jos, po valandėlės, bunkeris.

Iš dešinės, lazda pasibaksnodamas, ateina Alksninis. Girdisi ateinančių triukšmas.

Alksninis
Vėl jie bastosi čionai,
Dunda vėl žali miškai...

Volodia
Atėjęs su stribų daliniu.
Tą senį kai matau,—
Vis įtariu labiau...

Alksninis
Ko čia jieškote miške?...

Volodia
Jieškom, seni, velnio,
Tik ne to peklinio—
Žaliojo mes jieškom—
Valkatos Miškinio.

Gal žinai, kur tūno?
Tik, seni, nemeluok!—
Atpildas — bizūnas,
Meluodams pagalvok!...
Praedamas pastumia.

Alksninis
Jūs dedatės draugais,
O stumdote mane—
Paliegusį ir aklą,—
Keliaukite į peklą!...

Volodia
Kokią peklą čia mini,
Gerą žodį gadinil!—
Ko visi čia nusimingę,
Kaip pavasaris tėvynėj?...

Alksninis
Žvaigždė spindėjo danguje,
Kai saulė kelėsi laisvai! —
Jaučiau ją savo širdyje,
Ji man kaip motina sava...
O kur, saulele, išėjai—
Kur sukasi tavi keliai?
Nejaučia šiandien to širdis—
Kaž kur paklydusi mintis...
Kai ankstyvas vyturėlis
Padangėn kilo su arais,—
Niekad niekas nesiskundė
Piktai giriniais aitvarais...

Volodia
Paikas senis
Tebegarbina stabus,—
Jau iš jo žmogaus nebus!

Stribai
Paikas senis
Tebegarbina stabus,—
Jau iš jo žmogaus nebus!

Juokiasi.
Volodia
Vienam iš stribų.
Kai paeisime į šalį,
Tu tą senį besmegenį...
Parodo iš kabūro išimtu pistoletu.
Stribas
Kam to reikia—
Kam tept rankas?...

Volodia
Tau senio gaila?

Stribas
Kulkos, tiktai kulkos...

Volodia
Apkabina stribo pečius, eidamas miškan.
Gerai, gerai — pajuokavau.
Nueina.

Alksninis stovi vietoje. Prie jo prieina Žolelė.
Žolelė
Pavojus vėl Lėliūnuos—
Pastokit stribam kelią...
Žinią perdavė žolelė...
Tuo pačiu momentu iš miško grįžta Volodia ir keli stribai.

Volodia
Kur bastais?—
Ar paklydai?...

Žolelė
Ištraukdamas iš užančio bonką.
Išpešiau iš seno diedo,
Sūrį gavau priedo—
Nors ir per lengva
Bus po darbo atgaiva...

Volodia
Sudavęs jam per petį
Eiva!
Keliaukim!
Staiga šūviai. Alksninis dingsta. Stribai išsilaksto.

Volodia
Užimti pozicijas!
Banditai!
Išbėga.

Šuviai intensyvėja. Vidurin scenos įbėga Alva. Ją atseka Ambroža ir Žiaugra. Visi, susirodę, vėl dingsta.

B a l s a s

Už scenos.

Pirmyn! . .

Šuviai, Triukšmas. Scenoje Ambroža ir Žiaugra.

Žiaugra

Trys jau guli . . .

A m b r o ž a

Gal net penki . . .

Kiti pakniopstom bėga . . .

Ateina Miškinis ir dar keli vyrai. Atneša sužeistą Stonį.

V i s i

Stonys!

A m b r o ž a

Taip tai jis!

Stribam rodė kelių,

Dėl to ir patiesė galvelę . . .

Stonį paguldo ant žemės.

M i š k i n i s

Tai atpildas už laimę . . .

A m b r o ž a

Nespėjau jo pakarti! . .

Ž o l e l e

Ž i a u g r a

Nutilkit,

Kaž ką sako—

Pasilenkia prie Stonio.

S t o n y s

Atleiskite! . .

Tiesa ir man prašvito . . .

Jie neša pražūtį, vergiją . . .

Baisi mano klaida . . . ir angus . . .

Kovokit ir . . . Miršta.

A m b r o ž a

Tu!

M i š k i n i s

Sulaikydamas Ambrožą, nusiima kepurę. Visi jį paseka.

Ramybė jo sielai!

V y r a i

Viešpatie galybių,

Palaimink mus!—

Įkvėpk, pakelk ir vesk! . .

Tu tėviškom akim

Apžvelki mus!—

Įkvėpk, padėk ir vesk! . .

Tavojoj valioj jėgos,

Sustiprink mus!—

Įkvėpk, pakelk ir vesk! . .

Atleiski, o Dangau,—

Ramybė jam! . . .

Globoki mus ir vesk! . . .

A l k s n i n i s

Pasirodęs maldos pabaigoje.

Budėkit, angelai! . .

V y r a i

Amen . . .

Sutemsta, po to pakyla uždanga. Bunkeris. Tamsoka. Volodia paslaptinai dairosi. Priėjęs prie apšviesto stalo.

V o l o d i a

Išrūkysim miškus,—

Žaliuosius jų draugus! . . .

Pasislepia.

A l k s n i n i s

Atėjęs Drauge su Miškiniu, Alva ir kitais vyrais.

Šignakt Lėliūnuose trėmimai,

Reikės ir vėl pastoti kelių—

Tą žinių perdavė Žolelė . . .

Ar jis karys tėvynės,,

Ar tu pažįsti jį — Miškini?

M i š k i n i s

Žinau . . . Žinau . . .

Jis — mūsiškis,

Jis — Žolelė . . .

A l k s n i n i s

Tėvynės garbę šventą

Visaip gi ginti tenka—

M i š k i n i s

Saulele! . .

Šviesiąją saulelę . . .

Laisvė laimins žemę—

Žvaigždynai vėl spindės,

Debesys sutemę—

Atskleis dienas garbės . . .

A l k s n i n i s

Lėliūnai, vade . . .

M i š k i n i s

Žvalgy ten reikia . . .

A l v a

Nugirdusi.

Aš!

M i š k i n i s

O, nel!

Žygiui tu skirta kitokiam—

Ūdrę gelbėt jau pats laikas!

Čia mes patys išsiversim . . .
 Ambrožą siųsime su Žiaugra
 Ir vyrų keleta drauge . . .
 Vietovę jie pažįsta puikiai.

Miškinis prieina prie Ambrožos ir Žiaugros ir su visais
 nueina bunkerio gilumon.

A l k s n i n i s

Likęs su Alva.

Tu čia, Alvute, pabudėk—

Aš priglausiu seną galvą . . .

Alva, jam patapnojusi per petį, sėdasi prie stalo. Alksninis
 išeina.

A l v a

Tikiu vėl žydinčias gėles,

Kiekvieną žalią lapą—

Tikiu vėl mėlynas erdves,

Vėjelio švelnų kvapą . . .

Tikiu aš giesme vyturėlio,
 Baltuosius pienės pūkelius,—
 Tikiu ir Švento Jono vabalėlių,
 Ir blezdingėlės sparnelius . . .

Ir laukiu, laukiu pazarėlių,
 Laisvų žvaigždelių debesų—
 Tegu audra nustoja šėlus,
 Tešviečia saulė man širdį! . . .

M i š k i n i s

Alvai nepastebimai atėjęs.

Tikėk, tikrai tikėk,

O, Viešpatie, tik tu padėk! . . .

A l v a

Glausdamosi prie Miškinio.

Ar tikrai manęs ten reikia?

Ką gi per dienas ten mudvi veiksime?

Baimė purto mano širdį,

Koks namuose ten pavojus? . . .

M i š k i n i s

Būsit liūtės ir žalčiai!—

Pareiga tikrai baugi—

Bjaurūs nekviesti svečiai,

Suktis teks gudriai, brangi . . .

Reikalas taip verčia—

Ūdrei ten padėti . . .

Ją apkabinęs.

Pavojų kupina

Buvimo kiekviena diena—

Ir mes pasaulyje vieni

Laisvų žmonių palaimos alkani . . .

Dingo svajos,

Dingo laimė

Širdyje godota . . .

A k , b r a n g i o j i ,

M y l i m o j i —

N a k t i m i s s a p n u o t a . . .

M i š k i n i s i r A l v a

Meilės ekstazėje.

Neverk, širdie—

Naktis bežadė dar aplink!

Liepsnok, širdie,—

Ir meilės paslaptį įmink! . . .

T v i r t a i t i k ė k —

I š n y k s p i k t i e j i s ū k u r i a i ! —

M a n e m y l ė k —

S k a r d ė s p a d a n g ė m v y t u r i a i . . .

A t e i s d i e n a —

S k a m b ė s l a i s v a d a i n a ! —

M y l i u t a v e , m y l i u t a v e ,

S k a u d ž i ū j ū n u o s k a u d ū g a n a ! . . .

Ž y d ė s t ė v ū n ė j e l a u k a i ,

K a i p m ū s ū m e i l ė a m ž i n a i ! —

G i e d r i b u s m ū s ū a t e i t i s ,

P r a d i n g s p i k t a l e m t i s ! . .

S u t r a t a k u l k o s v a i d ž i a i . G i r d ė t i s s p r o g i m a i .

M i š k i n i s

P a v o j u s !

K a ž k a s n e g e r o . . . .

S k a m b a b u n k e r i o s k a m b a l a s .

Ž v a l g a i j a u g r i ū t a . . . .

I b u n k e r ė j ū s o k a Ž o l e l ė

M i š k i n i s

Ž o l e l ė !

Ž o l e l ė

U ž d u s ė s .

S k u b ė j a u g e l b ė t i d r a u g u s ,

Ž i n i a n ė r a l a b a i g e r a ;

V e l n i ū s u m a n y m a s g u d r u s —

I š v i l i o t i m u s i š č i a . . .

S u s i s i e k i a u s u A m b r o ū a

I r j o j o v y r a i s a š v i s a i s —

A t s a r g i a i n a m o s a u d r o ū i a m

K u l k o s v a i d ž i ū s t a i g i u g n i s !

A m b r o ū o s v y r a i t u o j v i l n i n , —

A š , k i e k k o j o s m a n o n e š ė ,

S k v e r b i a u s m i š k u g i l y n ,

K a d ž i n i ą č i a a t n e ū t i . . .

M i š k i n i s

T i e r a g a n i a i j ū s ū l a u k ė —

*Ir staiga užklupo.
Vėl kovon! Nelaukim, vyrai!
Reikia gėlbėt narsų būrį . . .*

Žolelė

*Aš nežinau, bet numanau—
Išeitį pavyko rasti . . .
Vėl bunkerio skambalas.*

Miškinis

*Vyrai grįžta!
Alksninis išbėga. Grįžta su keliais vyrais, kurie
atneša sužeistą Ambrožą.
Alva
Dangu!*

Miškinis

*Greičiau
Vandens paduokit!
Pro smilkinį praėjusi kulka,
Sužeistas petys—
Sąmonės netekęs,
Daktaro jam reikia . . .*

Žolelė

*Bus!
Parvešiu iš miestelio.*

Miškinis

*Tu, Žolele,
Dangaus skirtoji dovana . . .*

Žolelė

Tarnaujant velniui — ir dangus dažnai arti . . .

Žolelė, staiga, lyg nesavas.

Dėmesio!

Girdit!

Klausykit!—

Visi nutyla. Girdėti caksėjimas.

Kiti

Caksi . . .

Pirma to negirdėjom . . .

Miškinis

Taip. Tai laikrodinė granata! . . .

*Visi subruzda. Žolelė, pasišviesdamas elektros lemputė,
atsargiai vaikšto po bunkerį. Visi suakmenėja.*

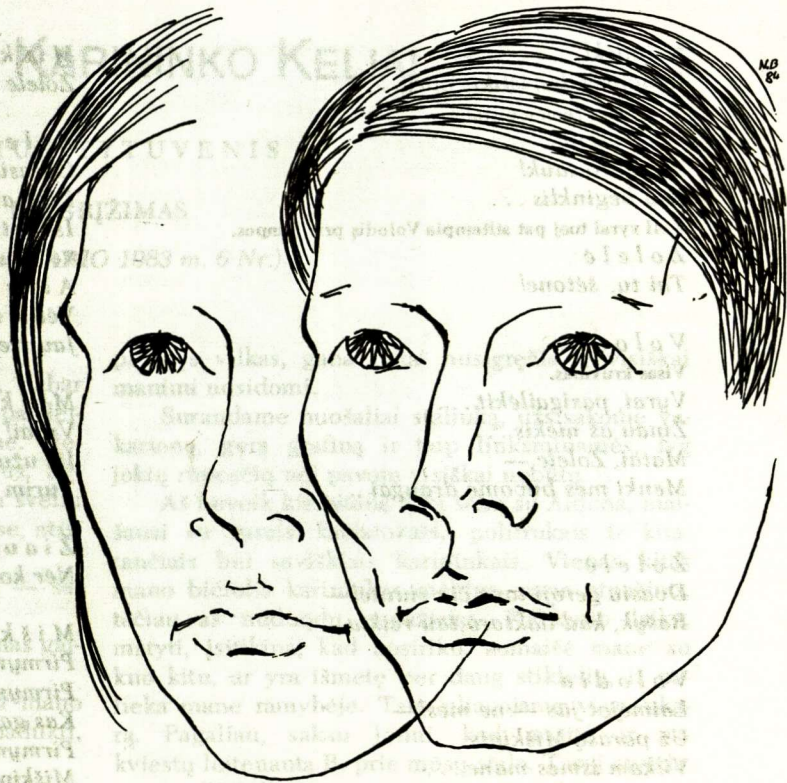
Žolelė

Radau!

Visi prie žemės prisiplokkit!

Alksninis

Gal mum išeit?

Žolelė

Bus per vėlu . . . turiu išnešti . . .

*Atsargiai paima granatą ir neša laukan. Išneša, po įtampos
akimirčių sproginas.*

Alksninis

Viešpatie vos per plauką . . .

Žolelė

Grįžęs.

Kas nors čia svetimas tarp mūsų!

Alksninis

Iš kur čia svetimas?

Žolelė

Įrodymų nereikia . . .

Alksninis

Vyrams.

Ambrožą neškite gilyn . . .

Miškinis

Palaukit!

Patikrinsiu slėptuvę . . .

*Jam žingsnį žengus — šūvis. Miškinis atsako paleisdamas
šūvių salvę. Išlaukęs.*

Nejudėk!
Jei gyvas dar išlikti nori...
 Mesdamas žemėn pistoletą.
Volodia
 Aš... Nešauk!
 Esu beginklis...
 Keli vyrai tuoj pat atitempia Volodią prie lempos.
Žolele
 Tai tu, šėtone!

Volodia
 Visas kruvinas.
 Vyrai, pasigailėkit...
 Žinau aš niekis...
 Matai, Žolele,—
 Menki mes buvome draugai...

Žolele
 Dvasia geroji tave čia siuntė!—
 Rašyk, kad daktaro tau reikia...

Volodia
 Laimėjot jūs — ne mes!—
 Už parašą Miškinis
 Vilkam išmes mane...

Miškinis
 O ko tikėjais?

Volodia
 Mirties!
 Garbingos kariškos mirties!..
 Žolelė paduoda Volodei popierio lapą. Tas sėdasi.

Žolele
 Rašyk!
 Draugas daktare turime sunkiai sužeistų...
 Suteksta. Muzikinis įtarpas. Jam baigiantis, išsryškėja bunkerio giluma. Aiškiai matosi, kad daktaras rūpinasi sužeistais.
Žolele

Nei žodžio, daktare, netarki—
 Viską liūdysi raštu:
 Už Volodę — trys pakarti
 Ir dešimt užmuštų...

Miškinis
 Žolele...

Žolele
 Gerasis daktaras tylės.
 Ką matė čia—
 Išduoti negalės...
 Vėl trata kulkosvaidžiai
Alksninis
 Vėl iš naujo velniava!
 Jau trečią kartą šiandien puola...

Miškinis
 Vyrai!
 Jie užuodė mūsų būstą—
 Turim išrūkyti juos iš miško!

Žiaugra
 Nėr ko laukti!

Miškinis
 Pirmyn!
 Pirmyn!
 Kas gali įveikti drąsą ir ryžtą?
 Pirmyn už mylimą tėvynę!—
 Miškiniai vėl į girią grįžta,
 Kovojo gimtus namus apgynę!..

Visi
 Juodvarniais iš drėgno būsto
 Skrendam mūšio sūkurin —
 Ryžtas mūsų nepalūžta,
 Tad į pergalę — pirmyn!

Nepajėgs pakirsti uosių—
 Kulkos jų mus nenudės,
 Milžiniais į kovą stosim—
 Jie ilgai dar mus minės...

Lietuvą žiedais papuošim!—
 Bus garbinga ta kova.
 Laisvas vėjas šiluos ošia—
 Saulė pergalės spalva!..
 Partizanai ima ginklus, iš bunkerio eina į mūšį.

Uždanga. (Bus daugiau)

LIETUVOS KARININKO KELIAI

MARIUS TYTUVENIS

III. GRĮŽIMAS

(Pradžia KARIO 1983 m. 6 Nr.)

Maža iškyla

Pagrindinį savo darbą Vilniuje baigiau, dabar galiu aplankyti Aldoną. Vakare susimetame pas leitenantą Joną. Geriame krupnykutį, šnekame. Vieną kartą reikia atpalaiduoti įtemptus nervus. Sėdime patogiai prie staliuko, iš radio plaukia švelni muzika. Paskęstame senuose prisiminimuose, atsipalaiduoja lietuviai ir nuotaika linksmėja.

— Aldona, norėčiau šiandien pašokti! — sakau.

— Būtų ne pro šalį, Marijonai. O ką Jonas galvoja?

— Aš irgi ne iš medžio išskaptuotas ir mano gyslose teka kraujas. Norėtuši šiandien padūkti, — atsako Jonas.

— Bet kur? — klausia Aldona.

— Ten, kur linksma, — atsakau aš.

— Tai drožiam į Jurgio viešbutį. Ten tur būt linksmiausia, siūlo Jonas.

— Į Jurgio viešbutį? Ar būtų truputį ne per drąsu? — abejoja Aldona.

— O kokia čia drąsa? Nejaugi toks kvailas NKVD pagalvos, kad tokie paukšteliai, kaip aš, išdrįs eiti į geriausią Vilniaus restoraną. Aš priimu pasiūlymą.

— Gerai, Marijonai bet tavo apranga restoranui netinka. Ten renkasi tik padoriai apsirengę, o tu su batais atrodai kaip... Palauk, yra Teofilio civiliai rūbai, gal tau jie tiks, — ieško spintoje Jonas.

Tikrai, Teofilio civilinis kostiumas kaip man siūtas. Na, tai greitai reikia dar barzdelę aptvarkyti ir už pusvalandžio aš tampu padoriu frantu. Dabar atrodau mažiausiai kaip koks nors aukštas komisaras. Galime drąsiai rodytis viešumoje. Parabelį, atsargos dėlei, užsikišu už diržo.

Pasisamdome vežiką ir kaip dideli ponai privažiuojam prie Jurgio viešbučio. Rūbinėje nusirengiame ir drąsiai traukiame į salę. Įėjęs pro duris, matau, priešais sėdi leitenantas B. Jis žiūri į mane, žiūri ir lenkia man galvą sveikindamasis. Aš irgi žiūriu jam tiesiai į akis. Matau gerai, kad jis mane pažino, tačiau visiškai šaltai neatsakau į jo sveikinimą ir praeinu pro šalį. Tačiau jis yra senas,

prityręs vilkas, gana šaltai nusigręžia ir visiškai manimi nesidomi.

Surandame nuošaliai staliuką, užsisakome vakarienę, gerą grafiną ir taip linksminamės, lyg jokių rūpesčių nei pavojų visiškai nebūtų.

Aš beveik kiekvieną šokį šoku su Aldona, maišausi su rusais karininkais, politrukais ir kitaučiais bei saviškiais karininkais. Vienas kitas mano bičiulis karininkas mėgina mane atpažinti, tačiau aš nuduodu nepažįstąs. Po kurio laiko, matyti, įsitikina, kad apsiriko, sumaišė mane su kuo kitu, ar yra išmetę per daug stiklelių, ir palieka mane ramybėje. Taip uliovojame visą vakarą. Pagaliau, sakau Jonui, kad nueitų ir pakviestų leitenantą B. prie mūsų stalo. Tas jį atveda.

— Bičiuli, turi pasiutusiai gerą akį, esi vientėlis, kuris mane šioj dekoracijoje pažino, tačiau dabartiniais laikais kartais geriau nepažinti ir nesveikinti... — pasitinku jį.

— Aš taip ir pamaniau, Marijonai, kad be reikalo tave sveikinau. Be reikalo, juk, tu dekoracijų nemėgsti keisti.

— Nekeičiu be reikalo, tačiau ne vieta apie tai čia kalbėti. Užsik ryt pas Antaną, susitiksime ir pasikalbėsime apie tai. O dabar į sveikatą! Šiandien vakaras skirtas paūžimui.

Ir užiama tiek, kiek mūsų galvos leidžia. Išiname iš restorano beveik paskutiniai. Sėdam iškilmingai į vežiko kariatę ir važiuojam namo. Esame visi patenkinti. Rizika apsimokėjo.

Rytojaus dieną dar kartą susitinku su Juozu. Jis apsisprendė likti. Jo mergaitė nepritaria pabėgimui. Esu nusivylęs Juozu ir jo lengvabūdiškėmis pažiūromis. Pergaug rizikuoja dėl moters ir, man atrodo, bereikalingai.

Atsisveikinu su Vilnium ir važiuoju atgal į Kauną.

Maloni kelionės draugystė

Kaune laukia manęs staigmena. Su Juozu ir Pranu buvome susitarę, kad iki gegužės 13 dienos duosime vieni kitiems žinią kur susitiksime ir bendrai išdirbsime planą grįžimui atgal į Vokietiją, tačiau iš jų nei jokio ženklo. Nežinau, ką dabar

daryti. Gegužės 15 naktį mes turėtume grįžti atgal į Vokietiją. Jei negrįšime, tai Vokietijoje už mus jau melsis kaip už pakliuvusius į rusų rankas, arba žuvusius. Jie abu gerai pažįsta pasienį ir trims būtų daug lengviau pereiti sieną. Aš dabar atsidūriau labai keblioje padėtyje. Likti Lietuvoje ir laukti karo būtų pavojinga, nes mano abu draugai gali būti įkliuvę rusams į rankas, o tie moka priversti žmones kalbėti. Reikia mėginti vienam, tačiau nuotaika labai bloga. Be to, Kaune sužinojau iš vieno draugo, kad NKVD žino apie mano grįžimą. Iš kur jie galėtų žinoti?! Ar mano bendrai, su kuriais atvykau, suimti, ar kas nors iš mano draugų dirba NKVD ir išdavė. Klausimų šimtai, o atsakymo į juos nerandu. Reikia vienam ieškoti kelių.

Gegužės 14 d. ankstų rytą apleidžiu Kauną ir pėsčias einu į pirmą artimiausią priplauką, laukiu atplaukiančio garlaivio. Garlaisis plaukia labai pamažu ir kelionė įgrysta. Pavakarėje beveik ištuštėja. Sėdžiu kajutėje ir gurkšnoju alų. Prie stalo sėdi dar trys uniformuoti milicininkai. Parkviečiu juos alaus išgerti, ir jie neatsisako. Taip gurkšnojant alutį su milicininkais jaučiuosi gana saugiai ir laikas greičiau slenka. Vėliau du iš jų išlipa. Kajutėje liekame tik du: aš ir milicininkas. Gurkšnojam toliau alutį.

— Drauge, milicininke, kaip toli važiuojate? — teirajuosi aš.

— Iki Š., atsako jis man.

Ko tik nesusikeikiau — aš irgi iki ten važiuoju. Susivaldau ir kalbamės toliau.

— Gyvenate Š., drauge, milicininke? — klausiu.

— Ne, negyvenu. Tarnavau Vilniuje, gavau paaukštinimą ir važiuoju dabar į Š. Prie kraugerio Smetonos išbuvau kalėjime trejus metus už komunizmą. Bent dabar mane kompartija įvertino ir skiria vis aukštesnėms pareigoms, — giriasi komunistėlis.

— Kaip manote pasiekti Š.? — klausiu jo toliau.

— Pernakvosiu pas mokytoją ir rytoj autobusu važiuosiu toliau.

Štai, boba, ir pyragai. Jis kaip tik ruošiasi nakvoti pas tą patį mokytoją, pas kurį ir aš turėčiau šią naktį nakvoti. Gal pakliuvau balon? Nakvynės vietą pasieksiu tik apie 12 val. nakties ir ką gi pagalvos mokytojas, jei aš jį naktį prikelsiu su milicininku? Gali žmogus numirti iš baimės, arba padaryti tai, kas mums abiemis išeitų tik į blogą. Mane iš minčių išjudina draugo milicininko balsas:

— O kur draugas važiuojat? — klausia jis mane.

— Važiuoju iki Š. Netoli nuo ten yra mano

giminės, žadėjo rytoj atvažiuoti su arkliais manęs pasitikti.

— Gal kur nakvosite? — klausia jis mane.

— Nažinau nei kur — pažįstamų neturiu. Palauksiu iki ryto prie uosto, — atsakau jam.

— Ką gi styrosi naktį lauke. Eikime pas mokytoją — aš jį pažįstų ir pernakovsime, — pasiūlo jis man.

— Dėkui, tačiau aš nenoriu draugo apsunkinti. Be to, gal ten man ir vietos nebus, — išsisukinėju aš.

— Nieko, vietos atsiras, pernakovsime, — užbaigia draugas.

Tai dabar prisiviriau gražios košės ir reikia žiūrėti, kaip ją išsrėbti. Atrodo, nuo draugo milicininko šią naktį neišsisuksiu. Bet ką gi mokytojas pagalvos mus pamatęs 12 val. nakties? Juk aš pas jį įsibroviau kaip visiškai nepažįstamas; žmogus manimi pasitikėjo, o dabar, pamatęs mane su milicininku pagalvos, kad esu NKVD agentas ir atėjau jo suareštuoti. Tačiau neturiu jokios kitos išeities, niekaip kitaip negaliu išsisukti. Tegu būna jau taip, kaip yra. Pamatysim, kas iš viso to išeis.

Apie 12 val. nakties priplaukiame Š. ir išlipam. Padedu draugui milicininkui nešti jo mantą. Naktis tamsi ir šaltoka. Einam į mokyklą. Mokykloje tamsu ir visi jau miega.

— Gal nepatogu žadinti mokytoją... — mėginu atkalbinti draugą milicininką.

— Nieko, išmiegos rytoj, — atsako man.

Mokyklos durys užrakintos. Mokykla mūrinė, trijų aukštų. Mokytojas gyvena antrame aukšte. Draugas milicininkas mėgina šaukti, tačiau nieko neprisišaukia.

— Pamėginkim akmenukais į langą pamėtyti, gal išgirs, tik nežinau kurie jo langai — kalba milicininkas.

— Aha, drauge milicininke, šį kartą aš tave apstatysiu, — tyliai galvoju.

— Man atrodo, gal šitie... rodau pirštu į tamsumą. Aš gerai žinau, kas yra šitie langai. Klasės toli nuo mokytojo kambarių, gali ir langus išdaužyti akmenukais — mokytojas neišgirs, nes jo kambariai priešingoje pusėje.

Graibome rankomis žemėje patamsiai ieškodami akmenukų. Aš renku nedidesnius už žirnius ir mėtau, tačiau nei vienu nepataikau. Mano draugas milicininkas ieško didesnių ir keikiasi neradamas ant švaraus ir lygaus mokyklos kiemo. Aš irgi padedu jam keiktis, tačiau mano keikimai taikomi ne akmenukams, o draugui milicininkui, linkint, kad jis nesurastų akmenukų. Plušame beveik pusę valandos, apmėtome pusės namo langus,

tačiau mokykla atrodo numirusi ir jokio gyvybės ženklų nesirodo.

— Nieko, prisikelsime miestelėną ir pernakvosim. Aš vykstu tarnybiniai ir galiu kur tik noriu pernakvoti, — pasididžiudamas savo galia atsako draugas milicininkas. Imam jo mantą ir einam ieškoti nakvynės kitur.

— Ką čia daug ieškoti, prisižadinsim pirmą pasitaikiusį, — kalba draugas milicininkas ir tuoj pat beldžia į pirmą pasitaikiusį langą.

— Kas ten? — klausia iš vidaus mieguistas balsas.

— Milicija! Atidaryk duris! — sako griežtu balsu draugas milicininkas.

Viduje užsidega šviesa ir greitai atsidaro durys. Pasitinka išsigandęs ir virpąs, kaip apušęs lapas žmogelis.

— Nebijok, nakvynę norime gauti, — ramina draugas milicininkas, pamatęs, kad žmogus dreba ir žodžio negali ištarti.

— Drauge milicininke, kad mes neturime jokios lovos, nei patalinės, — teisinasi žmogelis.

— Nereikia mum patalinės, esu proletaras. Turiu savo patalinę. Sustumk porą suolų ir mes čia su draugu pramiegosime, — rodo į mane.

Žmogelis sustumia porą suolų, pakloja savo kailinius ir ką turi ant jų, draugas milicininkas ištraukia iš savo pundo pagalvę ir antklodę ir lova gatava.

— Štai mano pistoletas ir dokumentai, — ištraukęs draugas deda ant stalo. — Pagal milicijos parėdymą nakvojantis turi atiduoti šeimininkui, — priduria.

Staigiai traukiu aš iš kišenės savo pasą ir kišu apačion draugo milicininko paso.

— Štai mano dokumentai! — drąsiai atsakau.

Draugas milicininkas net nesiteikia žvilgtelti į mano dokumentą, matyti, jam aš patikau ir jis yra įsitikinęs, kad esu irgi geras Sovietų Sąjungos pilietis. Aš jam "pučiau arabus" galvon visą kelionės laiką ir padėjau keikti buržujus ir smetoninį režimą. Tačiau jei jam būtų atėjusi mintis žvilgtelti į mano pasą, jis būtų greitai apie mane nuomonę pakeitęs ir nežinia kas tada būtų buvę. Visą laiką įtemptai seku, kada jam ateis noras žvilgtelti į mano pasą. Pagal pasą aš esu Kybartų pramonininkas J. ir jam būtų labai neaišku, ko aš čia slankioju. Žiūriu į jį visą laiką ir į jo gulintį ant stalo pistoletą ir esu kiekvienu momentu pasiruošęs ištraukti iš už juosmens savąjį parabelį. Tačiau, draugas milicininkas nė sapnuote apie tai nesapnuoja ir ramiausiai ruošiasi gulėti.

Gulamės nesusirengę, tik nusimaunam batus. Aš guluosi prie sienos užsitraukiu dekj ir, vos tik

Joana Plikionytė, iliustracija

draugas milicininkas nosisuka, parabelį staigiai įleidžiu į dešinę kelių blauzdą, kad draugas kartais nepajustų nakties metu ko kieto savo pašonėje. Mano draugas milicininkas atsigula iš kairės, ir miegame.

Ryte, apie pusę aštuntos, pirmas šoku iš lovos, maunuosi batus ir greitai čiumpu savo pasą nuo stalo ir kišu kišenėn. Atsikelia ir draugas milicininkas. Einame į arbatinę papusryčiauti.

— O dabar eikime aplankyti mokytojo, — siūlo draugas.

Gal dar miegos, — mėginu atsikalbinėti.

— Kur jis miegos, jau aštuonios. Aš jo senai nemačiau. Jis iš mūsų kaimo kilęs, noriu pamatyti, — spiriasi draugas milicininkas. Einame. Beeinant per mokyklos kiemą staiga išeina pro duris mokytojo žmona su kibiru rankoje ir eina prie šulinio vandens semtis. Pamačius mane su milicininku ateinantį, išbalo kaip popieris ir kibiras iš rankų iškrito. Milicininkas kalbina ją, klausia apie jos vyrą, tačiau ji nepajėgia žodžio ištarti. Šiaip taip ištaria, kad vyras miega. Milicininkas pasižiūri į laikrodį.

— Mažai turiu laiko, greitai ateina mano autobusas. Aplankysiu kitą kartą. — Apsisuka, ir einame atgal į miestelį. Matau visą laiką stovinčią mokytojo žmoną ir nesusigaudančią kas nutiko. Ji dar neatgavo žado. Tik mums nutolus, pasemia vandens ir skubiai bėga atgal į mokyklą. Devintą valandą palydžiu draugą milicininką iki autobuso. Atsisveikiname kaip labai geri draugai. Dabar greitai skubu pas mokytoją. Reikia jį nuraminti.

— Dovanokit, ponas mokytojau, kad taip

išgąsdinau tamstos žmonelę, bet kitaip negalėjau, nes milicininkas manęs neatleido ir tampė su savim. — Papasakojau jam visą istoriją.

— Žinai, prieteliau, buvai tikrai mus labai išgąsdinęs. Tikrai pamaniau, kad esi NKVD agentas ir atėjai mus suareštuoti. Dėkui Dievui, kad taip gerai baigėsi — atsiduso mokytojas.

Pas mokytoją ponia padarė sumuštinių pasistiprinimui. Padėkojau už pasitikėjimą ir vaišingumą ir išsiruošiau toliau. Prieš akis buvo pats sunkiausias etapas. Kaip jį pasiseks nugalėti dar pats nežinau, tačiau, šiandien turiu pereiti sieną.

Išduotas

Esu dešimties kilometrų zonoje. Einu zigzagais, išvengdamas įrengiamų įtvirtinimų. Čia bolševikai stato įtvirtinimus visu tempu, beveik kas 500 metrų yra, taip vadinamas, "darželis", apsaugytos egltėmis vietos, kur bolševikai stato bunkerius. Čia netoliese turi gyventi keletas mano pažįstamų buvusių kareivių, tačiau, gaila, nei vieno jų nerandu. Jie dabar kitur gyvena. Pavakariais einu į nuošaliai nuo miestelio stovinčią Girdžių kleboniją. Prieš trejetą metų šias vietas rekognoskavau ir pas kleboną keletą naktų nakvojau.

Kleboną randu namuose.

— Garbė Jezui Kristui, kunige klebone, — sveikinū jėjęs į kambarį.

— Per amžius, amen, — atsako man.

— Kunige klebone, ar tamstos kambario sienos neturi ausų? — klausiu tylomis.

— Ne, bet prašau, kokiū reikalū? — šaltai reikalauja klebonas.

— Aš esu ltn. D., pas tamstą nakvojau prieš porą metų kelias naktis, kai čia pratimus vykdėme, Tamsta mane pažįstate. Be to, pažįstate ir mano brolių. Aš esu atėjęs iš Vokietijos ir dabar bandau grįžti atgal. Gal žinote, kartais, kokį patikimą ūkininką pasienyje, kur aš galėčiau užėiti ir pabūti iki nakties? — klausiu kleboną.

— Visus tokius, kaip tamsta, aš perduodu milicijai, tačiau, tamstos, kaip pažįstamo neišduosiu, — atsako grąšiai klebonas Gelažius. Jo atsakymas trenkė mane kaip perkūnas iš dangaus. Tiesiog apstulbau.

— Kunige klebone, mes apie nieką nekalbėjome ir esame nepažįstami. Tikiuosi šito galiu iš tamstos tikėtis ir prašyti.

— Dėl manęs, — atsako jis.

— Sudiev! — Išeinu.

Velniava ir dar kartą velniava! Šito dar betrūko. Einu iš klebonijos ir padai dega. Širdyje neramu. Iš klebonijos iki miškeliuko apie kokie 500 metrų atstumo, reikia jį pereiti. Kitur nėra kur. Sukinėjuosi

gatvelėmis, viduje darosi dar neramiau. Pasuku už kampo — krautuvėlė. Įeinu. Prašau papirosų ir žiūrinėju pro langą į gatvę — nieko įtartino nėra. Kas tai įeina į krautuvę. Neatsisuku . . .

— Rankas aukšty! — išgirstu. Staigiai atsisuku ir . . . suakmenėju . . . Prieš mane milicininkas įrėmęs pistoletą man į krūtine. Dingsta man laiko ir erdvės sąvoka.

— Einam į miliciją! — išbudina mane iš apstulbimo milicininko balsas.

Mechaniškai velku kojas. Nemalonus jausmas, kai junti į nugarą įrėmtą pistoletą. Kiekvienas nervas įtemptas iki pašėlimo.

— Tik neprarasti šalto kraujo! — sau tylomis bandau kartoti.

Atveda į miliciją. Pasitinka enkavedistas.

— Leitenantas D., kur eini? — tuoj pat klausia.

Žaibu dingteli mintis — išduotas. Niekas čia manęs nepažįsta ir nežino kas esu, tik klebonas. Be to, mano dokumentai kišenėje rodo ką kitą. Pagal juos nesu joks leitenantas D., bet pramonininkas Jankauskas iš Kybartų miesto. Matau, kad kortos atidengtos ir reikia lošti atsargiai ir apgalvotai.

— Leitenantas D., kur eini? — klausia antrą kartą enkavedistas.

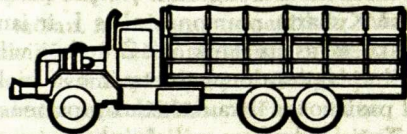
— Vokietijon, — nesvyruodamas nė sekundės atsakau.

Pasisodina mane prie stalo. Kairėje sėdi enkavedistas, dešinėje lietuvis milicininkas.

— Kodėl eini į Vokietiją? — klausia toliau enkavedistas.

— Tarnavau kariuomenėje, atleido, negavau jokio darbo. Mėginau kreiptis į kompartijos sekretorių darbo gavimo reikalu, jis vieton darbo pasiūlė man važiuoti į Rusiją. Neturėdamas darbo ir neturėdamas iš ko gyventi nutariau bėgti į Vokietiją, — pamažu, žodis po žodžio teisinuosi. Jie manęs nekrato ir neklausia dokumentų. Pamažu dairausi aplinkui. Kitame kambarėje, atrodo, yra dar pora enkavedistų. Stengiuosi, kaip galima mandagiau kalbėti ir laimėti laiko, kad truputį pritemty, o tada gal dar galima bus leisti pistoletui prabilti.

(Bus daugiau)

DOKTRINA NĖRA

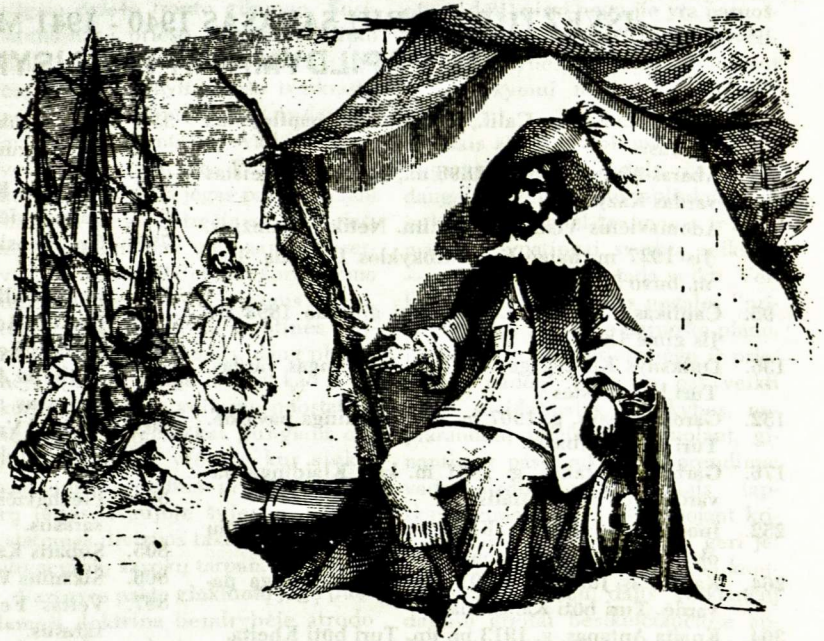
LIETUVIŲ ĮNAŠAS
PIETŲ AMERIKOS VALSTYBIŲ
LAISVEI IR KULTŪRAI

Kada pradėjo pirmieji lietuviai atvykti į Pietų Ameriką — neturime žinių. Šen bei ten parašoma, esą lietuvių emigracija į Pietų Ameriką prasidėjusi tik XIX amžiuje, ta nuomonė, manau, tėra paskubomis sugrąžaliota. P. Dautantas dalyvavęs Argentinos nepriklausomybės kovose jau XVIII a. Neįtikėtina, kad jis būtų buvęs vienintelis. Brazilijon lietuviai tepradėję atvykti 1888 metais, daugiausia dzūkai. Skaitlingos lietuvių emigracijos į tas ir kitas Pietų Amerikos valstybes vykusios 1926-1930 metais jau iš Nepriklausomos Lietuvos. Bėgaliniai apgailestautina, kad nesudaryta savo gyventojams priimtinių gyvenimui sąlygų. Nuvykę į Pietų Amerikos valstybes, lietuviai gyvenę ir kūręsi nepalyginamai sunkiau, nei jie turėjo Lietuvoje, bet jau nebuvę kelio atgal, neturėję pinigų, neleidę jiems atgal emigruoti Pietų Amerikos valstybės, ir pan.

Tokie emigracijos metai, manau, nustatyti greitomis. Juk seniau lietuviai ir lenkai buvo, maždaug, vienoje kultūrinėje pakopoje. Tai koku būdu lenkai turi nemaža ir žymių lenkų atvykusių į Pietų Amerikos valstybes kur kas anksčiau už lietuvius? Čia, arba tautybių neatskyrimas, arba senesnių duomenų nepakankamas panagrinėjimas.

Brazilijoje kovose už krašto laisvę stipriai kovėsi Kristupas Arciševskis, gyv. 1592-1656 metais. Kaip drašoma Lietuvių Enciklopedijos I t. 247-248 psl., jis 1622 m. dalyvavo Lietuvos lauko etmono Kristupo Radvilos žygiuose prieš totorius ir švedus. 1623 m. buvo priverstas bėgti į užsienį. Olandijoje studijavo laivininkystę ir tvirtovių statybą. Be kitko, norėjo nuversti Lietuvos-Lenkijos karalių Žygimantą III. Iš Olandijos atvyko į Braziliją, dalyvavo įvairiose kautynėse. Vėliau grįžo į Lenkiją.

Sunku patikėti, kad XVII a. į Braziliją būtų jis vienu vienas atvykęs. Kas buvo kiti? Į kurias valstybes jie atvyko, ką veikė, kiek iš jų buvo lietuvių?

Pabėgęs iš Lietuvos - Lenkijos valst. art. gen. Kristupas Arciševskis (1592 - 1656 m.) Brazilijoje

Neabejotinai lietuvis Ignas Domeika apie 1837 metus (gal anksčiau) atvyko į Čilę, tenai įvairiai pasižymėjo, jo vardu pavadinti kai kurie kalnai Čilės valstybėje, gelė ir kitkas. 1867 metais pakviestas Santiago universiteto rektoriumi.

Manytina, buvo žymių, anksti atvykusių lietuvių į Argentina, Urugvajų ir kitur. Pietų Amerikoje buvo dešimtys tūkstančių lietuvių. Argi iš tokios masės neatsirado nei poros rimtesnių mokslininkų, ieškančių senųjų lietuviškų duomenų tose valstybėse? Ar į ten atvažiavę lietuviai užsiaugino vaikus, kurie stačiai galva, grynai veidu krito į vargą, visiškai ir neatgriebiamai paskendo mūsų tautai svetimoje masėje, mirtin nurašė save, savo tėvus, senelius ir visus jų vaikus, vaikaičius. Ole, ole...

Bolivijoje lietuviai taip pat paliko ilgai išliekančių lietuviškų pavardžių. Pasaulinio masto lietuvis keliautojas, veikėjas, rašytojas, žurnalistas Matas Šalčius mirė Bolivijoje 1940 m. gegužės mėn. 27 d., įgeltas kažin kokio uodo ar musės. Kur jis palaidotas? Kas žinoma apie paskutines jo keliones, gyvenimą?

Tasai žymus asmuo buvo taip neabejotinai lietuvis, kad prie jo gyvenimo tyrinėjimo lenkai nei piršto nepriš. O ką daro ar padarė lietuviai?

Bolivijoje gyvenęs lietuvis dailininkas Jonas Rimša taip pagarsėjo, kad jam Bolivija suteikė garbės piliečio titulą. Jis sugebėjo išmokslinti eilę bolivielių dailininkų, kurie dabar turi vyraujančias padėtis ne tik Bolivijoje.

Panašaus kalibro lietuvių, manytina, yra gerokai daugiau, bet jų gyvenimas, veikla netyrinėta, neaprašyta, nepaskelbta knygomis. Tai atlikti, geriausiai, tinka tose ar kaimyninėse valstybėse gyvenantiems. Be to, Pietų Amerikai ir jos kultūrai ir praeičiai tyrinėti reikia mokėti ispanų ir portugalų kalbas.

Brazilijos džungles, Amazonę tyrinėjęs generolas Teofilus Ivanauskas, jį lenkai laiko savo žmogumi, rašo Teofil Iwanowski. Gal ir taip. Lietuviai turėjo labai garsų savo zoologą prof. Tadą Ivanauską, trejetą mėnesių praleidusį, su lietuvių gamtininkų ekspedicija, Brazilijos džunglėse 1931 metais.

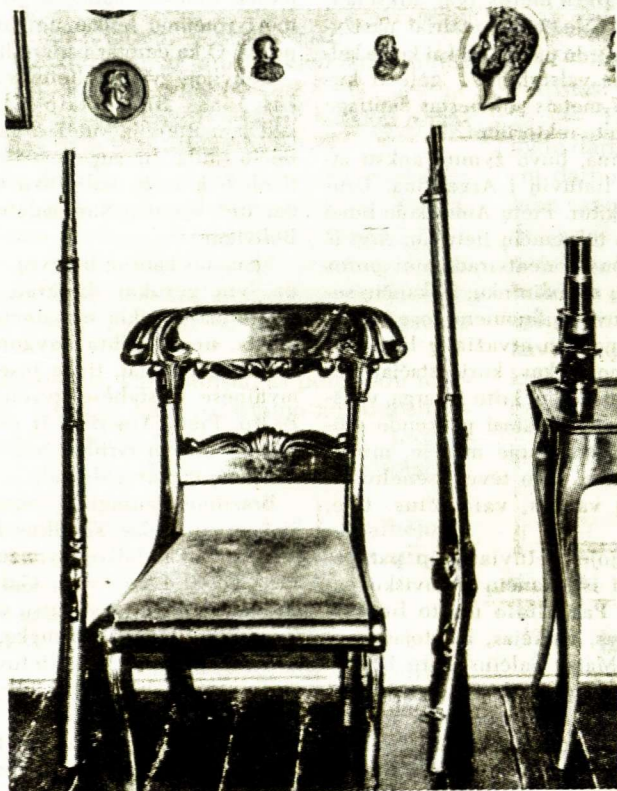
Lenkai deda pastangas tyrinėti, parengti įvairiomis kalbomis knygų →

IŠVEŽTŪJŲ KARIŲ SĄRAŠAS 1940 - 1941 M. LAIKOTARPYJE PAPILDYMAI IR PATAISYMAI

Osvaldas Žadvydas, Calif., atsiunti šiuos papildymus ir pataisymus:

1. Abaras-Abaravičius, g. 1896 m., plk. ltn. Praleistas vardas Kazys.
4. Adomavičius Vladas, 26 m, ltn. Netikslus amžius. Jis 1927 m. baigė Karo Mokyklos IX laidą. 1940 m. buvo 36 m.
95. Čaplikas Julius, gen. Klaidingi gimimo 1898 m. Jis gimė 1888 m.
136. Dulksnys Koatas, gen. št. plk. Klaidingas vardas. Turi būti Kostas
152. Garolis Stasys, g. 1907 m. kpt. Klaidinga pavardė. Turi būti Garbažis.
176. Garbažis Antanas, g. 1907 m. kpt. Klaidinga pavardė. Turi būti Garalis.
252. Juodikis Bronius, ltn. Klaida, neišvežtas. Vokiečių okupacijos metu gyveno Telšiuose.
264. Kalsiūnas Juozas, g. 1911 m. ltn. Klaidinga pavardė. Turi būti Kalasiūnas.
304. Knaita Antanas, g. 1913 m. ltn. Turi būti Kneita.
307. Kontrimas Leonardas, g. 1904 m. kpt. Klaidinga pavardė. Turi būti Kontromavičius Leonardas. (Karo mokyklą baigęs 1927 m., IX laidą).

350. Liauda Jokūbas g. 1904 m. savanoris, ats. karininkas. Tikrumoje Liaudinskas Jokūbas, ats. ltn.
406. Mežonas Kazys, g. 1913 m. ltn. Turi būti Mažonas.
682. Tamulevičius Pranas, 40 m., karys. Turi būti kpt.
798. Grebliauskas Pranas, plk. ltn. Nejtrauktas į sąrašus.
799. Janulis Albertas, j. ltn. Nejtrauktas į sąrašus.
800. Jonaitis Adomas, eil. Nejtrauktas į sąrašus.
801. Kaunas Kęstutis-Leonas, ltn. Nejtrauktas į sąrašus.
802. Kerbelis Andrius, g. 1893 m. plk. ltn. Nejtrauktas į sąrašus.
803. Latvėnas Valerijonas, ats. ltn. buv. Palangos girininkas ir šaulių būrio vadas. Nejtrauktas į sąrašus.
804. Plechavičius Kazys, g. 1909 m. psk. Nejtrauktas į sąrašus.
805. Subatis Kazys, gr. Nejtrauktas į sąrašus.
806. Šikšnius Vladas, kar. Nejtrauktas į sąrašus.
807. Veitas Feliksas, g. 1892 m. psk. Nejtrauktas į sąrašus.
808. Venčkauskas Vincas, kpt. Nejtrauktas į sąrašus.
809. Zigmantas Vladas, g. 1908 m. ltn. Nejtrauktas į sąrašus.

apie jų žmonių kultūrinę, mokslinę, istorinę veiklą įvairiose Pietų Amerikos ir Centrinės Amerikos valstybėse, Argentinoje, Brazilijoje, Urugvajuje, Peru, Bolivijoje, Venezueloje, Čilėje, Kuboje, Meksikoje, Panamoje. Tuo reikalu jie jau turi nemaža knygų.

PASISKAITYMUI

J. Siemiradzki La Nouvelle Pologne. Etat de Parana. Brazil, Brussels 1899.

K. Stolyhwo W sprawie czlowieka kopalnego i jego poprzednikow w Argentynie. Warszawa 1911.

R. Mroziewicz Rewolucja Meksykanska 1910-1917. Warszawa 1968.

M. Kula Początki czarnego niewolnictwa w Brazylji. Okres gospodarki cukrowej XVI-XVII w. Wroclaw 1970.

L. Cukierman Den Polen freundliche Bewegung im Jahre 1830-31. 1926.

F. Wrotnowski Zbiór pamietnikow z powstania 1831 r. na Litwie. 1875.

Algirdas Gustaitis

Kambario dalis Igno Domeikos muziejuje Santiago, Čilėje.

DOKTRINA NĖRA DOGMA

B. B.

Pastarųjų keletos metų bėgyje, ryšiumi su galimais kariniais veiksmais Centrinėje Europoje, amerikiečiai keitė statutų FM-100 nuostatus nusakančius žemės jėgų doktrinas. Ankstyvesnieji nuostatai buvo taikomi judrios gynybos veiksams, išryškinant pirmųjų kautynių laimėjimo svarbą ir papildomi puolimu priešo gilumon (užnugarin) versija, tampriai rišama su judrios gynybos doktrina. (Doktrina — kurios nors mokslinės krypties, šiuo atveju karinės, pritaikomas — naudojamas principas; dogma — tai kas manoma esant tikra, pripažįstama nesvarstant.) Papildomai versijai svarbesnės priežastys buvo — sovietų viršijančios jėgos, puolamoji doktrina, naujos technologinės priemonės ir reikalas kautynių lauką „iškelti“ už Vakarų Vokietijos valstybės ribų. Organizaciniai žemės jėgų vienetai — batalionų, brigadų ir divizijų, taktiniuose veiksniuose turėtas pirmumas nukeliamas korpusams, atpalaiduojant tiesioginį armijos aprūpinimą ir tiekiamą taktiniams daliniams, paverčiant korpo organizaciniai ir taktiniai nepriklausomu, pagrindiniu kautynių vienetu, kuris taip pat būtų pajėgus savistoviai veikti priešo antrajame skaidinyje. Tuo pačiu pertvarkoma armijos veiksmų doktrina atžvilgiu korpo, išryškinant judrumą ir manevrą, įjungiant prasiveržimus priešo gilumon ir kautynių veiksmus priešo antrajame skaidinyje. Pažymėtina psichologinė įtaka doktrinos papildymui. Jau kelinti metai amerikiečių kariniuose žurnaluose, laiks nuo laiko užsimenama, kad rusai yra tik 68 colių, bet ne 120 colių ūgio, pridėdant jų asmenišką būdo savybes, nagrinėjamos jų taktinės ir doktrinų silpnybės, pabrėžiant stoką lankstumą, netinkamą vadovavimo sistemą turinčią nelankstumą dalinių valdyme, taktiniai ir strateginiai nepaslanki — sustingusi dalinių išdėstymo forma — ešalonavimas.

Veiksmai priešo kautynių dalinių gilumose — antrajame skaidinyje nėra naujenybė, jie vyks tik naujose apylostose ir skirtingomis priemonėmis.

Kautynės ir kautynių laukas nusitęsia priešo fronto gilumon. Susikaunant su priešo antrojo skaidinio daliniais, prieš tai nesudarius sąlyčio, tikslu suardyti priešo tvarką, numatytą puolimo planą, vadovavimą, dalinių kontrolę, svarbiausia — veiksmų iniciatyvą. Puolama ten, kur priešas telkia jėgas pagrindiniam smūgiui siekiant trečią skaidinį (ešaloną), telkiamus užnugaryje rezervus, vadovietes, tiekimo-aprūpinimo telkinius, susisiekimo mazgus ir pan., tampriai derinant su frontinės judrios gynybos veiksmais, daug platesnėje apimtyje negu iki šiol kad buvo korpų ir divizijų veiksmų nuostatuose. Be to, organiškai įjungiant oro jėgas žemyne, vietose kur siekia vandenis tiesioginiai priskiriamos jūrų jėgos. Naujoje šviesoje korpas įstatomas divizijos taktinių ir armijos strageginių sąvokų tarpan.

Varšuvos paktą ginkluotų jėgų puolamoji doktrina bendrybėje atrodo sekančiai: pulantys vienetai ir junginiai dėstomi skaidiniais gilumon; priekinio skaidinio paskirtis yra pralaužti priešo gynybos frontą (priekį); pilnutinai išnaudoti priekinio skaidinio pasisėkimą, pralaužimui nesisekiant, kad nepraradus iniciatyvos, tuojau sustiprinti antrojo skaidinio jėgomis; sekančiais skaidiniais (esminiai antruoju) didžiausiu veržlumu pulti priešo gynybos gilumon, tikslu sunaikinti NATO gynybos jėgas; antrojo skaidinio vieta prieš ir laike puolimo turi būti nutolusi nuo pirmojo skaidinio tiek, kad nesiektų priešo artilerija; gilumos skaidiniais tęsti puolimą priešo teritorijon (skaidinio sąvoka — dalinių išdėstymas gilumon tarytum atskirais sluoksniais; rezervai — daliniai naudojami kurio nors skaidinio sąstatae nenumatytoje aplinkybėse).

Sovietų puolamojoje doktrinoje antrojo skaidinio reikšmė yra didelė, todėl puolime priešo gilumose veikti ne pagal vietovę (kaip buvo ankstyvesniuose nuostatuose) bet pagal priešo jėgų išdėstymą — antrąjį skaidinį. **Keli pagrindiniai nuostatai veiksams puolant priešo gilumon:** skubus jėgų permetimas per išėitius ribą; greitai pasiekti puolimo tikslą; greitas ir veržlus puolimas, išblaškant ar sunaikinant priešo kautynių

elementus (visą tai kas įeina į kautynių sudėtį) pirm negu jie yra paruošti veiksams; vengti didesnių įsivėlimų į kautynes, laiku pasitraukiant persitvarkymui naujų tikslų puolimui.

Visais atvejais veiksmai priešo užnugaryje rišasi su didele rizika, dėl daugelio nenumatytų aplinkybių ir jų keitimosi, todėl žvalgymas ir sekimas turi ypatingai svarbią reikšmę — pirmiau matyti ir tada veikti. Veikiančio junginio vadas negalės „prisirišti“ prie iš anksto paruošto plano. Esmė yra surasti priešo jėgų ir priemonių padėtį ir tuojau pat veikti pagal susidariusias aplinkybes, neprarandant iniciatyvos (puolant, ginantis ar pasitraukiant). Sprendimai vadovaujantis matematiniais (apskaičiavimo) būdais išnaudojant kritišką laiką, dažnai gali būti geri jei veiksmai yra sėkmingi ir vado kontroliuojami, tačiau dalis veikiančių dalinių greitai besikeičiančiose aplinkybėse bus priversti nukrypti nuo nustatyto plano ir turės veikti pagal naujai susidariusias aplinkybes — tokiais atvejais veiksmų laisvė ir asmenišką iniciatyvą bus esminės reikšmės, tačiau nenuklystant nuo bendro uždavinio, todėl veikiančio korpo vadui yra svarbu duoti tikslų, aiškų ir paprastą uždavinio nusakymą. Korpo sudėtyje veikiančių dalinių vadams privalo išlaikyti tamprų ryšį ir derinti veiksmus su kaimyniniais daliniais ir aukštesniais vadais. Amerikiečių kariniai kritikai tokio pobūdžio kautynes palygina su futbolo žaidimu, kuriame yra vienas sviedinys ir 22 žaidėjai. Vienu metu visi 22 žaidėjai mato vieną sviedinį, tačiau sviedinio padėtis (jo buvimo vieta) tam tikru laiku, pavienius žaidėjus siekiančius bendro tikslo verčia veikti individualiai, derinyje su kitų žaidėjų veiksmais.

Korpo veiksmus priešo užnugaryje statutas FM-100-15 nurodo sekančiai: judėti greitai, kovoti atkakliai, baigti staigiai. Veikimas turi būti staigus, kad išvengus priešo sekimo ir sąlyčio; kautynių veiksmai privalo būti staigūs, ardantys priešo organizaciją ir jėgas, keičiantis aplinkybėmis rizikingi, kad priešą suklaidintų ir išvengtų priešpuolių.

Reikia pastebėti, kad skaidinių

sąvoka yra reliatyvi, priklausomai nuo jėgų ir vietos skalės. Minėtu atveju, prieš antrasis skaidinys būtų galimas, bet ne būtinas korpo, arba armijos ribose (C. N. Donnelly, M.R. March, 1983).

Karo istorikas amerikietis T. N. Dupuy mano, kad jei Varšuvos pakto puolantis pirmasis skaidinys pralaužtų NATO gynybos frontą, tai nebūtų jokio skirtumo jeigu antrojo skaidinio puolimas būtų sutrukdytas. Kitu atveju, jeigu NATO jėgos būtų pakankamos sustabdyti prieš pirmojo skaidinio puolimą, tai būtų pavojinga silpninti savas jėgas prieš antrojo skaidinio puolimui. Dupuy skaičiavimu jėgų santykis yra NATO naudai būtent Varšuvos pakto 83 divizijos, NATO 22 div. skaičiumi, tačiau kokybiniai Dupuy naudoja santykio faktorių 1.28 kurį padaugina iš divizijų santykio skaičiaus 3 ir 22 NATO divizijų skaičiaus, išdavoje gaudamas tą patį Varšuvos pakto divizijų skaičių (83) NATO pusėje, skaitant po 15,000 kovotojų divizijoje. Vokietis Werner skaičiuoja, kad gvyvąją jėgą yra prasminga laikyti judrumo gynybos fronto sąstate — vietoje puolimo prieš gilumon, kur prasmingiau panaudoti bombonešius; pav. sutrukdyti armijos telkinio puolimo smūgį reikėtų 3000 paprastų bombų panaudojant

apie 600 vidutinių bombonešių, gi naudojant infra raudonų spindulių raketų vairavimą prieš tankus užtektų 100 bombonešių su 500 tonų bombų ir raketų. Kita versija — prieš pagrindinėje puolimo kryptyje panaudoti masinį lauko minavimą iš lėktuvų ir žemės minų laidymo priemonių (ši versija sovietams labiausiai nepageidautina, nes jie neturi priemonių pašalinti masinį minų išdėstymą, tam būtų reikalingas ilgas laikas ir puolančių jėgų telkinys būtų ilgesnį laiką "prižištas" vietoje, virsdamas geru taikiniu artilerijai ir lėktuvams).

Veiksams prieš gynybos gilumoję (užnugaryje) rusai yra pramatę naudoti dalinius tarp divizijos ir armijos (panašiai kaip amerikiečiai-korpa) pagal aplinkybes ir uždavinius. II Pas. karo metu, puolimuose vokiečių vieno skaidinio gynybos pozicijų (be gilumos, priešpuoliams naudojant pripuolamus, arba ant greitųjų suorganizuotus rezervus) rusai, panašiai, naudojo atskirus dalinius su padidintomis judriomis priemonėmis, atatinkamai uždaviniams, priskirtais papildomais ginklais ir aprūpinimu, tikslu sukliudyti tiekimą, pulti pasitraukimo keliu, naikinti priešpuoliams telkiamus rezervus ir pan. Panašūs uždaviniai yra numatyti ir ateities galimame

kare. Pagrindinis uždavinys visomis pastangomis ir galimai greičiau užimti branduolinių ginklų ugniavietes, jų laidymo vadovietes, sutrukdyti visokią komunikaciją. Paskutinio dešimtmečio bėgyje rusai atskirai ir didžiuose manevruose ruošia tos paskirties dalinius (platesnėje apimtyje negu amerikiečiai).

Puolimas prieš antrojo skaidinio (ginantis ar puolant) apima eilę taktinių ir strateginių problemų, kurios amerikiečių karinėje spaudoje buvo plačiai nagrinėjamos su įvairiomis išvadomis; ryškesnė yra bendra išvada, kad tai yra sudėtingi veiksmai reikalaujantys labai gero pasirengimo nuo vadų iki eilinių kovotojų, didelio intelekto vadovybėje greitiems, beveik automatiškiems ryžtingiems sprendimams nuolatos besikeičiantčiose nenumatytose aplinkybėse ir tikslaus jų vykdymo, atatinkamo ginklavimo, aprūpinimo, užtikrinto veiksmų derinimo, svarbiausia — lankstumo susidariusiose apylostovose, nesirišant su nusistovėjusiomis doktrinomis, kurios daugelyje atvejų būna sekamos dogmatiškai. Doktrinos pritaikymas turi būti lankstus, išeinant iš aplinkybių keičiamas, nes doktrina nėra dogma. (G.W. Hanne, M.R. June, 1983).

ARĖJAS VITKAUSKAS

MISIJA ATLIKTA

Zeusas valdantis Olimpą,
Mūsiškį pakvietė Patrimpą,
Kad šis suradęs gerą laiką,
Atvyktų pas tą didį graiką.
Išgavęs reikiamąją vyzą,
Prikrovęs kupiną valyzą,
(Kaip — gintaro, midaus sąsotį),
Su taksi siekęs oro stotį,
Mūsiškis dievas atsiduso
Ir laukė Air Line balto buso—
Kuris kaip mat, ir atsirado:
Mokėt norėjo, bet "Nenado!"
Atsakė rusas vairo žmogus—
Lėktuvas laukė jau patogus,
Ir stiuardės, jauna gražuolė,
Su patarnavimais tuojau pripuolė:
"Viną chotitė?" — "Norit vyno?"
Ir į krištolo tikro, gryno,
Čierkutę ėmė skystį pilti
Kol džetas užtelėjo kilti.

Pašlapino Patrimpas lūpas
Ir suėmė jį linksmas ūpas—
Švelniai įgnybė jauną šlaunį
Ir šypsena nutvisko šauni
Ant stiuardės veido: "Čto vy?!
Pasakė tyliai, ("Ką jūs?"), stovi...
Mintis Patrimpą čia pagavo:
"Nejaugi jie jau 'išvadavo'
Ir Graikiją, tą seną šalį? —
Su jais juk būti visko gali!..
Ministeriai sutiko dievą—
Nusivedė per žalią pievą,
(Visi basi, nors su medaliais!).
Lyg mindami savais "pedaliais",
Strepsėjo vyrai. Puošnūs rūmai
Prieš juos iškilo. Puolė ūmai
Prie aukso vartų... Zeuso sostas!..
Didingas valdančiojo mostas
Parodė dievui kur jam sėsti,
(Beveik jam teko susigėsti—
Perejo šiuropulis per kūną...).
Atsiminė jį siuntusį Perkūną,
Iš portfelio ištraukė notą

Su vaško antspauda priplota,
Ir įteikė valdovui: "Prašom!.."
"Tiek to — visi mes notas rašom!—
Dabar prašau, Dear Sir, prie stalo,
O stalas tas platus, platus begalo:
Ambrozijų, kokių tiktai skanėstų!
Net visas pulkas prisiestų...
Privalgę ėmėsi cigarų
Ir likerių, (taip visur daro!)—
Po to, pilnai aptarę orą,
Dar išmetė po smičkių porą,
Ir, sujieškoję atramento,
Ant ilgo, ilgo pergamento
Surašė sutartį gražiausiai: Tebūna,
(Mes sveikinam, taip, taip Perkūn!)
Nuo šios dienos tikra antantė!...
Ir prisegtam šilkiniam bante
Olimpo Zeusas pasirašė.
Išvykstant, dievas dar paprašė
Jam duoti kokį suvenyrą —
"Žinai, su laukiančiais kaip yral!"
Jam Zeusas davė tabokinę—
Ne paprastą, (first class!) auksinę...

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

PETRONĖLĖ ORINTAITĖ

MOTINA

*Nieko nėra skaidresnio šiam purvų pasauly—
Nei laukų lelijos, nei rasa žieduos . . .
Tartum Dievo žaismo dangiškoji saulė
Sopuliu ir meile — amžiais mus vaduos . . .*

*Siūlykit žemčiūgą, pilkit saujas aukso—
Niekuo nenupirksit motinos širdies!
Tai tarytum perlas kristolo vaiskiausio,
Ir sunkiausioj gėloj — jam tiktai meldies . . .
Daugel mylimųjų tave suvedžiojo—
Kur tavo bičiuliai vargo valandoj?
Ir tik ji viena, tik ji ištikimoji—
Amžinai nevystąs versmėje želmuo!*

*Paskutiniu kąsniu su tavim dalinsis,
Paskutinio rūbo tau ji negailės,
Už tave guldys ir galvą savo žilsvą,
O trapi ir skaišti — pumpuras gėlės . . .
Kur tiktai tu eisi, kur tu nukeliausi,
Niekur jau nerasi rankos taip mielos.
Motina — brangesnė už brangiausių auksą,
Tik negrįš iš kapo tau ji niekad . . .*

Pražys melsva žibuoklė, padangėj vyturelis pragys,
kai Motinos dienoje dideli ir maži vaikai sveikins
savo motinėles. Jie sudės joms gražiausių linkė-
jimų puokštę, padėkos už meilę, vargą ir skausmus.
Džiaugsis motinos. Jų laimės taurė bus sklidina.
Jos dėkos Aukščiausiajam už gerus vaikus, prašys
jiems Dievo palaimos!

NAŠLAITĖ

*Aš basa ir nušalus—
O, mamyte, kur tu?
Man ir skruostai išbalę,
Ir širdy taip gūdu . . .*

*Kas nupraus mane rytą?
— Ašarėlė gaili . . .
Kas paglostys galvytę?
Ak, kodėl tu tyli?*

*Juk matai mane skriaudžia
Kaip šunelį visi . . .
Man tik virkauti graudžiai . . .
Motinė, kur esi?*

*Alkana ir nubarta—
Kas manęs pagailės?
Aš — kaip smilga prie vartų,
Kaip šapelis žolės . . .*

*Ir kodėlgi našlaitei
Čia laimužės nėra?
Visi nori tik barti,
O kur meilė tyra?*

*Argi mylinčią širdį
Jau sutikti sunku?
Niekas skundo negirdi,
Einant vargo taku . . .*

*Aš kas vakaras rytas—
Taip širdies alkana,
Vien tik tu, o mamyte,
Dar mylėjai mane . . . .*

GINKLŲ DIRBTUVĖS LINKAIČIUOSE

JURGIS MIKAILA

(Pradžia KARIO I Nr.)

Ar apsimokėjo gaminti Lietuvoje ginklus ir šaudmenis?

Nėra pasaulyje nei vienos nepriklausomos valstybės, kuri neturėtų sienoms apsaugoti kariuomenės. Net tokia neutrali ir kalnais apsaugota Šveicarija neapseina be kariuomenės. Jei yra kariuomenė, tai ji privalo turėti ginklus. Jei turi ginklus, tai reikia ir šaudmenų. Prieš pradėdant gaminti Linkaičiuose šaudmenis, Lietuvos Krašto Apsaugos ministerija viską pirko užsienyje. Ar apsimokėjo šaudmenis gaminti Lietuvoje, galima matyti iš sekančio pavyzdžio. Iki rusų okupacijos G.D. Linkaičiuose pagamino 30 tūkstančių 105 milimetrų artilerijos sviedinių. Pirkdama Prancūzijoje Šneider ir Co. firmoje patrankas, Kr. Aps. ministerija nupirko ir nedidelį kiekį sviedinių. Už vieną sviedinį mokėjo 73 litus. Linkaičiuose pagaminti sviediniai kainavo po 28 litus su centais. Čia įskaityta darbas, medžiaga, energija, pastatų ir mašinų amortizacija. Buvo sutaupyta apie milijonas 350 tūkstančių litų. Maždaug tiek kainavo mašinos ir vienas sviediniams gaminti pastatas. Išvada aiški.

Elektros jėgainė

Viena iš pagrindinių pramonei augti sąlygų yra energijos išteklių. Linkaičių apylinkėje didelės elektros jėgainės, kuri galėjo duoti pakankamą elektros energijos kiekį, nebuvo. Todėl buvo nutarta statyti sava elektros jėgainė. Buvo svarstyta trys galimi variantai: garo turbina su garo katilais kūrenama anglim, arba durpėmis, dyzeliniai motorai ir durpių dujų generatoriai. Apsistota prie trečiojo varianto, nes buvo savas kuras su pakankamais ištekliais. Ginklavimo Valdybos Tyrimų laboratorija ištyrė Radviliškio ir kitų durpynų kaloringumą ir rado, kad durpės yra pakankamai geras energijos šaltinis.

Dujų generatorius ir dujinius variklius pirko Vokietijoje Koeln-Deutz firmoje, o elektros generatorius AEG bendrovėje. Elektros jėgainė turėjo tris dujų generatorius ir tris dujinius variklius su tiesiog prijungtais elektros generatoriais. Du varikliai buvo po 600 arklio jėgų ir vienas 200 a.j. Be to, dujas naudojo dirbtuvės gamybos reikalams.

Elektros jėgainės ir elektros tinklo įrengimus projektavo, bendradarbiaujant su Koeln-Deutz ir AEG firmomis, dipl. inž. Gruodis. Pagal Deutz firmos inžinierių pareiškimą, tokio dydžio durpių dujomis varoma elektros jėgainė buvo didžiausia nesovietinėje Europoje. Pradžioje jėgainės stoties vedėju buvo dipl. inž. Klemensas Čeputis, o vėliau inž. Sinkevičius.

Durpės buvo perkamos iš Radviliškio durpyno ir iš Prano Liaugaudo durpyno, kuris buvo Telšių apylinkėje. Inž. Sinkevičius jėgainę gerai prižiūrėjo ir ji veikė be priekaištų, tik problemą sudarė šalutinis durpių produktas — derva. Ginklavimo Valdybos Tyrimų laboratorija buvo pradėjusi daryti bandymus, kad ją perdirbus galima būtų naudingai sunaudoti ūkiškiems reikalams.

Dirbtuvės turėjo savo vandentiekio ir kanalizacijos tinklą. Gėrimui, sanitarijos ir pramonės reikalams vanduo buvo naudojamas iš dirbtuvių rajone išgręžtų šulinių.

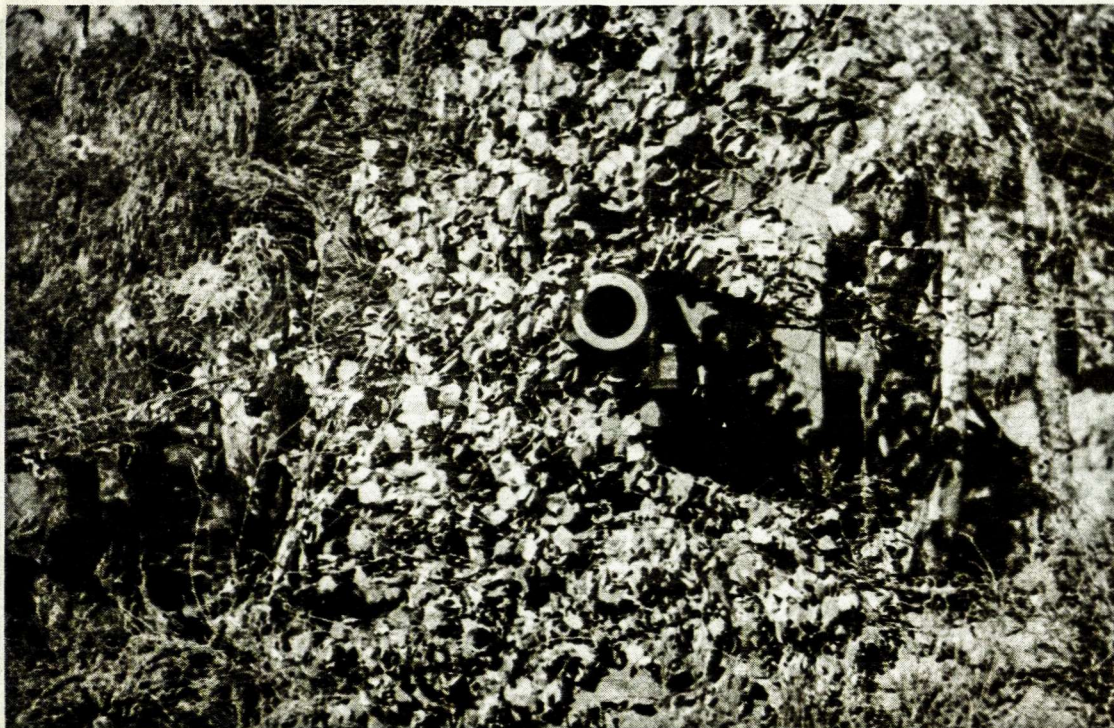
Šaudyklos

Netoli dirbtuvių buvo įrengtos dvi šaudyklos. Viena buvo skirta šautuvų ir kulkosvaidžių vamzdžiams bei šoviniams tikrinti ir kulų pradžios greičiui nustatyti. Toje pat šaudykloje buvo tikrinami ir 20 mm šoviniai ir sviedinėlių pradžios greitis. Kita šaudykla buvo artilerijos sviedinių pradžios greičiui matuoti. Tikrinami artilerijos sviediniai buvo užtaisyti inertine medžiaga, kad nesprogtų, tik sviedinio svoris turėjo būti tas pats, kaip kovos sviedinio.

Ginklavimo Dirbtuvių Linkaičiuose likimas

Pirmaisiais okupacijos mėnesiais, rusai tiesiog į dirbtuvių administraciją nesikišo, veikė tik per politruką. Gamyba, kuriai buvo pakankamai žaliavos, ėjo be sutrikimų. Tik vėliau, jau man pasitraukus, kai kurių produktų gamybą sustabdė, o 20 mm šovinių gamybai pastatė daugiau mašinų ir produkciją kelis kartus padidino. 1941 m., prasidėjus vokiečių-rusų karui, besitraukdami rusai politrukai bandė pastatus ir mašinas sunaikinti. Tik frontui nuslinkus į rytus, mudu su inž. Vyt. Mošinskiu ir vokiečiu majoru buvome nuvažiavę į Linkaičius patikrinti dirbtuvių būklės. Dirbtuvės buvo apgadintos, bet ne taip baisiai, kaip tikėjėmės. Buvo sunaikinta apie 20% pastatų ir įrengimų. Dirbtuvės buvo apsaugotos nuo visiško sunaikinimo tik drąsių ir sumanių lietuvių meistrų ir darbininkų dėka. Jos išanksto nebuvo užminuotos, o sprogdinimui ir padegimui buvo naudojamos prieštankinės minos, rankinės granatos, artilerijos sviediniai ir žibalas. Mūsų drąsuoliai į minas

Užmaskuotas artilerijos pabūklas pozicijoje. V. Augustino nuotr.

ir granatas dėjo, iš gamybos išmestas, blogas kapsules ir sabotavo kitais būdais. Buvo apgadinta, bet nesunaikinta elektros jėgainė, sviedinių gamybos pastatai ir įrankių skyrius. Karo metu dirbtuvės buvo vokiečių kariuomenės žinioje, bet neveikė. Vokiečiai dalį mašinų perkėlė į Kauno Ginklų Dirbtuves, kuriose buvo remontuojami vokiečių kariuomenės ginklai, o kitas mašinas išvežė į Minską ir į Rygą.

G.D. Linkaičiuose personalo likimas

1940 m. birželio mėn. rusams okupavus Lietuvą, kurį laiką, dirbtuvėse pasikeitimų nebuvo. Po poros savaičių iš darbininkų tarpo atsirado trys komunistai: vienas jų senyvo amžiaus darbininkas Bartkus, dirbęs šautuvų vamzdžių skyriuje, anksčiau buvo žinomas, kaip komunistų simpatikas, bet šiaip ramus žmogus ir toliau tokiu pasiliko; kiti du — baigę amatų mokyklą, jauni vyrai, iškilo, kaip aršūs komunistai. Anksčiau jiedu buvo labai gerai traktuojami ir buvo ruošiami būti meisteriais. Vienas iš jų buvo Radviliškio komunistų kuopelės paskirtas dirbtuvių politruku, kitas sekretorium.

Visi dirbtuvių ginklavimo karininkai buvo paskirti į dvidešimtąjį raudonosios armijos korpa,

bet jiems buvo įsakyta eiti pareigas iki dirbtuvės perims rusai.

Rugpiūčio mėnesio pradžioje išvykęs savaitgalio praleisti pas savo šeimą, A. Panemunėje buvo suimtas dirbtuvių viršininkas plk. Domas Grabys. Jis dingo NKVD kalėjime be pėdsakų. Buvo gandy, kad buvęs nušautas Šiaulių kalėjime. Kiek vėliau buvo suimtas ginklavimo ltn. inž. Juozas Jakaitis. Jis buvo buvęs Linkaičių dirbtuvių šaulių būrio vadas ir karui prasidėjus sušaudytas kartu su kitais lietuviais kaliniais Červenėje.

Plk. Grabį suėmus, man teko laikinai eiti ir dirbtuvių viršininko pareigas. Rugsėjo mėn. pabaigoje dirbtuvių viršininku buvo paskirtas kpt. inž. Norkus, anksčiau dirbęs Ginklavimo Valdyboje. Tuo laiku buvo pertvarkytas buvusio Vytauto Didžiojo universiteto Technikos fakultetas ir aš buvau pakviestas į Technologijos fakultetą, Mašinžinytės katedrą vyresniuoju dėstytoju. Po didelių pastangų, plk. St. Biručiu padedant, spalio mėn. pradžioje buvau perkeltas į Ginklų Dirbtuves Kaune. Po poros dienų buvau atleistas iš kariuomenės ir perėjau dirbti į universitetą. Mano, Technikos skyriaus viršininko vietą, užėmė buvęs Aviacijos dirbtuvių viršininkas plk. ltn. Gavelis. Jo

“Simo Kudirkos” šaulių kuopos N.Y. suruošto 1984 m. sausio 14 d. Klaipėdos Krašto 61-rių metų prie Lietuvos prijungimo sukakties minėjime Ieva Jankutė, pagrindinė kalbėtoja, patriarko Martyno Jankaus anūkė, skaito paskaitą. K. Miklo nuotr.

likimas man nežinomas.

Prieš pat vokiečių-rusų karo pradžią, 1941 m. birželio 14 d., prasidėjus didžiajam lietuvių išvežimui, buvo NKVD areštuoti ir išvežti į Sibirą iš G.D. Linkaičiuose šie ginklavimo karininkai: kpt. Norkus, kpt. Domas Digrys, ltn. Stasys Brundza, ltn. Vytautas Dumbrava, ltn. Jonas Dundulis, ltn. Žemaitaitis, ltn. Stankevičius. Iš Linkaičių neišvežtas liko tik ltn. Pr. Marcinkus. Iš Kauno su šeima išvežtas majoras Stasys Eidukaitis. Aš irgi su šeima buvau įtrauktas į išvežimui paskirtų asmenų sąrašą, bet suspėjom pasišalinti iš savo buto Kaune, prieš atvykstant mus suimti NKVD agentams. Yra

tikros žinios ir žinomos aplinkybės, kaip ltn. V. Dumbrava buvo nušautas ruso sargybinio koncentracijos lageryje, bekertant miške medžius.

Šių prisiminimų pluoštas dar kartą aiškiai parodo, kokią reikšmę kraštui turi jo nepriklausomybė. Įsibrovęs okupantas ne tik sunaikino gražiai besivystančią, nors ir ribotą pramonės šaką, bet pasmerkė kančioms ir beprasmei mirčiai visą būrį jaunų, išsimokslinusių, savo profesiniam darbui gerai pasiruošusių žmonių.

Troy, Mich.
1983 spalio 14 d.

“Simo Kudirkos” šaulių kuopos suruošto, 1984 m. sausio 14 d. Klaipėdos Krašto prie Lietuvos prijungimo 61-rių metų sukakties minėjimo programos dalyviai (iš k.) sėdi: P. Jurkuvėnienė, K. Miklas, pirm., A. Vakselis, LB N.Y. apyg. pirm., I. Jankutė, Lietuvos gen. konsulas A. Simutis, V. Jankauskienė, solist. St. Citvaras, E. Mickeliūnienė; II eil. P. Jurkus, V. Butkys, K. Bačas, Vl. Vasikauskas, muz. V. Ralys, J. Šližys, A. Jankauskas, J. Jurkuvėnas, A. Sakalas. Nuotr. K. Miklo

“Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinėje

Čikagoje Vasario 16-osios dienos minėjime, kuris įvyko vasario 12 dieną, dalyvavo “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinės uniformuoti vyrai ir moterys. 10 val., vadovaujant J. Gurevičiui, buvo pakeltos JAV ir Lietuvos vėliavos ir sugiedotas Lietuvos himnas. 10:20 šauliai rikiuotėje su vėliavomis žygiavo bažnyčion, kur dalyvavo pamaldose. Akademinėje dalyje taip pat dalyvavom su vėliavomis.

Vasario 19 d. rytą virš 40 uniformuotų šaulių samdytu autobusu išvažiavo į Rockfordą, kur buvo ruošiamas Vasario 16-tosios minėjimas. Tik nuvažiavus buvom pavaišinti kavute ir skaniais sumuštiniais. Pamaldose ir akademijoj dalyvavom su vėliavomis. Akademinė dalis, kuriai vadovavo vietiniai lietuviai, praėjo labai sklandžiai. Šauliai, per pirmininką Vladą Išganaitį, įteikė savo auką \$208. — Lietuvos laisvinimo reikalams. Meninę dalį atliko Čikagos Vyčių choras,

vadovaujamas muz. Fausto Strolios. “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinės tautinių šokių grupė Vytis, vadovaujama Violetos Smėliauskaitės-Atkinson, grakščiai ir vikriai paško keletą tautinių šokių, kurie žiūrovų palydėti audringu plojimu.

Po programos ir puikios vakarienės, su saule ir daina, išvažiavom namo.

Vasario 25 d., “Vytauto Didž.” šaulių rinktinė savuose namuose suruošė užgavinių pobūvį-balių. Svečiams susirinkus, vicepirm. J. Mackonis pasveikino susirinkusius ir pakvietė scenon aldermaną Majarczyk, Ethnic affairs Kulį ir pirmininką Vl. Išganaitį. Kulys perskaitė miesto valdybos sveikinimą Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo 66-jų metų progai ir įteikė rinktinės pirmininkui Vl. Išganaičiui. Meninėje dalyje turėjome malonią staigmeną — pirmą kartą rinktinės namuose pasirodė rinktinės styginis ansamblis, kurį sudaro: koncertmeisteris Povilas Matiukas, Vanda Matiukienė — smuikas, Juozas Remys — smuikas, Petras Vacbergas — smuikas, Balys Pakštas

— viola ir Nijolė Kupstaitė — piano. Ansamblis atliko: Motule mano — liaudies daina, variacijos — J. Kazlauskio, Japonų žibintų šokį — Sachitomo, vengrų šokį nr. 4 — Brahmsio. Aldona Buntinaitė, styginiam ansamblui pritariant, padainavo: Lygiojoj lankelėj — J. Švedo, Siubau Lingau — Zaniaus ir Oi, nėra, nėra... — Banaičio. Pabaigai, styginiam orkestrui pritariant, publika su soliste pagiedojo vieną posmą “Lietuva Brangi...”. Solistei ir pianistei Sofija ir Monika įteikė gelių.

Vaišems įpusėjus B. Pakšto orkestras užgrojo svaigingą valsą. Ir sutrinko ažuolo grindys Alfonso skustos, Liūdo vaškuotos, šaulių sesių baltai išmazgotos. Pasilinksmita ir pabendrauta iki “antrųjų gaidžių”.

“Vytauto Didžiojo” rinktinė pasižymi ne tik gyva veikla, bet ir jautria širdimi, visiems ištiesia pagalbos ranką. 1983, metais aukavo: spaudai — “Draugui”, “Laisvajai Lietuvai”, “Kariui”, “Sandarai”. “Lithuanui”, “Mūsų Žinioms”, “Eu-

“Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinės Čikagoje styginis orkestras: iš k.: J. Reimys, P. Matiukas — koncertmeisteris, V. Mačiukienė. B. Pakštas, pianistė N. Kupstaitė, rinkt. pirm. V. Išganaitis, socialistė A. Buntinaitė, P. Vachergas ir rinktinės vicepirm. J. Mackonis. Nuotr. fotokorespondento P. Malėtos

ropos Lietuviai”, “Pasaulio Lietuviai” ir “Laiškams Lietuviams” — viso \$310.

Knygoms leisti: L.B. Kronikai, Etninių grupių ir Martyno Jankaus leidiniams — \$165., Radio stotims: “Margučiai”, “Lietuvos Aidams” ir Barkus šeimos valandėlei — \$400., Lituanistinėms Mokykloms: Lietuvos Katedros u-tete įsteigimui, Brighton ir Marquette parko, bei Donelaičio mokykloms ir Vasario 16-osios gimnazijai — \$800.

Kitiems: ALT’ui, Lietuvų teisėms ginti komitetui, Lietuvų Kultūros muziejui, Etninių grupių valdybai, BALF’ui, Jaunimo Centrai, Dainavos Ansambliui, Lietuvos Operai, Tautinių šokių institutui, Generalinės konsulės pagerbimui ir šalpai — \$1,514.

Viso 1983 metais paaukota \$3,189. Tai graži auka darbščios “Vytauto Didžiojo” rinktinės.

K.J.

Viršuje: →

“Stasio Butkaus” šaulių kuopos liūdnas praėjusio dešimtmečio prisiminimas. Nuotraukoje 1974 m. kuopos valdyba, per praėjusį dešimtmetį neteko veiklių valdybos narių, iškeltavusių amžinybėn.

Sėdi iš k.: kun. A. Babonas — kuopos kapelionas, E. Kutkienė — vald. narė kult. reik., J. Leščinskas — kuopos pirmin., A. Poderienė — moterų sk. vadovė, V. Tamošiūnas — vicep., P. Želvys — sekretorius (miręs), stovi iš k. J. Poderis (miręs), L. Mingėlienė — vald. narė, Vl. Mingėla — vald. narys (miręs), P. Bliūdžius — kasin. (miręs), J. Augaitis — įždin. (miręs).

Apacioje: →

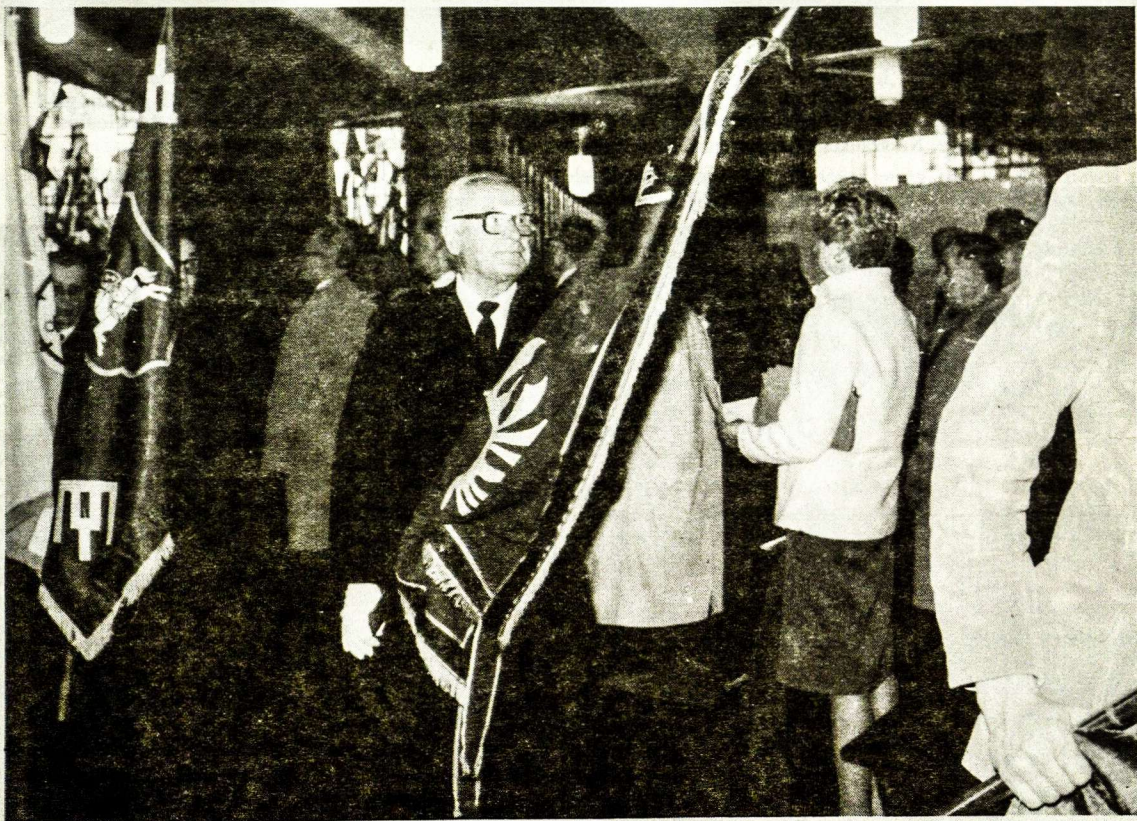
“Stasio Butkaus” š. k. pirm. Vincas Tamošiūnas neša Savanorių - Kūrėjų vėliavą šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjime, balandžio 1 d., Dievo Apveizdos parap. bažnyčioje, Southfield, Mich. K. Ražausko nuotr.

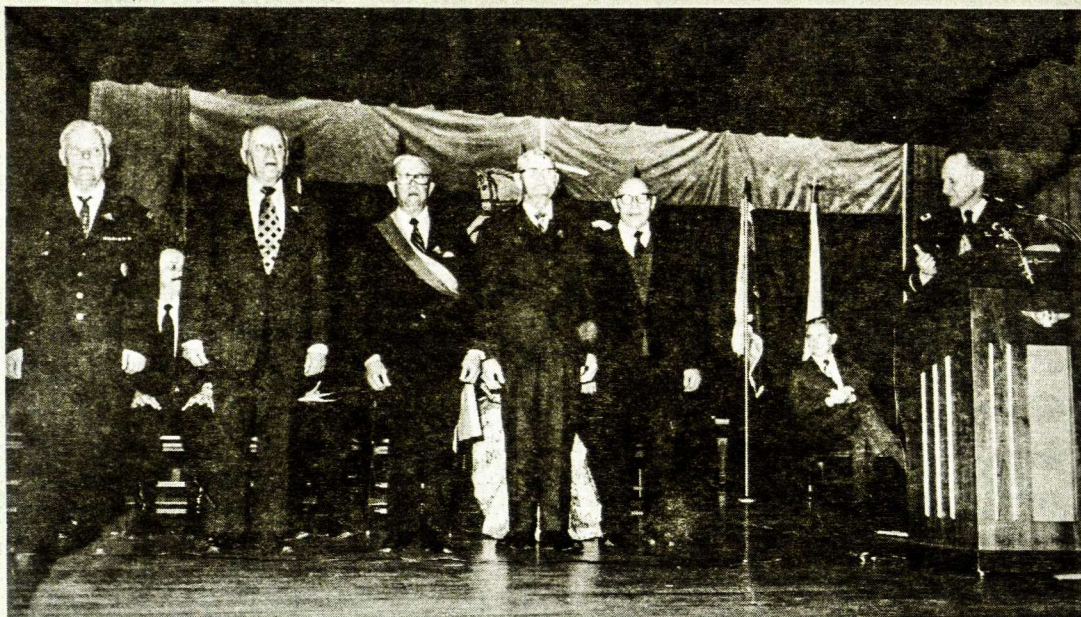
Buvusiai “Tremties Trimito” bendradarbei, Lietuvos Šaulių Sąjungos garbės narei

a.a. SOFIJAI PŪTVYTEI-Mantautienei

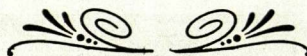
mirus, jos vyrą S-gos garbės šaulį Aleksandrą Mantautą, sūnų Vaidievtį su šeima, dukrą su šeima ir seserį Emiliją užjaučiam ir dalinamės jų liūdesiu.

TREMTIES TRIMITAS

Savatorių - Kūrėjų pagerbimas Čikagoje švenčiant Vasario 16-tąją. Programą paveda plk. Oksas.

Vasario Šešioliktosios minėjimo dalyviai 1984 m. vasario 12 d. Čikagos Marijos Aukštesniosios mokyklos salėje. Nuotraukos Martyno Nagio.

Šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjime Dievo Apvaizdos parap., Southfield, Mich. (iš k.) O. Sirgėdienė, R. Ražauskienė, Sav.-Kūr. mjr. K. Daugvydas ir V. Udrienė. K. Ražausko nuotr.

DETROIT, MICHIGAN

Jūrų "Švyturio" Šaulių Kuopos Renginys

Balandžio 8 d. Šv. Antano parapijoje buvo didelė šventė. Tą dieną buvo užbaigtas prieš Velykinis susikaupimas-rekolekcijos, kurias pravedė Putnamo seselių kapelionas dr. kun. Valdemaras Cukuras. Tuojau po mišių parapijos patalpose įvyko jūrų "Švyturio" šaulių kuopos renginys-gegužinė po stogu. Kuopos moterų sekcijos vadovė Angelė Buksnienė su savo padėjėjomis Stefanija Paulikiene ir Sofija Sirutiene, talkininkaujant kuopos šaulėms tam renginiui buvo gerai pasiruošusios ir turėjo prisigaminusios įvairaus ir daug maisto. Daugiausia žmonės pirkė cepelinus, balandėlius ir kugelį, žinoma nuo jų neatsiliko pyragaičiai ir kava. Parengimų vadovas Petras Buksnis ant dviejų stalų buvo išdėstęs 52 dovanas. Vertingiausias ir įdomiausias dovanas laimėjo: Balys Telyčėnas (kaldra), Antanas Vaitėnas (tortas Napoleonas, man teko knyga "Rytų Lietuva"). Kitos dovanos susidėjo iš įvairių gerimų butelių ir knygų.

Petras Buksnis, išdalinęs dovanas, pakaitė pavardes tų žmonių, kurie šiam renginiui aukojo. Petras Jocius aukojo 57 dol.

Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas padėkojo moterų vadovei Angelei Buksnienei ir jos padėjėjoms Stefanijai Paulikienei ir Sofijai Sirutienei už paruošimą šiam renginiui maisto, o svečiams už gausų atsilankymą, visus pakviesdamas į Pilėnų stovyklos atidarymą, kuris įvyks birželio 3 d.

Moterų vadovė Angelė Buksnienė padėkojo savo padėjėjoms ir kuopos šaulėms prisidėjusioms savo darbu ar kepsniais rengiant šį renginį.

Biletukus pardavinėjo: maistui V. Rinkevičius ir R. Macionis. Dovanoms — Onutė Selenienė, Grace Valiukėnienė, Danutė Petrauskienė ir Salomėja Grigaitienė. Renginyje dalyvavo ne tik detroitiečiai bet ir apylinkių lietuviai. Renginys laikomas pavykšiu.

A. Gr.

Jūrų "Švyturio" Šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyko 1984 m. vasario 26 d. Šv. Antano

parapijos mokyklos klasėje, Kuopos pirmininkui Broniui Valiukėnui sergant, susirinkimą pradėjo kuopos vicepirmininkas Juozas Kinčius. Įnešta į klasę kuopos vėliava. Atsistojimu ir tylos minute pagerbti mirę kuopos nariai: Zelma Jocius ir Adolfas Armalis. Į mandatų komisiją išrinkti: A. Širkus, A. Grigaitis ir L. Selenis.

Susirinkimui praversti pakviesti: Romas Macionis — pirmininku ir Antanas Vaitėnas — sekretoriumi. Antanas Vaitėnas perskaitė praėjusių metų kuopos susirinkimo protokolą, kuris be pataisų buvo priimtas.

Kuopos veiklos apžvalgą pateikė vicepirmininkas Juozas Kinčius. Išdinkinas Vincas Rinkevičius nušvietė kuopos finansinį stovį. Kuopa verčiasi gerai ir šiai dienai kasoje turi 6369.00 dol. Kuopos Vicepirmininkas Mykolas Abarius pranešimą prisiuntė raštu. Padarė pranešimus ir kiti valdybos nariai: L. Selenis, A. Sukauskas, P. Buksnis, B. Telyčėnas, A. Grigaitis, R. Macionis ir St. Šližys.

Moterų sekcijos vadovė Angelė Buksnienė pasidžiaugė savo geromis padėjėjomis S. Paulikiene ir S. Sirutiene, kurios

“Žalgirio” šaulių kuopos narių susirinkimo metu kalba kuopos pirmininkas St. Butrimas, sėdi sekretorius Ed. Pranckus

“Žalgirio” š. kp. naujų narių priesaika. Iš kairės: Marta Huegner, Povilas Šukys, kuopos dvasios vadas kun. G. Kijauskas; priklaupęs vėliavą bučiuoti Juozas Kavalius, prie vėliavos O. Čiuprinskienė, Jonas Šarkauskas, Nora Braziulienė ir kuopos pirm. St. Butrimas. Nuotr. J. Velykio

visuomet rengiant renginius talkininkauja, padėjo ir kitoms šaulėms, kurios savo darbu ar kepsniais prie renginių prisideda. Jų yra labai daug, bet sąrašo neturiu, todėl jų nepaminėsiu.

Revizijos komisijos aktą perskaitė Ciciłija Balsienė. Jos pasakymu, kasos knygos vedamos tvarkingai, pajamų-išlaidų dokumentai tvarkingai laikomi, pinigų netrūksta.

Garbės teismo pranešimą padarė pirminkas K. Daugvydas, kuris pasakė, kad kuopos šauliai gražiai sugyvena ir jokių bylų metų laikotarpyje nebuvo.

Susirinkimas buvo informacinis ir kuopos valdyba nebuvo renkama. Į revizijos komisiją, vienam nariui mirus, kitam išvykus, prie esamo vieno nario Ciciłijos Balsienės buvo pririnkti du nauji nariai: Solomėja Grigaitienė ir Petras Bitleris.

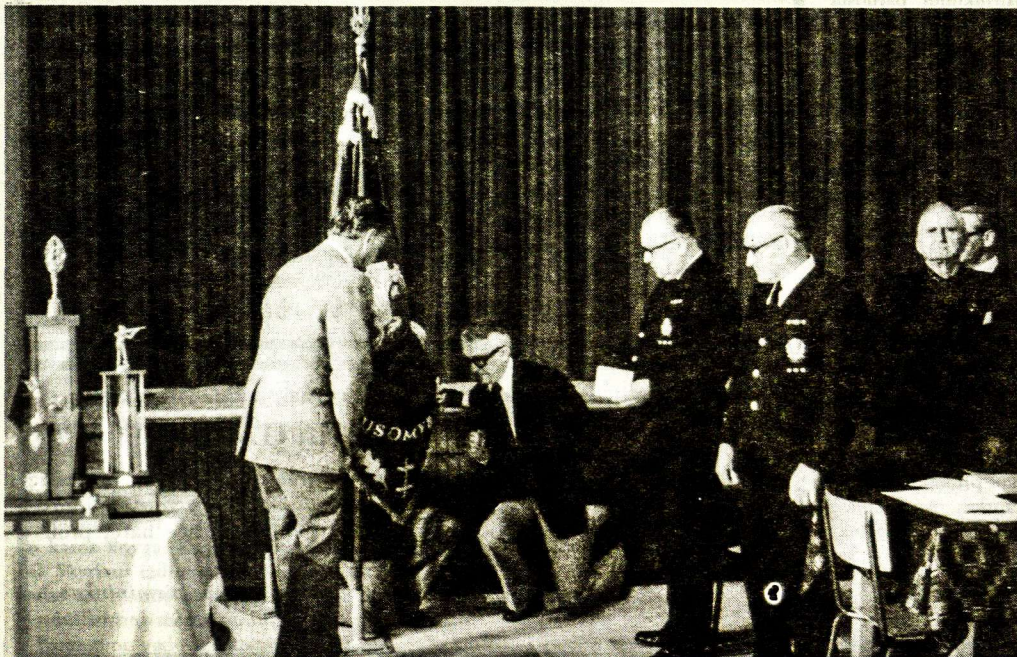
Į kuopą įstojo šeši nauji nariai: Milmantas, Rėklys, Radzevičius, Mingėla, Pašukonis ir Pašukonienė.

Petras Bitleris pareiškė pageidavimą, kad neturintiems automobilių būtų suorganizuotos priemonės vasaros metu nuvykti į Pilėnus ir ten praleisti dieną. Reikalas paliktas rūpintis valdybai.

“L. K. Mindaugo” š. kp. Montrealyje. Šaudymo trofėjų laimėtojai (iš k.): J. Šiaučiulis, B. Kasperavičius, Aug. Mylė, J. Babrauskas ir P. Gabrys.

Naujų narių priešai (iš k.): A. Urbonas, A. Rusinas (už vėliavos), V. Murauskas, J. Šiaučiulis, Aug. Mylė ir K. Sitkauskas

Juozas Kinčius pranešė apie kuopos renginius. Balandžio 8 d. Šv. Antano parapijos patalpose įvyks gegužinė po stogu, birželio 3 d. Pilėnų stovyklos atidarymas ir birželio 23 d. Joninių paminėjimas.

Sugiedotas Lietuvos himnas, išnešta kuopos vėliava ir tuo buvo baigtas kuopos susirinkimas. Susirinkime dalyvavo 40 narių. Po susirinkimo kuopos moterų sekcija parapijos salėje surengė vaišes.

A. Grinius

**"LIETUVOS KARALIAUS
MINDAUGO" ŠAULIŲ KUOPA
MONTREALYJE**

Kuopos narių metinis susirinkimas — įvyko 1984 m. kovo 4 d. Aušros Vartų parapijos salėje. Susirinkimą atidarė kuopos p-kas Aug. Mylė, paprašydamas įnešti kuopos vėliavą. Vėliavininkui su palda vėliavą įnešus, šaulių malda, susikaupimo ir tylos minute buvo pagerbti mirę kuopos šauliai-lėš ir prisimintas šaulių S-gos įkūrėjas Vladas Pūtvis-Putvinskis, miręs prieš 55 metus. Ta proga iš Jo raštų, "Tautos Valios" auklėjimas — p-kas perskaitė kai kurias ištraukas.

Į Prezidiumą buvo pakviesti į susirinkimą atvykę kuopos garbės šauliai: Ig. Petrauskas, K. Sitkauskas ir J. Šiaučiulis. Susirinkimui praversti — p-kas A. Vazalinskas ir vicepirm. J. V. Danys. Sekretoriaus pareigom susirinkimo buvo pristatytas P. Gabrys.

Prezidiumo p-kas A. Vazalinskas — priėmęs kuopos vėliavą iš V-bos pirm. Aug. Mylės, perskaitė susirinkimui paruoštą darbotvarkę, kurią priėmus, paskutinio susirinkimo protokolą perskaitė P. Gabrys. Protokolas buvo priimtas be pastabų.

Sekė pranešimai: a) Pirmininko — Aug. Mylė. b) Išdininko — A. Žiukas, c) Šaudymo-sporto vadovo referavo B. Kasperavičius. Perskaitęs sporto dalyvių atsieltus šaudyme rezultatus, pakvietė "Vilniaus" šaulių R-nės Kanadoje p-ką J. Šiaučiulį įteikti laimėjusiems šaudymo sporto trofėjus: 1-mos vietos trofėją laimėjo B. Kasperavičius, 2-ras vietos — Aug. Mylė, 3-čios — J. Babrauskas ir 4tos — P. Gabrys. d) Turto globėjo ir bibliotekos — Ig. Petrauskas. e) Revizijos — A. Račinskas. f) Garbės teismo — J. Šiaučiulis. Visų pranešimai buvo be diskusijų susirinkimo priimti.

Naujų narių priesaikos priėmimas. Priesaiką atliko: V. Murauskas, A. Rusinas, A. Urbonas, ir kiek vėliau atvykę A. Blauzdžiūnas, ir kun. Stasys Šileika — Šv. Kazimiero parapijos klebonas.

Priimtas 1984-tų metų veiklos plano pasiūlymas. Sudaroma Mandatų k-ją, į kuria įeina: A. Rusinas, K. Sitkauskas ir

V. Pukteris.

Valdomųjų Organų rinkimai: a) Pirmininko: iš pasiūlytų kandidatų sutiko kandidatuoti Aug. Mylė ir V. Sušinskas. Pravedus slaptai balsavimą buvo išrinktas Aug. Mylė sekančiai 2-jų metų kadencijai. b) Į valdybą: V. Sušinskas, J. Babrauskas, B. Kasperavičius, Aug. Kalvaitis, A. Račinskas, A. Žiukas, G. Rimeikienė ir A. Čepulis. V-bos posėdyje išrinktieji pasiskirstys pareigomis.

c) Į Revizijos komisiją: A. Rusinas, R. Žiukienė ir P. Gabrys.

d) Į Garbės teismą: J. Šiaučiulis, kun. S. Šileika ir J.V. Danys. Pasiūlymų — pageidavimų punkte: Aug. Mylė prašo,

kurie dar neturi, įsigyti uniformas. Juk daug gražiau matyti šaulius uniformuotus. Be to, kviečiama skaitlingiau dalyvauti kai važiuojame organizuotai mirusių šaulių kapus aplankyti. Juk tai mūsų visų pareiga pagerbti mirusius, aplankant nors kartą per metus jų kapus.

Seka vėliavos perdavimas — naujam kuopos pirmininkui. Pirmininko žodis į susirinkusius. Pakviečiama vėliavos tarnyba. Nuaidėjus Lietuvos himno garsams, išnešama kuopos vėliava. Susirinkimas uždaromas. Po to bendri pietūs, kuriuos paruošė M. Kasperavičienė, kaip vyriausia kuopos šeimininkė ir jos talkininkė.

P.G.

LŠST garbės narei

a.a. SOFIJAI MANTAUTIENEI

mirus, jos vyrą g.n. Aleksandrą, dukterį p. Molieneį su šeima, sūnų g.n. prof. dr. Vaidievtį su šeima ir seserį g.n. prof. Emiliją Pūtvytę nuoširdžiai užjaučia ir kartu liūdi.

*Sąjungos Pirmininkas
ir
Centro Valdyba*

Brangiajai Sesei, buvusiai Lietuvoje ir čia
Pirmajai Moterų Šaulių Pirmininkei

a.a. SOFIJAI MANTAUTIENEI - PŪTVYTEI

mirus, nuoširdžiai užjaučiam vyrą Aleksandrą, seserį Emiliją, sūnų Vaidievtį, dukrą Ramintą su šeimomis, ir kitus gimines.

"AUŠROS" ŠAULIŲ KUOPA

Miami, Florida

L.Š.S.T. Garbės Šaulei

a.a. SOFIJAI PŪTVYTEI-MANTAUTIENEI

iškeliavus amžinybėn, jos vyrui Aleksandrui, sūnui Vaidievtiui su šeima, seserei Emilijai bei visiems artimiesiems, reiškiamo didžią — nuoširdžią užuojautą.

Toronto "Vl. Pūtvio" Šaulių Kuopa

Lietuvos Šaulių Sąjungos garbės narei, buvusiai šaulių moterų vadovei

a.a. SOFIJAI PŪTVYTEI- MANTAUTIENEI

mirus, jos vyrą Sąjungos garbės šaulį Aleksandrą, sūnų Sąjungos garbės pirmininką šaulį Vaidievtį su šeima, dukra Ramintą ir žentą Molius bei jų vaikus ir seserį, Lietuvos Šaulių Sąjungos garbės narę, prof. Emiliją Pūtvytę, nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdimė.

*Detroito "Stasio Butkaus" šaulių kuopos pirmininkas,
valdyba, šaulės ir šauliai*

MIRĖ SOFIJA PŪTVYTĖ- MANTAUTIENĖ

Su giliu liūdesiu išgyvenam Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo ir jo bendraminėtės žmonos Emilijos Cruzdytės-Pūtviienės šeimos dar vienos atžalos — dukros mirtį. Putnamo Matulaičio Namuose ilgus metus mylimo, ištikimo vyro globojama ir liginama užbaigė savo prasmingą ir darbingą gyvenimą Lietuvos Šaulių S-gos veteranė ir garbės šaulė, buvusi centro valdybos ir tarybos pareigūnė, moterų vadovė Sofija Pūtvytė — Mantautienė. Nustojome neeilinės moters, bet pavyzdingos motinos, taurios lietuvės, visa siela Sąjungai atsidavusios šaulės ir visuomenininkės. Kas ją pavado, kas jos darbus tęs...?

Sofija gimė 1900 m. spalio 23 d. Šilo Pavėžupio dvare, Šaukėnų vlsč., Šiaulių apskrityje. Mokėsi Liepojos, Maskvos, Novočerkasko komercinėse gimnazijose. 1919 m. baigė Šiaulių gimnaziją. Pradėjo dirbti Eltoje. Įsijungė į Šaulių S-gos veiklą.

Prasidėjus Klaipėdos sukilimui, drauge su Marcelė Kubiliūte suorganizavo Klaipėdos sukilimui remti komitetą. Dirbo Vyr. Mažosios Lietuvos galbėjimo komiteto informacijos biure Klaipėdoje. 1923 m. spalio 8 d. išrinkta Lietuvos moterų sąjungos tautiniam laivynui remti sekretore. Pradėjus kurti moterų šaulių vienetus, 1927 m. buvo organizacinės komisijos sekretorė, vėliau laikinojo moterų šaulių komiteto v. pirm. ir 1938 m. moterų

A. A. Sofija Pūtvytė - Mantautienė

vadė. Skaitė paskaitas organizaciniais ir tautiniais bei šauliškos ideologijos klausimais šaulių rinktinėse, būriuose, įvairiuose moterų kursuose, stovyklose ir kit. Šaulių S-gos reikalais lankėsi Suomijoje, Latvijoje, Estijoje ir Čekoslovakijoje.

Veikė Lietuvos Vaiko draugijoje, viena iš iniciatorių Savitarpinės pagalbos d-jai steigti, buvo Lietuvos prieglaudų inspektorė, rūpinosi kalinių globa ir t.t.

1944 m. pasitraukė į Vakarus. Miuncheno — Freimano stovykloje buvo UNRRA tarptautinių amatų kursų sekre-

torė. Viena iš lietuviškos gimnazijos organizatorių. Dalyvavo Pabaltijo moterų tarybos darbuose.

1949 m. atvyko į JAV. Nuo 1954 m. Lietuvos Šaulių S-gos tremtyje steigėjų branduolio narė, nuo 1954 m. III laikinosios centro valdybos ir darbo prezidentinio narė bei šaulių moterų skyriaus vedėja. Nuo 1958 m. liepos 5 d. centro valdybos moterų šaulių vadovė. Dalyvavo Balfio, LB, Lietuvių katalikių moterų s-gos veikloje. Kartu su savo vyru Aleksandru Mantautu parašė plačią Vlodo Pūtvio biografiją. Bendradarbiavo "Trimite", "Šaulėje", "Motinoje ir Vaike", "Tremties Trimite" ir "Šaulė Tremtyje".

Nežiūrint savo plačios ir šakotos veiklos užaugino, išauklėjo patriotais lietuviais ir išmokslino sūnų dr. Vaidievių Andrių, LŠST garbės šaulį, profesorių ir dukrą Molię. Abu vaikai ir jų vaikai buvo a.a. Sofijos ir jos vyro Aleksandro džiaugsmas ir paguoda.

Sveikatai menkėjant, regėjimui silpnėjant a.a. Sofija nepaliovė sielotis lietuviškais ir šauliškais reikalais. Kol pajėgė susirašinėjo su šaulėmis, siuntė sveikinimus sąjungos suvažiavimų dalyviams.

Toli nuo gimtosios Lietuvos, nuo Šilo — Pavėžupio dvaro atsigulė ji amžinajam poilsiui laisvajame Amerikos žemyne. Ji mylėjo laisvę, tačiau jai nebuvo lemta sulaukti laisvos Lietuvos... Išsėkis ramybėje, taurioji Lietuvos dukra, Lietuvos Šaulių Sąjungos garbinga šaulė! □

DETROITAS

BIRUTIEČIŲ VEIKLA

ANTANAS GRINIUS

"L.D.K. Birutės" draugijos Detroito skyriaus visuotinis narių susirinkimas įvyko balandžio 8 d. Šv. Antano parapijos patalpose. Susirinkimą pravedė pirm. Kristina Daugvydienė. Pradėta malda už mirusias nares. Sekretorė C. Balsienė perskaitė praėjusio susirinkimo protokolą, kuris be pataisų buvo priimtas. Toliau sekė veiklos pranešimai. Nemaža siuntinių buvo pasiūsta į Suvalkų Trikampį, paaukota radijo valandėlėms, spaudai, jaunimui, tautinių šokių šventei Cleavelande. Buvo prisidėta ramovėnams rengiant pikniką, Vasario 16 minėjimą. S. Šimoliūnienė ir J. Rutkauskienė patikrino kasos knygą. Knyga vedama tvarkingai. Skyriaus išdininkė E. Kutkienė buvo padariusi metinę apyskaitą ir ją susirinkime išdalinusį narėms.

Parengimų vadovė Antanina Jonynienė

už eilę metų gerai atliktus skyriui darbus pakelta į garbės nares. Pasidžiaugta, kad į draugiją įstojo keletas naujų narių. Susirinkimas buvo gausesnis narėmis už praėjusių metų susirinkimą. Buvo sklandus ir praėjo pakilia nuotaika.

GINTARO, ŠIAUDINUKŲ PAVEIKSLŲ IR VELYKŲ MARGUČIŲ PARODA

Balandžio 15 d. Šv. Antano parapijos mokyklos klasėje buvo surengta Gintaro-Šiaudinukų ir Velykų margučių paroda. Parodoje savo dirbinius buvo išstačiusios: Antanina Janynienė, Stasė Šimoliūnienė

ir Juozas Jasiūnas. Prie jų dar prisidėjo Lietuvių Kultūros klubas ir V. Tamošiūnas. Parodos vyriausiasis koordinatorių Algis Vaitiekaitis. Atsilankusiems visiems į akis krito parodos eksponatų gražus išdėstymas. Apart paveikslų parodoje, dar buvo vazų, lėlių, takelių, karolių, vėliavėlių, lipinukų ir šiaip įvairių daiktų. Parodą aplankė nemažas skaičius žmonių ir pasigrožėjo jos gražiais eksponatais. Tik žiūrėjo. Pirkti mažai kas pirkto.

Pyragų išpardavimas

Detroito birutietės balandžio 15 d. Šv. Antano parapijos patalpose pardavinėjo pyragus ir Velykinius margučius. Pasisekimas neblogas. Pyragai buvo visi išpirkti.

Tautos Fondo Laisvės izde įamžino

A.A. Sofiją Pūtvytė-Mantautienę Tautos Fondo Laisvės izde įamžino: "St. Butkaus" šaulių kuopa su — 100 dol. ir Vincas Tamošiūnas — 25 dol.

— Amerikiečiai pagamino prie šalmo pritaikytą radio siųstuvą-priimtuvą, kuriuo bus aprūpinti šarvuotų pėstininkų daliniai ryšiu. Radio telefonas yra pritaikytas prie šalmo taip, kad nekludėtų bet kuriems kitiems veiksams ir artilerijos ar kiti nenormaliai stiprūs sprogimo garsai nekludėtų normaliems ryšio pasikalbėjimams. Radio bangos gali būti nuolat keičiamos, tas ypatingai svarbu apsisaugoti nuo priešų pasiklausymų.

— 1983 metais Vakarų Vokietijoje, Bergen-Hohne poligone buvo prarastos tankų šaudymo rungtynės tarp NATO valstybių kariuomenių, kurių metu laimi geriausia įgula, su geriausiomis techniškomis priemonėmis. Tokios rungtynės buvo pradėtos prieš 20 metų pereinamai kanadiečių dovanai laimėti. Paskutinėse rungtynėse geriausiai pasirodė amerikiečiai su M-1 tanku ir laimėjo pereinamą dovaną; juos sekė olandai, toliau kanadiečiai — Nuo 1955 metų pirmojo atominė energija varomo povandeninio laivo iki šiol amerikiečių tos rūšies laivai praplaukė virš 55 milijonų mylių, su 2600 metų atominų reaktorių tarnybos, neturėdami nei vieno gedimo, dėl kurio būtų įvykus kuri nors nelaimė, ar laivas negalėtų plaukti.

— 1983 m. gruodžio m. 19 d. amerikiečių žurnalas "Time" rašė, kad rusai su Vakarų valstybių pagalba, iš Ya-mal pusiasalio (prie Vorkutos) Sibire į Europą, baigė tiesti 5 pėdų skersmenio vamzdžių dujų tiekimo sistemą (žemėlapis su smulkesniu aprašymu, žiūr. "Karys" Nr. 3, 1981 m. pslp. 111). Apie 2760 mylių ilgio vamzdžių linijoje yra įrengtos 41 dujų pompavimo stotys, kurios nuo 1984 m. sausio mėn. ties Europos valstybėms apie 20 bilijonų kubinių pėdų natūralinių dujų metuose. Įdomu, kad visi įrengimai, kapitalas ir inžinerinė pagalba buvo iš kitų kraštų: vamzdžiai iš Japonijos ir Vakarų Vokietijos; kompresorių patalpas pastatė suomiai; anglai aprūpino elektros įrengimais; japonai pagamino vamzdžių čiaupus; italai, pagal amerikiečių GE bendrovės planus, pastatė ir įrengė dujų turbininius kompresorius, taip pat elektros kontrolės įrengimus (panels); amerikiečių gamybos žemės darbų specialios mašinos; darbams vadovavo iš minėtų valstybių inžinieriai ir technikai.

— 1983 m. pradžioje šiaurinėje Ramiojo vandenyno dalyje nuskendo, atominė energija varomas ginkluotas branduolinių užtaisų raketomis, rusų povandeninis laivas. Kitas tokio pat tipo nuskendo 1970 m. balandžio m. pietvakarinėje vandenyno srityje. Spėjama, kad abiem atvejais žuvo ir laivų įgulos.

— Persų įlankos 22 mylių pločio Hor-

muz sąsiauryje Oman valstybė įrengė radaro sistemą laivų judėjimo tvarkymui, nes šiuo sąsiauriu naudojami apie pusė Vakarų valstybių naftos plukdymai. Radaro sistema veikia panašiai kaip ir lėktuvų kontrolė aerodromuose: — sąsiauriu plaukiantys laivai, kad apsisaugotų nuo susidūrimų, ypatingai blogame ore, turės susirišti su Omano krante esančia stotimi, pagal kurios nurodymus turės praplaukti sąsiaurį. Tai bus tarsi judėjimo tvarkdarys didelio automobilių judėjimo gatvėje.

Hormuz sąsiauris Persų įlankos pietinėje pusėje supamas Abu Dabi ir Omano valstybių — pastaroji turi mažą Omano teritorijos Musandam pusiasalio iškyšulį, panašiai kaip Gibraltar uola Viduržemio jūros vakaruose; siaurinis, nuo Arabų jūros iš rytų į vakarus nusitęsęs krantas priklauso Iranui, ir apie 500 km į šiaurės rytus yra rusų okupuodas Afganistanas; šiame tarpe nusitęsia vakarinio Beludžistano lygumos Irano valdžioje, su keletu sezoninių upokšnių, kuriuos lietingo sezono metu vietomis supa pereinami pelkėti plotai.

— Pagerintoms 155 mm gaubicoms FH77 švedai pritaikė keltuvus pernešti sviedinius nuo platformų į patrankų sviedinio lizdą; pagerintų pabūklų tolišauda siekia 20 km; greitošauda apie 15 šūvių per minutę. Patrankos stovas

Amerikiečių naujasis radio telefonas, skirtas šarvuotiems pėstininkams

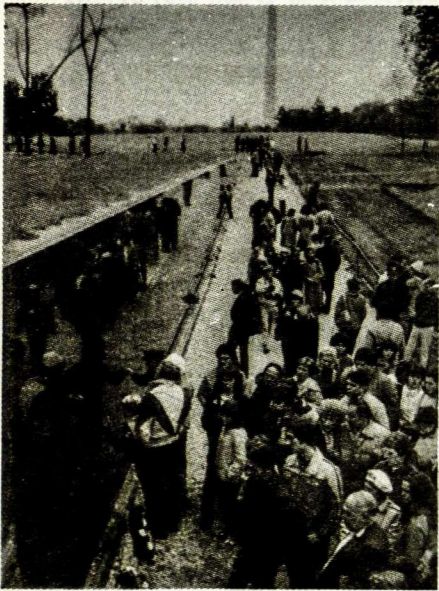
ant guminių ratų, pritaikytas vežioti vilktuvais ir keliais gali pasiekti 70 km/val. greitį.

— Įvairiose valstybėse bandomi bepilotiniai lėktuvai, numatant juos panaudoti ten kur yra stipri priešų priešlėktuvinė apsauga, žvalgybai, arba svarbių taikinių puolimui. Lėktuvai valdomi elektroniniais robotais, kurie gali pritaikyti — manevruoti pagal esamas sąlygas, be įtakos iš lėktuvų ar žemės valdymo sotčių, išvengiant priešų siunčiamų radio ir radaro trukdymų. Bepilotiniai lėktuvai galės apsiginti nuo priešlėktuvinų raketų, išmanevruoti priešų naikintuvų puolimus ir nuo jų apsiginti, su sprogmenimis savižudžiu kristi į svarbius taikinius.

— 1983 m. spalio mėn. pabaigoje amerikiečių karo aviacijos laboratorijose pagamintu naujo tipo didelio galingumo laserio įrengimu, iš "skraidančios laboratorijos", numušė bepilotinį lėktuvą ir penkias 3200 km/val. greičiu skrendančias raketas. Šiuo tarpu naujas ginklas numatomas pritaikyti laivuose netarpinei priešlėktuvinei ir priešraketinei apsaugai ir kiek vėliau pagerinus sistemą — pritaikyti bombonešiams tiesioginei jų apsaugai. Dabartinis laserio įrengimas reikalingas didesnio kiekio energijos, tačiau yra galimybių visą sistemą supaprastinti sumažinant svorį ir tūrį, nenustojant laserio spindulių galingumo.

— Vietnamo kare žuvusiems paminklas iš juodo granito lentų, su 58,087 karių vardais ir pavardėmis, V formos, 400 pėdų ilgio, patalpintas tarp Linkolno paminklo ir erdvųjų muziejaus Washingtone, kiekvieną dieną aplankomas apie 10,000 artimųjų ir prijauciančių, kurie su pagarba ir prisiminimais palieka valstybines vėliavėles, gėlių puoštus, degančias žvakes, rožinius, popieros lapus su maldų įrašais ir nuriedėjusias ašaras.

Paminklo statybai privačių aukotojų buvo surinkta virš \$9 milijonų; dabartiniam paminklui įrengti išleista apie 7.5 mil. dolerių, už likusius bus pastatyta

Prie Vietname žuvusiems kariams paminklinės lentos Vašingtone

trijų Vietname kovojusių apie 8 pėdų aukščio bronzinių stovylų paminklas, išilgai paminklinių lentų nutiestas 6 pėdų pločio cementinis takas, nes dabartinė žolė lankytojų labai greitai numindoma.

Vietnamo kare žuvusiems paminklas šiuo metu yra dėmesio centru lapkričio mėn. 11 d. Veteranų dienoje. Vienas II Pas. karo veteranas, kurio sūnus žuvo Vietname kare pareiškė: "... paminklinio marmuro lentose kaip veidrodyje matau savo veide skausmingą litedsį ir skausmo ašaras skirtas žuvusiems, kurių veidus įžvelgiu po iškaltais juodame marmure vardais ..."

— Pagerintas rusų T-72 sunkaus tipo tankas — vikšrams pritaikyti guminiai "puspadžiai", patrankos bokštelių šonuose įrengti dūminių uždangų granatų svaidytojai. T-72 tankų turi Sirija, jie buvo naudojami Libijos kariuomenės užimant Čadą Afrikoje.

AFGANISTANAS

Prancūzas dr. Claude Malhuret, pirminkas Paryžiaus organizacijos "Medecins sans Frontieres" (daktarai be rubėžių), kuri nuo 1980 m. gegužės m. (po 5 mėnesių nuo rusų invazijos į Afganistaną) pradėjo siuntinėti medicinos personalą ir medikamentus Afganistano sukilėliams, pareiškė spaūdai, kad Afganistane užsitiesęs karas yra tipingas rusų stiliaus "priešpartizaninis karas" — totalitarinis režimas, masinis slopinimas pasireiškusių okupacijai pasipriešinimų,

vietomis sunaikinant išstias gyvenvietes su jų gyventojais. Miestai užimti okupacinių įgulių, kurios siaučia artimesnėse apylinkėse. Periferijos rusai kontroliuoti nuolatini neįstengia, nes kraštas didžiulioje yra sukilėlių rankose. Iš 1933 metų genocido Ukrainoje rusai padarė išvadą, kad atviroje kovoje su sukilėliais ir geru elgesiu su vietos gyventojais laimėti negalima, todėl laimėjimui reikia naudoti visuotinę terorą — pilti ir pilti verdančią smėlį tol iki gyventojai ir laisvės kovotojai prašys pasigailėjimo. Todėl Afganistane rusai siekia ne karinio laimėjimo bet vykdo genocidą, masiniai degindami sodybas, pasėlius, kankindami ir žudydami gyventojus. (Panašiai rusai pasielgė Lietuvoje 1944 m. gruodžio mėn. pabaigoje masiniai žudydami gyventojus ir degindami sodybas Merkinės apylinkėje — žiūr. "Dirva" 1982 m. lapkričio - gruodžio mėn. "Antras Pirėiupis", ir "Draugas" 1983 m. gruodžio mėn. — 1984 m. sausio mėn. "Rusų siautėjimas Merkinės apylinkėje" (pagal "Aušrą" Nr. 71-72.

Prieš, nors ir mažas, laisvės kovotojų grupes rusai naudoja moderniškai ginkluotų jėgų junginius remiant aviacijai Gyventojų terorizavimui išmėto žaislų ir namų apyvokos reikmenų formoje minas, kurios žudo ir sužeidžia žmones, minuoja pastatus, nuodija vandenį, masiniai žudo galvijus, kad gyventojams truktų maisto. Daugelis gyventojų, nepakeldami teroro, arba persekiojami (iš 15 milijonų apie 4 milijonai) bėgo į Pakistaną ir Iraną. Tokiu būdu krašte mažėja gyventojų skaičius ir dėl to sukilėliai turi mažiau

prieglobsčio. Dėl viso to dr. Claude Malhuret kaltina vien stebėjimais pasitenkinančias valstybes — "jeigu maža prancūzų organizacija galėjo pasiųsti į keturias Afganistano provincijas virš 20 daktarų nuolatinei terorizuojamų afganistaniečių pagelbai, tai likusieji žiūrovai, bent maža dalimi, taip pat galėtų prisidėti Afganistane medikamentais, ir personalu ir pabėgėlių globa Pakistane ir Irane".

Iš keturių su viršumi metų kovų Afganistane, matome, kad rusams net ir teroru nepavyko palaužti afganistaniečių menkai ginkluoto, neorganizuoto ir labai menkai kitų valstybių remiamo pasipriešinimo prieš okupaciją; per visą laiką jėgų balansas nepasikeitė, nežiūrint, kad ten kovoja didžiausia pasaulyje raudonoji armija, prieš menkai ginkluotus, bet didžiadvasius laisvės kovotojus, baigia pareiškimą dr. C. Malhuret, gi pagal "Soldier of Fortune" Jan. 84, afganistaniečiams tas yra šventas karas, nes kovoje už laisvę žuvusių laukia amžinas gyvenimas rojuje. □

MOKSLAS IR TECHNIKA

Atrasta nauja galaktika

Australas astronomas Don Mathewson atrodė, kad Magellano kosminiai debesys yra trijų galaktikų junginys. Magellano debesys, šiuo atveju galaktikų junginys, susideda iš trijų galaktikų ir yra apie 200,000 šviesmečių atstu nuo Paukščių Tako galaktikos; giedrią žiemos naktį matoma be optinių priemonių. Dvi ga-

Afganistano laisvės kovotojai priešpuolyje

laktikos — Didieji ir Mažieji Magellano debesys buvo atrasti XVI šimtme-tyje portugalų astronomo F. Magellano ir trečiasis 1983 m., jau minėto australo Mathewson. Trečioji galaktika susidarė maždaug prieš 200 milijonų metų, kai Mažieji Magellano debesys vos nesusidū- rė su Didžiaisiais, persiskyrė pusiau ir tos atskiros pusės pradėjo judėti priešingo- mis kryptimis; šiuo metu tarpe jų yra apie 30,000 šviesmečių. Viena iš jų — trečioji galaktika yra arčiausiai Žemės; savo išvaizda ji panaši į Paukščių Ta- ko galaktiką, tik didesnė ir link Paukš- čių Tako galaktikos artėja 100 km/sek. greičiu (šiuometinis atstumas apie 200,000 šviesmečių). Artimiausia nuo Žemės ga- laktika buvo laikoma Andromeda apie 2 milijonus šviesmečių atstu.

Šiuo metu astrofizikams yra didelė mįslė, kodėl Magellano debesų — galak- tikų sudėtis ir struktūra skiriasi nuo kitų; savo išore yra globalinės formos, kai dauguma kitų yra spiralinės, arba ištįsusios — plokštuminės netaisyklingos formos. Didieji Magellano “debesys”, tarpe kosminių rūkų turi daug šviesių žvaigždžių, pav. S. Doradus yra apie mi- lijoną kartų šviesesnė už mūsų saulę. Magellano galaktikos yra pradiniam for- mavimosi laikotarpyje (kitų galaktikų sis- temose kosminių rūkų yra mažai, arba jie nepastebimi). Visatoje medžiaga for- muojasi (susidaro), arba skaidosi nuo- latos (formuojasi Orion, Cygnus, Ark- lio Galvos ir kiti kosminiai rūkai; skai- dosi — quasarai, super-novos ir kt. T. Bath, “The Universe”).

Pagerinti atominiai laikrodžiai

Dalis Žemės orbitoje esančių satelitų turi pagerintus atominius laikrodžius, ku- rie yra tikslesni ir pagal juos derinamas viso pasaulio laikas 50 bilijoninės sekun- dės tikslumu. Ankstyvesniųjų atominių laikrodžių tikslumas buvo “tik” 10 bilijo- ninės sekundės tikslumo.

Ilgiausia diena

Birželio mėn. 30 d. paskutinę vakaro 7 valandos 59 minutę astronominiai laik- rodžiai “pavaromi” vieną sekundę pir- myn, kad suderintus laikrodžių laiką su Žemės sukimosi apie savo ašį laiku, nes Žemės sukimosi laikas, dėl eilės prie- žasčių pastoviai lėtėja, žvaigždžių judė- siai Visatoje iki tam tikro laiko palygi- namai yra pastovūs. Ši pataisa įvesta nuo 1972 metų pritaikyta naujas techno- loginės priemonės astronomijos mokslui.

Žiedai aplink aulę

Buvo manyta (pirmą kartą 1927 m. ir vėliau 1966 m.), kad saulė turi žiedus, panašiai kaip pav. planeta Saturnas.

1983 m. saulės pilno užtemimo metu, japonų astronomai virš Javos salos iš- leido balioną į 20 mylių aukštį su spe- cialiai pritaikyta televizijos kamera, kuri ant “video” juostos užrekdavo visą sau- lės užtemimo eigą. Po dviejų mėnesių infra-raudonais spinduliais gautų vaizdų tyrimų, Tokio universiteto astronomo pareiškimu, atrasta, kad saulė vienoje plokštumoje turi du žiedus — vieną 900, 000 mylių atstu nuo saulės paviršiaus, kitą 1,5 milijono. Daleidžiama, kad žie- dai susideda iš smulkių silikatų dulkių, panašių į kvarcą, susidariusių nuo aste- roidų ir kometų atlaikų. Minėtos dulkės įvairiais būdais surinktos iš aplinkos saulės traukos ir radiacijos jėgomis judė- damos ratu aplink saulę, palengva artė- damos link saulės (traukos įtakoje), kol pakliuvę į saulės “corona” “atmosferinį” sluoksnį, kur temperatūra siekia milio- ną laipsnių C, virsta garais.

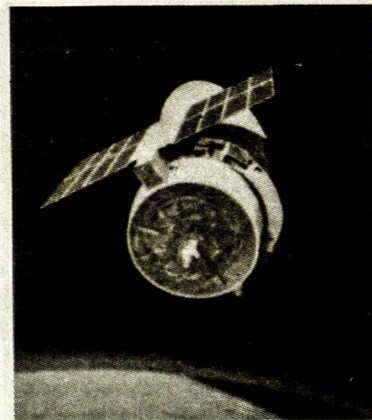
Saulės energija vėsinimui

Amerikiečiai atrado pagerintą būdą, kaip saulės energiją panaudoti vėsinimui. Pirminiais bandymais iš vieno Btu (šilimos vieneto) gaudavo pusę Btu vėsinimo, pagerinti — duoda 1,1 vėsinimo vieneto. Vėsinimas gaunamas kai pav. nuo kurio nors paviršiaus vanduo garuo- damas pasiima slaptą šilumą, tokiu būdu medžiagos paviršius vėsinamas. Vėsinimo įrengimas pagamintas oro sausinto- jo (dehumidifier) principu, tik vietoje me- talinių panaudota plonos plastikos vamz- džiai padengti plona smulkus silikono danga, turinčia savybę surinkti drėgmę. Pro tokius spiralėje susuktus vamzdelius pučiamas saulės įšildytas oras, kuris ga- rina ant vamzdelių paviršiaus surinktą drėgmę. Garuodama drėgmė vėsina vamzdelių paviršius, tuo pačiu ir vamz- delyje esantį skystį, kuris savo ruožtu nukreipiamas norimos patalpos vėsinimui.

Vėsinimo įrengimas tuo tarpu sudė- tingas, reikalingas eilės elektrinių pom- pų ir pūtėjų (fans).

Indijos ryšio satelitas

Su 900 milijonų gyventojų telpančių 1.25 milijono kvadratinį mylių žemės plote, indai turėjo didelių ryšio sunku- mų (jie nemažės ir ateityje), todėl Indi- jos erdvųjų tyrimo institutas finansavo amerikiečių firmą (Ford Aerospace and Communications Corp.), kad pagamintų indams universalų (INSAT-1B) ryšio sa- telitą. 1983 m. rugpjūčio 31 d. aštuntame erdvėlaivio “Challenger” skridime, mo- derniškausias iki šiol pagamintas satelitas INSAT-1B buvo iškeltas virš Žemės at- mosferos ir iš ten nuvairuotas 22,300 mylių aukštį, kuri geosinchronizuotoje

Teleskopas žemės orbitoje

Žemės orbitoje nuolatos palaikys Indijos telefono ryšius, televizijos perdavimus, siųs meteorologinius pranešimus ir audrų perspėjimus. Energijos pasipildymus sa- telitas “pasiims” iš saulės.

Ugniakalnių pelenai

Pastaruoju laiku padidėję ugniakalnių išsiveržimai turėję įtakos oro pablogė- jimui, sunaikinę daug miškų ir pastatų, sukėlę žemės drebėjimus, dar žalojo su- braižė skraidančių lėktuvų langus iki to- kio laipsnio, kad juos reikia pakeisti. “Skandinavia” oro linijos bendrovė, pa- keitimui išimtuose langų stikluose atrado smulkių aliuminijaus, sieros ir silikono dalelių, kurių yra apstu ir išsiveržusių ugniakalnių į orą išmestuose pelenuose. Pelenų dalelės yra tokios smulkios, kad jos su karštu oru pakyla į stratosferinį Žemės atmosferos sluoksnį — 40,000 pėdų aukštyje, kuriame normaliai skrai- do tarpkontinentiniai susisiekimo lėktu- vai, tokiu būdu, kad ir smulkios mine- ralinės dalelės, bet dideliu susidūrimo greičiu subraižo lėktuvų stiklų paviršius tiek, kad kliudo matomumui ir dėl to reikia langų stiklus pakeisti. □

ARĖJAS VITKAUSKAS

KAS TOLIAU?

Bėrija — kulkas bėrė.
Andropas — irgi ne popas,
(Prarytų dar dvi Europas),
Bet jis “gyvenimu užspringo” —
Ir dingo . . .
Dabar belieka tik tikėtis,
Kad “taikos” aštrinama ietis
Nelėks per greitai iš Maskvos.
Kol jie dėl vietų ten kovos.

ŠIS TAS APIE 1926 M. PERVERSMĄ

Atviro žodžio mėnraštis AKIRAČIAI savo 1983 m. 10 Nr. išspausdino Alekso Zamžicko rašinį, kuriame autorius pastebi, kad svarbiausią vaidmenį to perversmo rengime priskirti gen. Teodorui Daukantui būtų netikslu, nors taip teigia vokiečių istorikas prof. Manfred Hellmann. Straipsnio autorius teigia, kad jis, tuo metu tarnaudamas 2 pėst. pulke, yra buvęs kai kurių perversmo ruošimų susijusių įvykių liudininkas. Savo patyrimais jis čia ir pasidalina.

Jam tekę pastebėti, kad buvęs Lietuvos prezidentas Aleksandras Stulginskis ir buvęs žemės ūkio ministeris kun. Mykolas Krupavičius dažnai lankėsi pas 2 pėst. pulko vadą mjr. Joną Petraitį. Autorius samprotauja, kad tokie dažni lankymais nebuvo daromi tik dėl jų draugystės. Esą krikščionių demokratų bloko žmonės, kaip gen. T. Daukantas ir gen. št. plk. Vladas Skorubskas, perversmą planavo, organizavo ir įvykdė, nes šis blokas buvęs gausus ir gerai organizuotas. Autorius įrodinėja, kad perversmą iš tikrųjų vykdė 2 pėst. pulkas, o kitos kariuomenės dalys, kaip husarų pulkas, karo aviacija ir šarvuočiai buvę tik pagelbiniai perversmo vykdymo daliniai.

Perversmui pavykus, mjr. Petraitis greitai iškilo į pulkininkus ir buvo paskirtas II pėst. divizijos vadu ir Kauno įgulos viršininku. Pulko vadovavimą jis perdavė mjr. Broniui Ivanauskui ir dėlto neteko fizinės jėgos (negalėjo tiesioginiai vadovauti 2 pėst. pulkui).

Autorius nedrįsta spėlioti, kodėl krikščionys demokratai labai greitai leido įsigalėti tautininkams ir jų bloko švietimo ministeris dr. Leonas Bistras ir finansų ministeris Petras Karvelis turėjo pasitraukti, o 1927 m. gruodžio 5 į jų vietas buvo paskirti tautininkai K. Šakenis ir Juozas Tūbelis.

Iš valdžios išstumtiems krikščionims demokratams vėl prireikė plk. Petraitio, kuris, nors ir būdamas įgulos viršininku, tiesioginės atsparos neturėjo. Todėl jis kreipėsi į 2 pėst. pulko vadą mjr. Ivanauską, kad pastarasis su visu pulku žyziuotų pas prezidentą Smetoną ir reikalautų krikščionis demokratų grąžinti į valdžią. Mjr. Ivanauskas atsisakė tai padaryti, todėl pas prezidentą su tokiais reikalavimu nuvyko pats plk. Petraitis su 2 pėst. pulko ltn. Chodkevičium.

Prezidentas atsisakė tokius reikalavimus patenkinti, ir plk. Petraitis buvo iš kariuomenės atleistas. 5 pėst. pulko vadui plk. Pundzevičiui buvo pavesta palydėti plk. Petraitį į Daugus, kur jis turėjęs malūną ir perduoti policijos žinion. Ten pat atsidūrė ir ltn. Chodkevičius, kur jis turėjo mažą ūkį.

Kartą plk. Petraitis, matyt, su policijos žinia buvo atvykęs į Kauną ir, Laisvės alėjoj sutikęs 2 pės. pulko vadą mjr. Ivanauską, su juo, kaip su to pat pulko karininku pasisveikino ir pasibučiavo. Už tai mjr. Ivanauskas tą pačią dieną buvo atleistas iš kariuomenės ir pulką perdavė mjr. Tumui.

Autorius teigia, kad tuoj po perversmo Lietuvą valdė ne krikšč. demokratai ir ne tautininkai, o kariuomenės generalinis štabas, kurio įėjimus saugojo šarvuočiai. Ten saugiai sėdėję gen. Daukantas, mjr. Plechavičius ir vyr. ltn. Antanas Mačiuika. Bet ir ši trijulė pamažu išsiskirstė, ir liko tik vienas jau generolu pasidaręs gen. štabo v-kas P. Plechavičius, kuris taip pat netrukus buvo paleistas į atsargą.

Reikia pasakyti, kad nei vienas to sukilimo pagrindinių rengėjų nėra palikęs šią sritį liečiančių spausdintų atsiminimų, todėl iki šiol tenka tenkintis tik jo antraeilių dalyvių ar tik gandais besitenkinančių įvykių atpasakojimo nuotrupomis. Šis įvairiai vertinamas sukilimas dar laukia savo istoriko, todėl šiuo metu kiekviena to įvykio nuotrupa yra labai laukiama. □

Baltic Veterans League in Canada suvažiavime kalba pagrindinis kalbėtojas, buvęs Kanados Krašto Apsaugos ministras G. Lemontagne, kairėje suvažiavimo ir BVL pirm. S. Jokubaitis ir sekret. E. Lindaja ir O. Berztis. S. Dabkaus nuotr.

Baltiečių karinių organizacijų atstovų suvažiavimas Toronte, Kanadoje: pirmoje eilėje sėdi (iš k.) Kanados Šaulių Rinktinės pirm. J. Šiaučiulis, Parlamento nariai: P. Byko, J. Breithaupt, A. Jurs, mjr. E. Bishop, gen. L. Tegge, BVL pirm. St. Jokubaitis, ministras G. Lemontagne, senatorius dr. S. Haidasz, gen. G. Beil, kpt. A. Stevenson, Estų konsulas J. Heinsoo, Latvių Federacijos pirm. Kronbergs, Estų Tarybos pirm. L. Laivat, ir O. Ozols. Viduryje uniformuotos "Vl. Pūtvio" kuopos šaulės (iš k.): T. Benotienė, Z. Jonikienė, T. Gražulienė, M. Jokubaitienė. S. Dabkaus nuotr.

SĖKMINGAS BALTIEČIŲ VETERANŲ

LYGOS ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMAS TORONTE, ONT. KANADOJE

Š. m. kovo 17 d. Toronto Lietuvių Namuose įvyko reikšmingas organizacijos "Baltic Veterans' League" suvažiavimas, kuriame gausiai dalyvavo estų, latvių ir lietuvių karinių organizacijų atstovai su vėliavomis. Šis suvažiavimas buvo sėkmingas ir reikšmingas tuo, kad iki šiam laikui nėra dalyvavę tiek daug Kanados aukštų kariškių ir civilinės valdžios atstovų.

Suvažiavimą pradėjo "Baltic Veterans League in Canada" pirm. garb. šaulys St. Jokubaitis ir paprašė atsistoti, pagerbti vėliavų įnešimą. Vėliavų buvo iš viso 11. Po Kanados himno, invokaciją perskaitė kun. Pijus Šarpnickas.

Stasys Jokubaitis pasakė ilgąją įžanginę kalbą, pareiškdamas, kad po I Pas. karo, 1920 metais, sovietai pasirašė taikos sutartis su Lietuva, Latvija ir Estija. 1940 metais birželio 15 d. jas sulau-

žė ir okupavo Lietuvą, Latviją ir Estiją. Be to, savo kalboje pareiškė, kad sovietams okupavus antrą kartą Baltijos valstybes, tų tautų partizanai kovojo prieš okupantą nuo 1945 metų iki 1953 metų, netekdami 4% tautos. Nežiūrint didelio procento žuvusių partizanų, šios baltiečių tautos neprarado vilties vėl būti laisvomis. Savo kalboje jis pabrėžė, kad Estijos, Latvijos ir Lietuvos karinių organizacijų veteranai, 1966 metais sausio 15 d., nutarė susijungti į vieną organizacinį vienetą, ir bendromis jėgomis kovoti prieš žiaurią sovietų okupaciją, siekdami savo gimtam kraštui laisvės. "Baltiečių veteranų Lyga Kanadoje" į čarterį įrašė šiuos žodžius: We stand for the liberation of Lithuania, Latvia and Estonia and for loyalty to Canada.

B.V.L. pirm. St. Jokubaitis supažindino Kanados kariškius ir civilinės valdžios atstovus apie sovietų vykdytas masines deportacijas baltiečių į Sibirą 1941 metais birželio 14 dieną. Tie išvežimai buvo laisvojo pasaulio pavadinti genoci-

du. Bendrai paėmus, Baltiečių Veteranų Lygos pirm. St. Jokubaičio įžanginė kalba sudomino kanadiečius, kurie su dideliu dėmesiu klausėsi jo kalbos ir salėje buvo tokia tylą lyg pagerbiant mirusius.

Stasys Jokubaitis kalbėjo 10 minučių ir per tą laiką padarė labai reikšmingą apžvalgą, pritaikyta Kanados kariškiams ir valdžios atstovams.

Po įžanginės kalbos, pirm. pristatė publikai garbės svečius kanadiečius, organizacijų pirmininkus ir pakvietė senatorių dr. S. Haidasz tarti sveikinimo žodį. Taip pat paprašė jo, kad supažindintų karinių organizacijų atstovus su pagrindiniu suvažiavimo konferencijos kalbėtoju, buvusiu Kanados krašto apsaugos min. G. Lamontagne, kuris dabar paskirtas Kvebeko provincijos gubernatorium.

Prelegentas kalbėjo apie 30 min. Kalbą buvo susirašęs, bet laiks nuo laiko įterpdavo gana palankių minčių Baltiečių Veteranų Lygos Kanadoje dirbamam reikšmingam darbui dėl pavergtų kraš-

A.A. JONAS V. GRAJAUSKAS

Gegužės 22 suėjo vieneri metai, kaip mirė Jonas V. Grajauskas.

Jonas buvo gimęs 1909 m. spalio 25 d. Ožkabių kaime, Vilkaviškio valsčiuje ir apskrityje, ūkininkų Valerijono ir Onos Rudvalytės-Grajauskų šeimoje. Jis buvo vyriausias šeimoje.

Pradžios mokyklą pradėjo lankyti kiek vėliau, nes tuo laiku mokykla buvo kitame kaime už kelių kilometrų. Baigęs pradžios mokyklą, įstojo į Žiburio gimnaziją Vilkaviškyje. Po kelerių metų persikėlė į Rygiškių Jono Gimnaziją Marijampolėje ir ten ją baigė. Gimnazijoje buvo stropus mokinys, mėgo sportą ir muziką. Su muzikos mokytoju Paketuriu suorganizavo gimnazijos orkestrą ir buvo paskirtas to orkestro vadovu. Jonas orkestre pats grojo klarnetu, o namuose dažnai pagrodavo ir smuiku.

1931 įstojo į Karo mokyklą ir ją baigė 1933 metais rugsėjo mėnesį. Buvo pakeltas į jaunesnius leitenantus. Baigė kavalerijos skyrių, tai ir buvo paskirtas į gusarų pulką Kaune.

1935 suktūrė šeimą su Vince Bagdžiūnaite, su kuria 1937 susilaukė dukters Laimutės.

Kai buvo įkurtas trečias dragūnų pulkas Tauragėje, Jonas ten ir persikėlė (Pulkas buvo pavadintas Geležinio Vilko pulku). →

A. A. Lt. Jonas Grajauskas

tų laisvės ir pareiškė tokia veikla paremia ir Kanados laisvės stiprinimą.

Po pagrindinio kalbėtojo, G. Lamontagne, sveikinimo kalbas pasakė, buvęs praėjusių metų pagrindinis kalbėtojas, šios organizacijos konferencijoje, Kanados Karinio strateginio Instituto pirmininkas gen. G. Bell, po jo — gen. B. J. Legge ir mjr. E. Bishop.

Majoras E. Bishop buvo apsirengęs kariška uniforma ir surašęs sveikinimo kalbą. Jis gana griežtą kalbą pasakė prieš sovietus, kaipo didžiausius agresorius. Išvardino visus sovietų pavergtus kraštus: Lietuvą, Latviją, Estiją, Čekiją, Slovakiją, Bulgariją, Vengriją, Rumuniją, Kuba, Afganistaną ir t.t. Jo kalba buvo kelis kartus pertraukta audringai konferencijos atstovams plojant "Baltic Veterans' League in Canada" organizacija yra tapusi kietas kumštis prieš komunistinę Sovietų Rusiją ir į metines konferencijas, ypač vadovaujant energingam St. Jokubaičiui, suvažiuoja daug aukštų Kanados kariškių ir civilinės valdžios atstovų.

Be E. Bishop sveikinimo kalbas pasakė dar: kpt. A. Stevenson, kpt. J. Breithaupt, parlamento narys J. Fliss, Ontario premjero atstovas Kolin, Ontario par-

lamento narys T. Ruprecht, Estijos konsulas J. Heinsoo, K.L.B. pirm. adv. A. Paveičius, estų tarybos pirm. L. Leivat, Latvių federacijos pirm. T. Kronbergs, Pavergtų Europos tautų organizacijos ir latvių karo veteranų atstovas O. Berztis, Kanados lietuvių "Vilniaus" Šaulių Rinktinės Kanadoje pirm. J. Šaučiulis, estų karo veteranų atstovas E. Tori. Raštu sveikino: Kanados min. pirm. P.E. Trudeau, opozicijos vadas B. Mulroney, generalinis Lietuvos konsulas dr. J. Žmuidzinas, Ontario vyriausybės min. N. Leluk. Beveik visi kalbėtojai smerkė sovietus, pavergusius Baltijos valstybes bei kitus kraštus, priminė jų nesilaikymą Helsinkio akto, žmogaus teisių laužymą, religijos persekiojimą, spaudos laisvės paneigimą.

Pagrindinis kalbėtojas G. Lamontagne buvo apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu, kurį prisegė "Vilniaus" Šaulių Rinktinės pirm. J. Šaučiulis, asistuojamas A. Mylės iš Montrealio. Taip pat Šaulių Žvaigždės ordiną gavo ir estas A. Jurs už nuopelnus steigiant "Baltic Veterans League in Canada".

Suvažiavime dalyvavo daug baltiečių atstovų ir svečių. Paminėsiu tik tų lietuvių karinių organizacijų dalinių vienetus,

kurie dalyvavo su vėliavomis. Iš St. Catharines — LKVS Niagaros pusiasalio "Ramovės" skyrius, iš Montrealio-Kanados "Vilniaus" Šaulių Rinktinė ir "L.K. Mindaugo" Š. kuopa; iš Hamiltono "DLK Algirdo" Š. Kuopa ir LKVS "Ramovės" skyrius; iš Toronto "Vlado Pūtvio" Š. kuopa ir jūrų Š. kuopa "Baltija".

Tolimiausi atstovai su vėliavomis buvo: J. Šaučiulis, Ig. Petrauskas, A. Mylė ir A. Žiukas iš Montrealio.

Suvažiavimą filmavo "CITY TV", "CITY PULSE" ir kovo 17 d. vakare dalį filmuotos programos parodė televizijoje. Dalyvavo ir 9 įvairios spaudos atstovai, jų tarpe ir anglų kalba antikomunistinio mėnraščio "Speak up" redaktorius — Giliaras Urbonas.

Meno programos dalį atliko jaunosios kartos akordeonistė — Dona Pargauskaitė.

Suvažiavimui labai sumaniai pirmininkavo "Baltiečių Veteranų Lygos" pirmininkas Stasys Jokubaitis "Vlado Pūtvio" š. kuopos moterų būrio vadovė š. Z. Jonikienė rūpinosi svečių vaišėmis.

Baigus suvažiavimą, vėliavoms saliuotuojant, buvo sugroti Estijos, Latvijos ir Lietuvos himnai.

J. Šarapnickas

1938 m. jis išlaikė konkursinius egzaminus į Vytauto Didžiojo aukštąją karą mokyklą ir buvo išsiųstas dešimčiai mėnesių stažui į įvairias kariuomenės technikos dalis. Mokyklos teoretinį kursą pradėjo 1939 m. rugsėjo 1 d. Tuo metu Europoje buvo gana neramu, taip rugsėjo 17 vėl grįžo į savo dalinį, gi lapkričio 22 vėl atvyko į mokyklą. Mokslas tęsėsi iki 1940 m. birželio 17 d., kada vėl grąžino į dalinius.

Rusams okupavus Lietuvą, Jonas kaip nepatikimas iš kariuomenės buvo atleistas. Tais pačiais metais jis rudenį įstojo į Veterinarijos akademiją Viliampolėje. Ir šios mokyklos neteko užbaigti.

1941 m. birželio mėnesį naktį iš 13 į 14 savo bute jis buvo areštuotas, padaryta krata, net paveikslai buvo nukabinėti nuo sienų, ieškant antikomunistinės spaudos. Su žmona ir mažamete dukrele Laimute jis buvo ištremitas į Sibirą. Be to, buvo atskirtas ir nuo šeimos. Sibire išbuvo iki 1968 metų. Žmona su dukrele grįžo į Lietuvą 1956 m. Po kelerių metų ir Jonas buvo parvažiuavęs, bet negavo leidimo apsigyventi Lietuvoje. Buvo priverstas vėl grįžti atgal.

Pagyvenęs keletą metų Rusijoje, vėl atvyko į Lietuvą. Dabar jam leido apsigyventi Lietuvoje, bet jis negalėjo sustoti nei Vilniuje, nei Kaune. Žmona su dukrele jau buvo įsikūrusi ir gyveno Kaune. Jonas apsigyveno Kybartuose ir ten išdarbino draudimo įstaigoje. Ten išdirbo iki pensijos.

Pagaliau, sušlubavus sveikatai, persikėlė gyventi pas žmoną. Ten ir baigė pasukines savo gyvenimo dienas. Palaidotas prie Vilniaus, nes netoli gyvena dukterė Laimutė su šeima.

Nuliūdime liko dvi seserys: Ona Mitinienė, K. Bakšienė, broliai: Vytautas J., Gediminas, Romualdas su šeimomis. Visi gyvena Amerikoje.

V.J.G.

LAIŠKAI KARIUI

Perskaitęs 1984 m. KARYJE apie Lietuvos kariuomenę, nieko neradau apie Šarvuotųjų Rinktinę Radviliškyje, kuri susidėjo iš 1, 2 ir 3-čios tankų kuopos, šarvuotųjų auto kuopos, I inžinerijos bataliono mokomos kuopos ir geležinkelių kuopos.

Šarvuotųjų Rinktinėi vadovavo plk. lt. Sidabras, kuris ėjo ir Radviliškio įgulos viršininko pareigas iki 1939 metų Vėliuau jis buvo iškomandiruotas į Linkaičius. Jo vietą užėmė, iki tol ėjęs Technikos viršininko pareigas plk. lt. Grebliuskas.

Ed. Žlabis, Canada.

ATTENTION: KARYS Editor

Dear Sir:

As a former member of the United States Displaced Persons Commission, I helped many members of your ethnic group to emigrate to the United States for a new life and new educational and economic opportunities.

Through the power of your Newspaper, I now call upon YOU — some thirty-four (34) years later — to do a profound service for those same people of your heritage, to wit:

The Office of Special Investigations (O.S.I.), an appendage of the U.S. Justice Department, has been acting as the literal servant of the KGB, the Russian Secret Police, in attempting to deport and/or extradite those refugees, now American citizens, whom the KGB has selectively painted as Nazi Collaborators. The "evidence", shockingly, has been doctored tapes made in Russia, Russian manufactured documents, and so-called witnesses whose memories have not clouded over the past forty (40) plus years.

Since so-called free U.S. press has put a blackout on these star chamber trials except for a brief, perfunctory comment whenever the O.S.I. has successfully influenced a lower, District or Immigration Court. Since we could not secure fair play from the press, we found that many judges were not aware of the ramifications of these trials, were pure and simple incompetents, or worse, were close to the fringe of criminality, themselves, by being self-serving dupes of the O.S.I. Consequently, our former refugees are receiving short shrift in our so-called legal system.

A ghastly aspect of this situation is that victims of the KGB finger have committed suicide and others are threatening suicide rather than be deported to Russia or Israel. This must stop! We Americans did not create a democracy only to have it usurped by a remorseless, conscienceless police state.

Now, for the point of our letter. We cannot fight the O.S.I. dollar for dollar since this Agency has unlimited financial resources. We cannot

use the controlled press, since it, on a mass scale is doing an ostrich act. However, we feel that our strongest ally can be the ETHNIC PRESS. We, therefore, ask you to bring our message to your readers, our new Americans. Follow and publicize each individual case. Where the "evidence" appears false and contrived, urge and beseech your readers to bombard their Congressmen with protests that will swamp them and force them to take action.

Frankly, our goal is to eliminate the mockery of the O.S.I. from the American Government since it is nothing more than a tool of the KGB. If we might suggest it, a good starting point might be the "JOHN DEMJANJUK CASE", now being tried in Cleveland, Ohio. If you are affiliated with the U.P.I. wire service in Cleveland, I am sure that they will provide you with frequent press releases on the progress of the trial.

Although a non-member of your Ethnic group, I was happy to help your people in the early 1950s. I beg of you to do no less for your own people in the early 1980s.

With an unwavering belief in honor, fair play and justice for the rights of my fellow human beings, I am

Sincerely yours,
James McDonald
Ellicott Station
P.O. Box 294
Buffalo, N.Y. 14205

Gerb. p. Redaktoriam,

1983 m. gruodžio mėn. 11 d. Sydney Lietuvių Klube, įvykusioje Pensininkų popietėje, klausydamas "Linksmųjų Brolių" programą, kurią vykdė vadovas p. E. Lašaitis, išgirdau viešą iškeikimą visų Sydney šaulių "mums nereikia tų šaulių, tegu eina po velnių". Toks išsireiškimas įvyko prieš maždaug 120-150 Sydney tautiečių. Tokiu būdu tapo labai pažeista šaulių organizacija.

Aš, kaip AKM Šaulių Rinktinės Pirmininkas, atstovaudamas šaulius Australijoje, protestuodamas prieš "Linksmųjų Brolių" nekultūringą veiksmą, prašiau vadovui p. E. Lašaičiui oficialių raštų, reikalaujamas, kad už gėdingą veiksmą, laike dviejų savaitių spaudoje atsiprašytų, to nepadarius, palikau sau teisę paduoti Teisman.

Tik po 3 1/2 mėn. laikraštėje "Mūsų Pastogė" Nr. 12/84 "Linksmieji Broliai" pasisakė (vaidindami nekaltus avinėlius), kad jų programos humoristinės, ribojamos Sydney lietuvio veikla ir poreiškiams. Kiekvienas supranta, kur yra humoras ir kur yra šmeižtai ir ignoravimas. Svarbiausia, kad tie šmeižtai kartojasi jau 6-ti metai, per visus pobūvius, kuomet prognoje dalyvauja "Linksmieji Broliai". Įdomu, koks tikslas taip daryti?

Norėdamas išaiškinti ir pareikšti savo nuomonę, dėl "Linksmųjų Brolių", parašiau korespondenciją ir įteikiau asmeniškai "Mūsų Pastogės" redaktoriui p. V. Kazokui, bet jis atsakė į laikraštį talpinti. Kodėl jis taip pasielgė, palieku spręsti skaitytojams.

Pagaliau "Linksmiesiems Broliams" reikėtų liautis šmeižti šaulių garbingą organizaciją ir nelaukti taip, kaip atsitiko "Pupų Dėdei" Nepriklausomoje Lietuvoje.

S. Pačesa

PRASILENKTA SU TIESA

Rašinyje apie gen. K. Skučą ir Poviailį prasielkėte su tiesa. Juos suimti at-

sivijo pilnas sunkvežimis rezervo policijos, kurį pasiuntė tuometinis ministras pirm. Merkys. Rozmanas tada Tauragės apskr. viršininku nebuvo. Jis buvo Raseinių apskr. viršininkas ir jis nulydėjo juos į Kauną su ašaromis aplietu veidu, kad atiduotų vilkams papiauti. Labai gaila, kad mūsų ministrai dar nepažino komunistų, kol jiems patiems nenupiovė galvų.

K. Kilikauskas, Calif.

☆ ☆

Rašydamas plk. ltn. K. Pranckonio biografiją, KARIO 251 psl. (? Nr.), p. M. Karaša padarė klaidą. Plk. ltn. Pranckonis ryšio karininko pareigose Tėvynės Apsaugos Rinktinėse nebuvo.

J. P.
Detroit, Mich.

KARIUI AUKOJO:

\$25.00

DLK Birutės D-jos Los Angeles skyrius per išd. E. Skirmantiene

\$20.00

AUŠROS šaulių kp., Miami, FL. per išd. Šilienę ir VL. PŪTVIO šaulių kp., Toronto, ONT. per S. Jokubaitį A.A.S. Pūtvytei-Mantautienei atminti.

J. Leščinskas, MI

\$10.00

P. Gabrys, Que
St. Kazlas, FL
A. Lingė, MAN.

\$8.00

J. Agurkis, NE
K. Jakštas, MI
J. Jakubauskas, FL
B. Paulionis, OH
L. Staškevičius, NY
D. Vaičiūnas, OH

\$6.00

A. Šeduikis, MA

\$5.00

J. Liutkenis, IL
K. Mikaila, MI
K. Sadauskas, MD
Vc. Senuta, MA
Alb. Smelstorius, OH

\$3.00

Alb. Artickonis, ONT
A. Balsys, CT
M. Banionienė, CA
J. Bironas, MI
Alf. Bruzga, IL
O. Čaplinskienė, WI
A. Danaitis, ONT
E. Daukantas, CA
V. Diminskis, IL
R. Grybauskas, MD
A. Juška, Prancūzija
Br. Keturakis, WI
K. Kilikauskas, CA
Pr. Karalius, V.I.
L. Krajauskas, FL
A. Lukas, ONT
A. Mingėla, ONT
Vl. Navickas, IL
Alf. Noreika, IL
Alf. Patamsis, ONT
A. Razutis, CA
V. Rutkauskas, IL
Br. Repeika, IL
J. Stuiyks, IL
J. Vizbara, MA

\$2.00

L. Česekas, ONT

\$1.00

A. Marciūška

Nuoširdi padėka duosniems KARIO rėmėjams.

REIKIA GINTI LIETUVIŲ TEISES

Panaudodama įtarnus iš okupantų bolševikų istaigų gaunamus dokumentus ir liudijimus, Specialių investigacijų įstaiga kelia bylas kaikiuriems lietuviams, jau JAV piliečiams, net siekdama juos deportuoti. Reikia ginti taip neleistinai užsipuolamus lietuvius, kuriems primetami nacių vykdyti nusikaltimai. Lietuvių teisėms ginti yra sudarytas specialus bendras ALTO LIET. BENDRUOMENĖS ir VLIKO komitetas. Tam reikalui suorganizuotas Lietuvių Teisėms Ginti Fondas, kuris šiam uždaviniui vykdyti reikalingas lėšų.

MINTYS IR INFORMACIJA ATSIŠAUKIMUI

KAS YRA OSI? — Office of Special Investigation yra skyrius JAV-ių Teisingumo Departamento. Jo tikslas: suieškoti JAV-se gyvenančius nacių kolaborantus ir juos patraukti į Amerikos teismus (a) pilietybės atėmimui, (b) deportacijai.

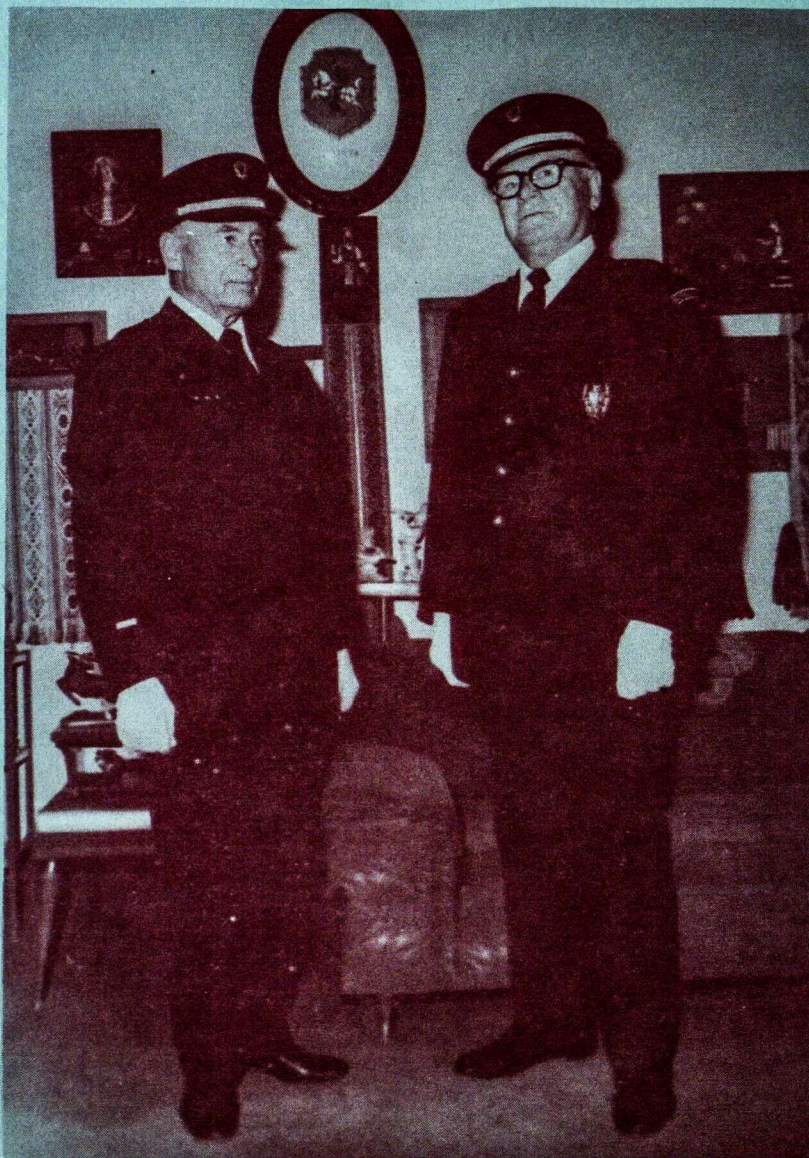
KOKIOS YRA PROBLEMOŠ — 1) Kadangi bylos yra civilinės, o ne kriminalinės, teismas nėra įpareigotas paskirti apkaltintam advokatą. To pasėkoje, išlaidos eina grynai iš apkaltinto asmeniškų santaupų, jei jis iš vis tokias turi. (2) Trūksta centralizuotos, dokumentinės, istorinės medžiagos, kuri tiksliai nušviestų Lietuvos tikrąją padėtį vokiečių okupacijos laikotarpyje.

KAS YRA LIETUVIŲ TEISĖMS GINTI KOMITETAS? 1) Gynybos fondas, kuris rems apkaltintuosius asmenis, padėdamas jiems apsiginti prieš OSI keliamus apkaltinimus. Teismuose teisiama ne tik tas asmuo, bet ir Lietuvos istorija. (2) Informacijos telkimo centras, į kurį kiekvienas apkaltintasis galės kreiptis pagalbos. KAIP TU GALI PADĖTI? — Dabartinė krizė yra aiški. Reikia mums kiekvieno susipratusio lietuvio pagalbos ir paramos.

LIETUVIŲ TEISĖMS GINTI FONDAS

Aukas rašyti: American-Lithuanian Rights Fund, Inc. ir siųsti:

Lietuvių Teisėms Ginti Fondas
5620 South Claremont Avenue
Chicago, IL 60636

Prisiminimas praėjus dešimtmečiui 1974 - 1984 m.
Kairėje Juozas Leščinskas — buv. "Stasio Butkaus" šaulių kuopos
pirmininkas, dešinėje Vincas Tamošiūnas, buvęs Šaulių Sąjungos
Tremtyje pirmininkas

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.

90.735414